

శ్రీ రామకృష్ణ శారదా పఠనమందిరము.
శ్రీ సీతారామచంద్ర పుస్తకభాండాగారము, వల్లూరు.

పుస్తకము పేరు సంగ్రహము
పుస్తకము నెంబరు 1052 పుస్తకము వెల రు 0-8-0

1. పుస్తకములు ఒక వారముకన్న ఎక్కువగా నిలుపుకొన కూడదు.
2. పుస్తకములు యితరులకు మార్చకూడదు లేక బహుళంగా యివ్వకూడదు.
3. పుస్తకములకు జాగ్రత్తగా ఒప్పగించవలయును, అటుల కానియెడల కమల భరీదు పనులు చేయబడును.

పోలేపల్లె వెంగన్నశ్రేష్ఠి,
అధ్యక్షుడు.

తేది. 30-3-22

N. B:

Book Name. సంగ్రహము
Book No. 1052 Book Price Rs. 0-8-0

1. Books should not be kept for more than a week.
2. Books should not be transferred or lent to others.
3. Books should be delicately handled, otherwise cost will be recovered.

Polepalle Venganna Chetty,

Date 30-3-22

President.

జానకి బెన్, ప్రిన్సిపాలు,

సంఘ నిర్మాణ శాస్త్రము

(మనుభర్మశాస్త్రము ననుసరించి)

బా బు భ గ వా క దా సు గా

ఆంగ్లగ్రంథము ననుసరించి

గుంటూరు వేంకటసుబ్బారావు గారిచే

సంగ్రహముగా తెలుగులో వ్రాయఁబడినది

ప్రకాశకులు :

అయ్యంకి వేంకటరమణయ్య,

బె జ వా డ .

“సంఘ నిర్మాణ శాస్త్రము”

ఉ పో ధ్వా త ము

మ ను స్మృ తి ప్ర శం స

బ్రహ్మశ్రీ గుమ్మడిదల వేంకటసుబ్బారావుగారు

* మనుస్మృతి భారతీయ మత గ్రంథముల లోనే గాక మానవ ధర్మశాస్త్రము లన్నింటియందును, ఆది స్మృతి, ఉత్తమోత్తమ గ్రంథము. ఇప్పుడు మన జాతి జీవితమును సంస్కరించుటకుగాని, మానవకోటి నుద్ధరించుటకుగాని, మనుస్మృతి పరిచయ మవసరము. ఇటీవల భారతమంతటి ఏమరీదొర తమ మేగ్నాచార్టా (Magna Charta)యే బ్రిటిష్ స్వాతంత్ర్యమునకును, మానవక శ్యాణమునకును మూలాధారమని యుపన్యసించినపుడు మన మనుస్మృతియే మన జీవితాశయము లన్నింటికిని మూలమని నేను ప్రత్యుత్తర మొసంగితిని. అట్టి మనుస్మృతి ననుసరించి సుప్రసిద్ధ తత్వవేత్త లగు బాబూ భగవాన్ దాసు మహాశయు డీ “సంఘనిర్మాణశాస్త్రము”ను అంగ్లమున రచించెను. ఆ గ్రంథమును అంధ్రనాయకులలో నొకరును, సుప్రసిద్ధ గ్రంథాలయోద్యమ స్థాపకులు నగు మహారాజశ్రీ అయ్యంకి వేంకటరమణయ్య పంతులుగా రాంధ్రీకరణ మొనర్పించి తేట తెనుగు బాసలో, మృదుమధురశైలిని అంధ్రీలోకమునకీరూపమున ప్రచురింపించుచున్నారు. ఇది యాంధ్రుల భాగ్యమని నా యభిమతము.

---

* మనశ్శబ్దము - మనస్సు - మానవుడు - మనువు.
(Mind - Man)

ఈ “సంఘనిర్మాణశాస్త్రము”న నాలుగధ్యాయములున్నవి. (1) మనుధర్మశాస్త్రమున కౌఠారములు (2) జీవిత విషయమున మానవ పరిణామము - వర్ణాశ్రమ ధర్మములు (3) విద్యావిషయము - బ్రహ్మచర్యముగూర్చి (4) గృహస్థ, వానప్రస్థ, సన్యాసధర్మములు. “ఒక్కొక్కయుగమందు మనుష్య జాతి ధర్మము లొక్కొక్కతీరున నుండును. ఆయా కాలములయందు మానవజాతి పొందుచున్న వికాసమున కనుకూలమయిన ధర్మము విధింపబడును. మనువు విధించిన స్మృతిలోని ధర్మముల తత్త్వములు సర్వకాలములందును అవలంబించ దగినవియైనను వివరములు దేశ కాలములనుబట్టి మారుచుండక తప్ప”దని బాబూభగవాన్ దాసుగారు యిందలి 171వ పుటలో జెప్పినవాక్యము ప్రశంసనీయమైనది. ఈగ్రంథమున మనుస్మృతి నాధారము చేసికొనియు, ఇతర ఆధికారముల బట్టియు, మానవౌత్పత్తివివరములు, మానవ పరిణామము; వర్ణ విషయములు, ఆశ్రమ విషయములు, విద్యా విషయములు, సాంఘిక జీవితము, మున్నగు మానవసమస్య లెన్నిటిఁ గూర్చియో విపులముగను, దీర్ఘముగను, సరసముగను చర్చించబడినది. ఇందు ప్రాకృతికముల చిత్తవృత్తి తారతమ్యము(8-10) వీని రెండింటి సామరస్యము కొఱకై యీ యుభయుల “బ్రాహ్మణులు”ను (అనగా విద్యావంతులు) అన్యోన్య సహకారముతోఁ బని చేయవలె నని చెప్పబడినది.

ఇది “స్మృతి సమయము”

ప్రపంచ మందంతటను యిప్పుడొక నూతన స్మృతి సమయ మని జెనుక కీ అంధ్రురత్న గోపాలకృష్ణ

డనెడివాడు. ది 1-8-1943 తేదీతో యిప్పటి కలియుగ మంత మగు నని 'చేతావని' చెప్పుచున్నది. ఆ విషయ మెట్లున్నను, యిప్పటి హిట్లరు, ముసులోనీల నడుమ యీ ప్రపంచ మంతయు అట్టుడికిన ట్లుడుకుచున్నది. 1943-44 నాటి ప్రపంచ పునర్నిర్మాణమునకై, మన మెల్లర మెదురుచూడవలె నని బ్రిటిష్ ప్రధాని విక్టోరియా చర్చిల్ నేడు చెప్పుచున్నాడు. అప్పటి నుండియు మానవజాతి కంతకును నొక నూతనయుగమో, శకమో, పరిణామమో, పరితాపమో, యేదో ఒకటి రానున్న దని మనము నమ్మవచ్చును. అట్టి నూతన సృష్టికి సాంఘిక మూలనూత్రము లెట్టివైయుండవలె నను ప్రశ్న సామాన్యము కాదు. ఇందుగూర్చి పాశ్చాత్యప్రముఖులు కొందఱు టూహః ప్రపంచమున విహార మొనర్చుచున్నారు. కాంగ్రెసు నాయకులు సంశయాత్ములగుచున్నారు. ఈ విషయమునే బాబూ భగవాన్ దాసు గారిందు విపులముగ చర్చించి, సారాంశములను పాఠకుల యెదుట నుంచిరి.

మనుధర్మశాస్త్రము గుఱించి గాని, అందుపై యీ వ్యాఖ్యానము గురించిగాని విమర్శించుటకు నే నిచ్చట బూనుకొనను. 'మనుస్మృతి'లో పండ్రెండధ్యాయములున్నవి. వానిలో 1. జగత్సృష్టికృమము, 2. బ్రాహ్మచర్యాది విద్యానియమములు, 3. 4. 5. 6. బ్రాహ్మణ గృహస్థాశ్రమవిధులు, 7. రాజధర్మములు, 8. న్యాయ దండన- సుంకములువగైరా, 9. స్త్రీలవిషయము, 10. జాతిధర్మములు, 11. పౌర్యశ్చిత్తపరకరణము, 12. మోక్షప్రశంస చర్చించబడినవి. ఇందలి "సాంఘిక

నూత్రము”లను బాబూభగవాన్ దాసుగారు తమ గ్రంథరాజమున కొంతవఱకు అధునిక దృష్టితోఁ బ్రస్తావించిరి. ఈ గ్రంథముయొక్క విలువను గ్రహించుటకై యిప్పటి మనయువక ప్రపంచము నెక్కుడుగా కలవరపరచుచున్న ఒకటి రెండు అంశముల గూర్చి మాత్రము స్థావరములకన్నా న్యాయముగ యెత్తుకొని మానవ కోటి కంతకును మనుస్మృతి యెట్టి సహాయకారి కాగలదో పాఠకులకు విశదీకరింప యత్నింతును.

“బ్రహ్మతేజోమయం దండం”

ఉదాహరణ కొక్క దండనీతిగూర్చి యోజింతము. మనదేశమున రాజనీతిని దండనీతి యని యందురు. ఆ “దండము” గూర్చి మనువు తన 7 వ అధ్యాయమున యెన్నియో నూత్రరాజములను వెదజల్లెను. రాజు తన కార్యసిద్ధికై సకలప్రాణిసంరక్షకుడైనవా డగు, ధర్మమును పుత్రుని, బ్రహ్మతేజస్వరూప యైన దండమును బ్రహ్మ సృజించెను. ఆ దండభయమువలన స్థావరజంగమము లగు సకల భూతములును భోగసౌఖ్యముల ననుభవింపుచున్నవి. తమ తమ స్వధర్మముల నుండి తొలగక ఆచరించుచున్నవి. ఆ దండమును దేశకాలానుగుణ్యముగ, శాస్త్రోక్తముగ అపరాధులగువారి యం దుపయోగింపవలయును. ఆ దండమందు రాజబలమున్నందున నదియే రాజు. తక్కిన వారందఱు అడువారివలె ఆదండమునకు లోబడుదురు గనుక నదియే పురుషుడు. ఆ దండముచేతనే అన్ని కార్యములు నెఱవేర్చబడును. కాన నదియే నాయకుడు. ఆ దండమే శాసనము చేయుచున్నది గావున నదియే శాసనకర్త. ఆదండమే నాలుగువర్ణముల

వారికిని పూటయై యున్నది. ఆ దండము జనులకందఱు
కును అనతిచ్చును. రాజువలె రక్షించును. రక్షకులు
నిదిగించినను, దండము మేల్కొని కావలికాచును.
దండము ధర్మహేతువు గాన దానినే ధర్మమందురు.”
భారతమున చెప్పినట్లుగ,

పేదలకును సాధులకును

వేదములకు వేయునేల వేధాది సమ

స్తాదిత్యులకును దండమ

కాదే బ్రతుకిచ్చు రాజు కడు రక్షింపఁ.

ఈ దండప్రయోగము గూర్చి మనుస్మృతిలో ననేక
వివరము లత్యద్భుతముగ చిత్రించబడినవి. “కాస్త్రము
వలన చక్కగా బరికించి, అపరాధానుగుణముగ కాపా
డినచో దండము ప్రజల నందఱును రంజింప జేయును.
అట్లు పరికింపక ప్రయోగించినచో నట్టిదండము అంద
ఱును నశింపజేయును. ఏమఱుపాటున రాజు దండ్యు
లందు చక్కగా దండమును బ్రయోగింపడేని, బల
వంతు లగువారు బలహీనులను శూలమునందు మత్స్య
మునుబోలె గ్రుచ్చివేయుదురు. యజ్ఞములందలి పురో
డాశమును కాకములు భక్షించును. కుక్కలు పాయస
మును, హవిస్సును నాకును. ఒక్కనికిని ఒక్క-వస్తువు
నందును స్వాతంత్ర్యము లేకపోవును. తక్కువ వా
రెక్కువగను, హెచ్చువారు తక్కువగను బరిగణింపబడు
దురు. ఈ లోక మంతయు దండముచేతనే నియమింప
బడినదై సన్మార్గమునం దున్నది. లోకమునందు దండము
లేకయే స్వాభావికముగ బరిశుద్ధుడైన వాడుండుట
అయ్యదు. దండ భయమువల్లనే యీ జగమంతయు అవ

శ్యకమగు భోజనాదులను జరుపుకొన గలుగుచున్నది. దేవ-
దానవ గంధర్వులును, రాక్షస గరుడపన్నగులును, పర-
మేశ్వరుని దండనకు వెఱచియే తమతమ కార్యములను
చక్కగ జేయుచున్నారు. దండము నాచరింపమిచే,
వర్ణసంకరము కలుగును; పురుషార్థములు నశించును; లోక
సంతోభము కలుగును. ఏ దేశమందు నల్లని వన్నెగల
దియు, యెర్రని కన్నులు గలదియు నగు దండము పాప
ముల నెల్ల బోగొట్టుచు సంచరించుచున్నదో, అచ్చట
దండనాయకు డగు రాజా జాగ్రత్తతో నేరమునకు.
తగినట్లు దండనచేయు నేని, అచ్చట ప్రజలు కలవరము
లేక సుఖులై యుందురు.” (7-14-25)

శ్లో॥యత్ర శ్యామో లోహితాక్షో దండ శ్చరతి పాపహః।
ప్రజాస్తత్ర నముహ్యంతి నేతా చే తస్మాధు పశ్యతి॥

రాజ్యాంగ విషయము

గత నల్మఘై, యేభైయేశ్వనుండియు మన దేశీయులు
మనకు “స్వరాజ్యము” కావలయు నని ఆందోళన చేయు-
చున్నారే! వీరిలో నాయకులైన వా రైనను యీ
“స్వరాజ్య” స్వరూప మెట్లుండ వలెనో, భారత
రాజ్యాంగ సంప్రదాయములెట్టివో, వీనికిని పాశ్చాత్య
పార్లమెంటరీ విధానమునకును గల భేదమెట్టిదో యీ
మున్నగు విషయములను విచారించుట యరుదు. మన
పెద్దలందరు పూర్వము తామును; పాశ్చాత్య పార్ల-
మెంటరీ విధానమే మన ఆశయ మనెడివారు. ఇటీవల
కొందఱు రష్యారాజ్యమే స్వరాజ్యమనియు, మఱి
కొందఱు భావిపరిషత్సభ (Constituent Assembly)

యీ స్వరాజ్య స్వరూపనిర్ణయము గావించవలె ననియు చెప్పుచున్నారు. కాని వీరిలో నొక్కరైనను భారత స్వరాజ్య స్వరూపము నెఱుంగని వా రగుటచే భావి భారత రాజ్యాంగ విషయమున మనదేశీయులస్థితి “కానని వాని నూతగొని కాననివాడు విశిష్టవస్తువుల్, కానని భంగి”యన్నట్లున్నది. ఇట్టితరి మన యువకు లైనను మను స్మృతి, భారత, భాగవతాది గ్రంథములను పరిశీలించి నచో మన సాంప్రదాయమునకును, భావి యవసరముల కును అనుగుణ్య మగు రాజ్యాంగ సూత్రములు మనకు లభించకపోవు.

ఉదాహరణకు బ్రిటిష్ పార్లమెంటరీ విధానమందు శాసనసభలు (Legislature), న్యాయస్థానములు (Judiciary), మంత్రీవర్గములు (Executive), యీ మూడును ‘త్రయాంగము’లగుచున్నవి. కాని ఈ ‘త్రయాంగములు’ మన సాంప్రదాయ విరుద్ధములేగాక - (శాసన సభలలో రెండు యిళ్ళు (Houses), అందులో ఒక వాక్సాటి (Speaker), ఒక కొరడా (Whip), ఒకరు నొరు మూయించుట (Point of Order), యివన్నియు మన కపభ్యంశములు కావని యెవరనగలరు?) - పాశ్చాత్య ప్రపంచమందు కూడ దాదాపు అన్ని దేశములలో యీ పార్లమెంటరీవద్ధతి నిరుపయోగ మని రుజువు చేయబడి, నిరాకరింపబడుచున్నది. కావుననే కొండలు పాశ్చాత్య శాస్త్రజ్ఞు లిటీవల యేదో యొక సూతనరాజ్యాంగవిధానమునకై అన్వేషించుచున్నారు. ఐరోపాలో హిటల్, లెనిన్, ముసులోవీలు యిందుకై కొన్ని క్రొత్తత్రోవలు దొక్కిరి. కాని వారి జీవిత కాలముననే వీరి విధానము

లెట్టి యొడుదుడుకులను దెచ్చుచున్నవో మనము నిత్యము గనుచున్నాము. ఈ మధ్య హెచ్, జి. వెల్సు అను నొక అంగ్ల పండితుడు కొన్ని మానవసూక్రిములను బోధింప సాహసించెను. కాని తమ దేశమందే యీతడు అమెరికాను పోకూడ దనియు, అచ్చట యీతని అస్పృశ్యునిగ జూడ వలె ననియు, అప్పుడే అందోళన బడులుదేరెను. ఇట్టి పరిస్థితిలో భారత రాజ్యాంగ విధానము గూర్చి మనుష్యశాస్త్ర మేమి చెప్పెనో యెఱుంగుట మిక్కిలి యవసరము.

సప్తాంగములు

మనుస్మృతిలో రాజ్యాంగముగూర్చి యిట్లు చెప్పబడియున్నది.

స్వామ్యమాత్యైపురం రాష్ట్రంకోశదండో సుహృత్తథా,
సప్త ప్రకృతయోహ్యేతా సప్తాంగం రాజ్యముచ్యతే॥

—9-294.

(అనగా రాజు, మంత్రి, కోట, రాజ్యము, బాక్కుసము, సేన, మిత్రులు యీ యేడును రాజ్యమున కేడుమూల ప్రకృతులు. కావుననే, రాజ్యాంగము సప్తాంగమనబడు చున్నది.)

సప్తానాం ప్రకృతీనాంతు గాజ్యస్వానాం యథాక్రమమ్,
పూర్వం పూర్వం గురుతరం జానీయాద్వ్యసనం మహత్.

—9-295.

(వీనిలో పరుసగా, శత్రుకటి దానికంటె ముందటిది యొక్కడు ముఖ్యమైనది. అనగా మిత్రులకంటె సేనయు, సేనలకంటె ధనము, ధనముకంటె రాజ్యము,

రాజ్యముకంటె కోట, లేక ముఖ్య పట్టణము, కోట కంటె మంత్రి, వీనికంటె రాజును, యెక్కుడు ప్రధానములు)

శ్లో॥ సప్తాంగ స్వేహ రాజ్యస్య విష్టభస్య త్రిదండవత్,
అన్యోన్య గుణైశ్చేష్యా న్నకించి దతిరిచ్యతే.

శ్లో॥ తేషుతేషు తు కృత్యేషు తత్తదంగం విశిష్యతే,
తేన యత్సాధ్యతే కార్యం తస్మిన్ శ్రేష్ఠ ముచ్యతే.

—9-296-297.

(ఈ సప్తాంగములు గల రాజ్యాంగము నందలి యే డంగములలో ఒండొంటికి తోడ్పాటు కలదు. కావున నొక దానికంటె యిం కొకటి యధికము కానేరదు. అయ్యా కార్యములలో నయ్యేయంగము ముఖ్యము. కాని యాకార్యము మరొక్కయంగముచేత జేయనలవికాదు. కావున ఒండొంటి కన్నియంగములను ముఖ్యములే).

ఈనాలుగు శ్లోకములలో రాజకీయవిజ్ఞాన మెంతయో యిమిడియున్నది. శివాజీవంటి రాజుకొక డుండె నను కొందము. అతడు క్రమముగా శ్రీసమర్థ రామదాసు వంటి గురువు లేక మంత్రిని, రామదుర్గమువంటి యొక కోటను మహారాష్ట్రమువంటి దేశమును కొల్లగొట్టియో, పన్నులువేసియో కొంతకొశమును, ఒక దండు, కొందఱు మిత్రులను చేపట్టిననాడు యాతడు మహాసామ్రాజ్య సాపనాధికారి కాలేదా? ఇక “రాజ్యాంగము”న కేమి కావలయు? కావుననే మన పెద్దలు “సఖా సప్తాంగ లక్షణమ్” అని చెప్పిరి. ఇందు మిత్రులు లేకపోయినను తన సైనికబలముచే రాజు మిత్రులనుగూడ పొందగలడు.

స్వంత సైన్యము లేకపోయినను, ఫ్రాంకో సేనాని మూరులను సంపాదించినట్లు ధన మున్నచో కొంత సేనలనేర్పాటు చేయవచ్చును. ఒక రాజ్య మున్నచో ధనము వచ్చును. దేశముకంటె కోట ముఖ్యము- కోటకంటె మంత్రీ, రాజులు నవసరము. వీటి యన్నిటికిని అన్యాయ్య సంబంధమేకాదు— అన్ని యంగములును ఒక్క శరీరమందలి భాగములే కాని, వీనిలో ఒక యంగము నింకొకదానితో మార్పు జేయకూడదు! ఒక్కని పని క్షింకొక డనర్హుడు. ఇప్పటి నవీనులు (Separation of the executive and judiciary) అనగా న్యాయ్య, కార్యవర్గములను విడదీయుట యను ఆధునిక సూత్రము ఇంతకంటె నెక్కుడు విస్పష్టముగను, విశాలముగను మనుస్మృతియందు వివరించ బడలేదా? ఈ సూత్రములను మన రాజకీయవేత్త లెందఱు గ్రహించుచున్నారు? అన్వయించుచున్నారు? లేనిచో మన కిక “స్వరాజ్య” పెట్టు సిద్ధించును ?

పరిపాలనా విధానము

ఇటులనే రాజ్యపాలన గూర్చియు ఒకరాజు తన రాజ్యము నెట్లు పాలించుకొనవలెనో, మను విట్లు వర్ణించెను.

ద్వయోస్త్రయాణాం పంచానాం మధ్యేగుల్మమధిష్ఠితమ్ తథా గ్రామశతానాంచ కుర్యాద్రాష్ట్రస్య సంగ్రహమ్.

గ్రామస్యాధిపతిం కుర్యాద్దశగ్రామపతిం తథా వింశతీశం శతేశంచ సహస్రపతి మేవ చ.

గ్రామేదోమన్ సముత్పన్నాన్ గ్రామికశ్చనక్షైస్వయమ్ శంసే ద్ద్రామదశేశాను దశేశో వింశతీశ్వరే.

వింశతీశస్తు తత్సర్వం శతేశాయ నివేదయేత్,
 శంసే ద్దామశతేశస్తు సహస్రపతయే స్వయమ్.
 యాని రాజప్రదేయాని ప్రత్యహం గ్రామవాసిభిః,
 ఆన్నపానేందనాదీని గ్రామిక స్తా న్యవాప్నుయాత్.

దశీ కులంతు భుంజీత వింశీ పంచకులానిచ,
 గ్రామం గ్రామశతాధ్యక్షః సహస్రాధిపతిః పురమ్.
 తేషాం గ్రామ్యాణి కార్యాణి పృథక్కార్యాణి చైవహి
 రాజ్ఞోన్య స్సచివ స్నిగ్ధ స్తాని పశ్యే దతందిగ్గతః.

—7- 114-120.

(అనగా, ఒక రాజు తనరాజ్యమున రెండు, మూడు, లేక అయిదు గ్రామముల మధ్య నొక “గుల్మము” వేర్పరచవలెను. అట్లే నూరేసి గ్రామముల కొక విచారణాధికారిని నియమించవలెను. వీనిలో ఒక్కొక్క గ్రామమున కొక్క గ్రామాధికారి, పదిగ్రామముల కొక యధిపతి, యిరువది గ్రామముల కొకడు, నూరుగ్రామముల కొక శతగ్రామాధికారి; వెయ్యియూళ్ల కొక సహస్రపతిని నియమించవలెను. ఇందు గ్రామాధికారి తన గ్రామమున జరుగు నేరములను తాను నెమ్మదిగా విచారించి, అనేరములను దశగ్రామాధికారికి తెలుపవలెను. ఇట్లే దశగ్రామాధికారి శతగ్రామాధికారికి, అతడు సహస్రగ్రామాధికారికిని తెలుపగా, అత డట్టి నేరములను విచారించి తీర్పుజెప్పను. గ్రామాధికారి ప్రతిదినము గ్రామజనులు రాజున కొసంగవలసిన యన్నము, నీరు, వంటచెఱకు, మున్నగు వానిని తాను తన జీవికకై కైకొనవలెను. పదిగ్రామముల యధిపతి ఒక “కులము” భూమిని తన జీవికకై యనుభవించ

వలెను. ఇరువది గ్రామముల యధిపతి ఐను “కులముల” ననుభవించ వలెను. నూలు గ్రామముల యధికారి ఒక సామాన్య గ్రామమును, వేయి గ్రామముల యధిపతి యొక పట్టణమును అనుభవింపవలయును. గ్రామాధిపతి మొదలగువారు చేసిన తీర్పు లొండొంటికి విరుద్ధములై, గ్రామజనులు రాజునకు జెప్పికొన్న యెడల అట్టి వివాదములను మంత్రి చక్కగ విచారించ వలెను.

ఇప్పటి బ్రిటిష్ రాజ్యమునందలి గ్రామమునసలు, ఫిర్కా-ఇన్స్పెక్టరు, తాలూకా తహసీల్దారు, జిల్లా కలెక్టరు, యీ విధాన మంతయు సూత్రప్రాయముగ, బీజరూపముగ మనుస్మృతిలో జెప్పబడినది. వీరందరి నిత్యవిధులు, పారితోషికములు, ఒకరిపై నింకొకరి పై “అప్పీళ్ళు” యిందు విధించబడినవి. ఈ సూత్రములను అనేక హిందూరాజులే కాదు - తురకరాజులే కాదు - యిటీవల బ్రిటిష్ పాలనకూడ భేదింపజాలకపోయెను. ఇందలి ఆర్థికసూత్రములను విచారించినచో మన బి. యే., ఎం. యే. లందఱు ఇక తమ బాస్టబుల్సుకు స్వస్తి జెప్పి, మనువునారాధించక తప్పదు. ఉదాహరణకు మన గ్రామాధికారుల నొఖరీ యీనాము లీ మనుస్మృతి ననుసరించుచున్నవి. అట్లుగాక మన జెట్టివాని మొదలు ప్రభువువఱకు జీతముల నిచ్చెడిచో యెంత ధన వ్యయము! ఎంత వృథా ప్రయాస! లేక గ్రామాధికారి మొదలు గవర్నరు వఱకు ప్రభుత్వ “యానాందా” ర్థయినచో పరిపాలన యెంత సుకరముగ నుండును? ప్రజల కెంతకుష్ట, ప్రభువుల కెంతగౌరవము లభించును.

అటులని ప్రస్తుత జమీందారీలవంటి బోదకాలు ప్రభుత్వ మును కాదు. అనగా రాజుకు పదిలక్షలు - ప్రజకు నిత్యోపవాసవృత్తమును! ఈ మనుస్మృతి రాజకీయ సూత్రములను గమనించినచో మన ప్రకాశం బిల్లు వంటి అవక తవక సంస్కృతి యవతరించెడిదే కాదు. నైమను రిపోర్టులోని వేటక్ నివేదికయు, మన కబ్బె డిది కాదు. భారత పాలన తిరిగి యెప్పటికైనను తన సహజ సామరస్యమును, సౌభాగ్యమును, బొందవలె నన్నచో, తిరిగి మనుకాసనములు ప్రతిష్ఠింప బడవలసి నదే. ఇందుకు నాకెట్టి సందేహమును లేదు.

“అహింసా పరమో ధర్మః”

మన మీ రోజులలో నిత్యమును, విధి విరామములు లేక, జపించుచున్న “అహింసా” మంత్రము గూర్చి మను వేమనెనో మనమొక్కసారి చూచినచో యిప్పటి మహా అజ్ఞాన తిమిర మొక్క తృటిలో నంత మొంద గలదు.

శ్లో॥ ఏవం విజయమానస్య యేఽస్య స్యుః పరిపంథినః;
తానానయే ద్వళం సర్వా న్సమాదిభి రుపకృమైః.

శ్లో॥ యది తేతు న తిష్ఠేయు రుపాయైః ప్రథమైస్త్రీభిః,
దండే నైవ ప్రసహ్యైతాశ్చనక్తైర్వశమానయేత్.

శ్లో॥ సామాదీనా ముపాయానాం చతుర్ణామపిపండితాః,
సామదండౌ ప్రశంసంతి నిత్యం రాష్ట్రాభివృద్ధయే.

—7-107-109.

(రాజు తన విరోధు లగు నరపాలురను సామదాన ద దండోపాయములచే వశపరచుకొనవలెను.

వారు మొదటి మూడు ఉపాయములవల్లను లొంగరేని
అప్పుడు బలముచే యుద్ధము చేసియే బలాత్కారముగ
వారిని మెల్లగా వశపరచుకొన వలయును. ఈ నాలుగు
ఉపాయములలో సామమున ప్రయాస, ధనవ్యయము,
జన నాశము మొదలగు దోషములు లేనందునను, దండ
మున నవి యున్నను, కార్యసిద్ధి యగును గాన, సామ
దండములను రెండింటిని రాజ్యాభివృద్ధికి అకు పండితులు
ప్రశంసించుచున్నారు.)

శ్లో॥ యా వేదవిహితాహింసానియతాఽస్మింశ్చరాచరే,
అహింసామేవ తాం విద్యాద్వేదా ధర్మోహి నిర్బభౌ.
(5-44)

(వేద విహితమగు హింస అహింసయే యగును. ఏల
యన, వేగమునుండియేకదా ధర్మము వెలయుచున్నది!)
శత్రుం ద్విజాతిభి ర్గ్రాహ్యం ధర్మో యత్రోపర్యధ్యతే,
ద్విజాతీనాం చ వర్ణానాం విప్లవే కాలకారితే.

అత్మన శ్చ పరిత్రాజే దక్షిణానాం చ సంగరే,
స్త్రీవిప్రార్థ్యపపత్తై చ ఘ్న స్స ధర్మేణ దుష్యతి.
గురుం వా బాలవృద్ధౌ వా బ్రాహ్మణం వా బహుశ్రుతమ్
అతతాయిన మాయాంతం హన్యా దేవావిచారయన్.

—8- 348-50.

(ఏ సమయమున సకలవర్ణములవారికి సకల ఆశ్రమ
ములవారికి సాహసికులు మున్నగు వారివలన స్వధర్మము
నడుప వీలుగాక పోవునో, అప్పుడును, రాజ్యము
లరాజకములై యుండునపుడును, శత్రురాజులు దండెత్తి
వచ్చినపుడును స్త్రీలను బ్రాహ్మణులను సంరక్షించు

టకును, అత్యంతగణమునకును, ద్విజాతులు శస్త్రముల
బూని, తమ్ము జంపవచ్చిన శత్రువులను ధర్మయుద్ధమున
జంపుట పాపముకాదు. గురువు, బాలుడు, వృద్ధుడు,
బహుశ్రుతు డగు బ్రాహ్మణుడు వీరిలో నెవరైనను జంప
వచ్చిన ఆతతాయులైన నిస్సంశయముగ జంపవలెను.)

యుద్ధ విషయములు

ఇటులనే యుద్ధ సంబంధ మగు విషయముల గూర్చి
మనుస్మృతి చక్కగ వివరించుచున్నది. శత్రుమిత్రు
లలో నొక రాజ్యమునకు ప్రక్కవాడు సాధారణముగ
మనకు శత్రు వగుచు. వాని కవతలవాడు యేకాంతర
మిత్రుడు. (7-158) మనతోడిరాజు లండరితో
సామాన్యపాయముల బ్రయోగించి, వేరువేరుగ గాని,
సమిష్టిగా గాని, సంధి చేసుకొనవలెను. (Individual
and Collective or Axis Alliances)
సంధించ విగ్రహం చైవ యాన మాసన మేవ చ,
వైవధీభావం సంశ్రయంచ షడ్గుణాం శ్చింతయే త్సదా.

—7-16

(ఉభయుల ప్రయోజనములను యోజించి, సంధి,
యుద్ధము, యుద్ధయాత్ర, ముట్టడి, వేరుపరచుట, శత్రు
బాధ కోర్వక శత్రుని మించిన రాజు నాశ్రయించుట,
యీ ఆఱు ఉత్తమగుణములను బరికించి, యే గుణము
నాశ్రయించిన తనకు మేలును, శత్రువునకు గీడును
గలుగునో, అట్టి గుణము నవలంబింపవలయును.) ఈ
యాఱుగుణములు తిరిగి పండ్రెండు శ్రేణులుగ విభజించ
బడినవి. (Defensive and offensive) “ఎప్పుడు

తనకు ముందు ముందు లాభము కలుగు నని నమ్మకముండునో, అప్పుడు తాను స్వల్పముగ శత్రువునకొసంగికొని, తాను శత్రువునుండి కైకొనిగాని, సంతి చేసుకొనవలెను. ఎప్పుడు తనమంత్రులు, ప్రజలు ఉత్సాహముగ నున్నారో, తన సేన, బాక్కుసము నిండియున్నవో, అప్పుడే శత్రువుపైకి దండెత్తవలెను. ఎప్పుడు శత్రుబలము దుఃఖిమయమై, శోషించియుండునో, అప్పుడు వానిపై దండెత్తవలెను. ఎప్పుడు తనబలములు క్షీణించి విచారగ్రస్తముగ నుండునో, అప్పుడు మంచి మాటలతో ను, దానము చేతను శత్రువులను స్నేహము చేసికొనవలెను.” “ఒండొరులతో బోరాడు రాజులకు యుద్ధమున జయాపజయములు నిత్యములుకావు. కావున యెప్పుడును యుద్ధముచేతనే శత్రువులను లోబఱచుకొన జూడరాదు. కాని మొదటి మూడు ఉపాయముల వల్లను కార్యసిద్ధి కానప్పుడు మాత్రము యెట్లు శత్రువును జయింప సాధ్యమో అట్లు పూనికతో యుద్ధమునే చేయవలయును.”

రాజలక్షణము లెట్లుండవలెనో, మంత్రి, సేనాధిపతి, చారులు, సేవకులు యెట్టివారని నియమించవలెనో స్వాక్షులు, శిక్షులు, సుంకములు, వడ్డీవిషయము మున్నగు విషయము లెన్నియో యీ మనుస్మృతివల్ల మనము గ్రహించగలము. రాజవధ్యుడగుచో, యీ కాలమున రాజ మండలి (Council of Regency) అనబడు సంస్థ కిచ్చట చక్కని సూత్రములు నిరూపించబడినవి. కోటలు అణువిధములు-మరుదుర్గము, భూదుర్గము, జలదుర్గము, వృక్షదుర్గము, మనుష్యదుర్గము, గిరిదుర్గము-రాజు

తన రాజ్యలోపముల నొరులకు తెలియనీయక శత్రుమర్మములను చెలుసుకొనుటకు యత్నించ వలెను. నాలుగు వీధుల నడుమ వేశ్యాగృహము, పూటకూళ్ళయిండ్లు, చోరులను బట్టు స్థలములు నుండరాదు. యుగసంధిలో ధర్మసందేహముల దీర్చుటకును, స్మృతిసర్మములను మార్చుటకును, పండిత పరిషత్తులు నూచించ బడినవి. (Provision for Amendment of Constitution) ఈ పరిషత్సభ్యుల గుణగణము లెట్లుండవలెనో, అట్టివారు పదుగురు లభ్యము కానిచో, వేదవిదు డొక్కడే పరిషత్తన బడును.

శ్లో|| మునీనామ్ ఆత్మవిద్యానామ్
ద్విజానామ్ యజ్ఞయాజీనామ్
వేదవ్రతేషు స్నాతానామ్
ఏకోపి పరిష ద్భవేత్.

ఇతర విషయములు

ఇట్లనే యెన్నియో విషయము లీ స్మృతియందు వివరించ బడినవి. ఒక్క రాజసర్మములేకాదు. బ్రాహ్మణ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు లందఱు విధులును, స్త్రీ పురుష ధర్మములును యిందు నిరూపించ బడినవి.

ఒక్క ఐహిక విషయములేకాదు. ఆముష్మికముల గూర్చి గూడ మనుస్మృతి మోక్షసాధనమే.

ఏవం య సర్వభూతేషు పశ్యత్యాత్మాన మాత్మనా,
స సర్వసమతా మేత్య బ్రహ్మభ్యేతి పరంపదమ్. 12-125
సర్వభూతేషు చాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని,
సమంపశ్యన్నాత్మయాజీ స్వారాజ్య మధిగచ్ఛతి. 12-91

సర్వ మాత్మిని సంపశ్యే త్సచ్చాసచ్చ సమాహితః,
సర్వం హ్యత్మిని సంపశ్య న్నాథర్మే కురుతే మనః.

అత్తైవ దేవతా స్సర్వా స్సర్వమాత్మ న్యవస్థితమ్,
అత్మాహి జనయత్యేషాం కర్మయోగం శరీరిణామ్.

ఖం సన్నివేశయే త్తేషు శేష్తన స్పర్శనేఽనిలమ్,
పక్షి-దృప్త్యోఃపరంతేజఃస్నేహేఽపోగాంచమూర్తిషు
మనసీందుం దిశః శ్రోత్రే క్రాంతే విష్ణుం బలే హరమ్,
వాచ్యగ్నిం మిత్ర ముత్సర్గే ప్రజనేచ ప్రజాపతిమ్.

ప్రకాశితారం సర్వేషా మణీయాంస మణోరపి,
రుక్మాభం స్వప్నధీగమ్యం విద్యాత్తం పురుషం పరమ్

12-118-122.

బ్రహ్మచర్యంబున గురువును దైవముగను, గామ
త్రిని మాతగను, స్త్రీలకు భర్తయే దైవ మనియు తుదకు
తన్నుతా నెఱుగుటకై ఇంద్రదాదిదేవత లందఱు తనలోనే
యున్నారని యీ విశ్వమందు జీవుడు తన బాహ్యకా
శమును ఉదరాదులతో గూడిన శరీరాకాశమునందును,
దైహిక వాయువునందు బాహ్యవాయువును, కడుపు
లోని కంటిలోని వెలుగునందు నగ్ని సూర్యులను, దైహిక
జలములందు బాహ్యజలములను, బాహ్యపృథివిని శారీర
పార్థివ భాగము లందును, మనంబునందు జన్మిని,
శ్రోత్రముల దిక్కులను, పాదములందు విష్ణువును, బల
మున హరిని, వాక్కున నగ్నిని, పాఞ్చింద్రియమున
మిత్రుని, ఉపస్థేంద్రియమున బ్రజాపతిని లీన మొనర్చు
తాను సిద్ధు డగుటయే ఉత్తమోత్తమ మానవాదర్శముగ
మనువు చెప్పచున్నాడు.

కొన్నిచోట్ల మనుశాసన మీ కాలమున కన్వయించని మాట వాస్తవమే. మఱికొన్నిచోట్ల యీ సూత్రములు మనకు శూలముల వలె స్ఫురించును. ఉదాహరణకు ఆంధ్రులను ఆ కాలమున మనువు ఆడవిమృగములను హింసించుజాతిగ వర్ణించెను. 10:48. శూద్రులగూర్చియు యిచ్చట కొన్ని తీవ్రభాషణములు లేకపోలేదు. కాని మనుస్మృతి యీ ౫౦౮౧ వ కల్యబ్దమున కుద్దేశించబడిన గ్రంథముకాదు. మనుస్మృతినాటికి బ్రాహ్మణులు యజ్ఞములందును, శ్రాద్ధభోజనములందును, ప్రాణాపాయ దశయందును, మాంసభక్షణ జేయవచ్చునని యిందు వ్రాయబడినది. (5-28) “శ్రాద్ధ విధిచోప్పున శ్రాద్ధ కాలమందు మనుజుడు మాంసమును భక్షింపజేసి, ఆతడు దేహాంతమున నిరువది యొక్క జన్మములు పశువుగ జన్మింప గల”దని మనువు వ్రాసెను. (5-35) కాని అప్పటికిని, యిప్పటికిని దేశకాల భేదము లేన్నియో కలవు. అందుచేతనే “కలౌ పారాశరః” అని యీ కలియుగమందు పరాశరస్మృతి సిద్ధాంతముగ జెప్పుచున్నారు. ఇప్పుడు తిరిగి యింకొక యుగాంశ మారుచున్నదని పెద్దలందురు. కానయిప్పుడు కాలానుగుణ్యముగ యింకొక మానవస్మృతి యవసరము. కాని, యీ స్మృతి నిర్ణయించుట కైనను యీ సంఘస్థాపకులగు మను, గౌతమ, పరాశరాదుల స్మృతి ధర్మములను పఠించుట, గ్రహించుట మన కెల్లరకు విధి. దీనినిబట్టి మేర్పాటుకొద్దాగాని, మీన్ కేంఫ్ గాని, కమ్యూనిస్టు మేనిఫెస్టోగాని, అమెరికా రాజ్య చట్టముగాని, మనము పఠింపనక్కర లేదని కాదు. కాని మనజాతి కిప్పుడబ్బిన దీర్ఘ

విస్మృతిలో తిరిగి మన శృతి స్మృతుల నొక్కసారి స్మరించుట యవసరము. భారతీయు లెన్నటికిని యింకొక జాతి ననుకరింప జాలరు. మానవకోటిలో మన వ్యక్తిత్వమును మనము నిలువబెట్టు కొనవలెను. ఇందు కీ స్మృత్యాదులే మన కిప్పటి ఆధారములు. వీని పతనము తిరిగి మనజాతిని ఆత్మోన్ముఖుల జేయును. తదుపరి మన కొక నూతన స్మృతియు, నూతన సృష్టియు నబ్బగలవు. అప్పుడే భారతీయులు భారతీయు లగుదురు. మన “స్వ” రాజ్యమందలి “స్వ” త్వము సార్థకము కాగలదు.

సాంఘిక విషయము

బాబూ భగవాన్ దాసు గారి వ్యాసములు సంఘ నిర్మాణమున కెక్కుడు సంబంధించిన వగుటచే మన పరిస్తుత సాంఘిక అవసరములగూర్చి యొక్క ముక్క జెప్పుటవసరము. ఇదియొక నూతన స్మృతి సమయ మనియు, యిప్పుడొక నూతన స్మృతి యవసర మనియు, మన ఆంధ్రరత్న యభిమత మని పైన వాక్రచ్చితిని. పూర్వము మన్వాదులు తమ గ్రంథములందు వర్ణించిన సంఘస్థితికిని, యిప్పటి మన సంఘమునకును యెంతయో తారతమ్య మున్నది. ఇచ్చట భగవాన్ దాసు గారు చెప్పినట్లు పూర్వకాలపుకూద్రజాతులెందరోయిప్పుడు ద్విజాత్తులైరి. పూర్వపు బ్రాహ్మణోత్తములును వణి గావ్యపారాది కార్యకలాపమున బడియు, గుణసాంక ర్యముచేతను, కొందఱు వైశ్యులు, మరికొందఱు చండా లుగుగాడ నగుచున్నారు. గీతలలో శ్రీకృష్ణుడు సూచించినరీతిగ భారతావనియందును, మానవకోటి యంతకును గూడ, గుణకర్మలబట్టి యిప్పుడు తిరిగి సంఘవిభజన,

పునర్నిర్మాణము కావలసియున్నది. క్రైస్తవ, ముసల్మాన్, బౌద్ధప్రపంచ మెల్ల నిప్పుడు హాలాహల మధ్య ముస బడి భస్మీకృత మగుచున్నది. ఈ మధనము మన హైందవ ప్రపంచమునకు గూడత్వరలో రాకతప్పదు. అందుచే భావి భారతస్పష్టి యెట్లుండివలె నను ప్రశ్న యిప్పు డసమంజసము కానేరదు. క్రైస్తవ, బౌద్ధ మతము లంతరించిన వని చెప్పవచ్చును. ఇప్పు డీ దేశ ముననే కాదు. ప్రపంచ మంతలోను యిస్లామ్ మత మును బ్రతిష్ఠించవలె నని ఖిక్సార్ మున్నగు సంఘముల వారు యత్నించుచున్నారు. ఆంధ్రరత్న గోపాలకృష్ణ డిప్పు డీ సంఘమునంతను, షేక కలిపినట్లు, తిరిగి కలిపి, సంఘవిభజన గావించి, ప్రపంచమందంతటను బ్రాహ్మణ ధర్మస్థాపన జేయవలె నని సంకల్పించెను. లోగడ బౌద్ధమతానంతరమున అవతరించిన ఆదిశంకరుల వలె శ్రీ గోపాలకృష్ణుడు తన నూతన బ్రాహ్మణ ధర్మము నకు క్రైస్తవ ముసల్మాన్ ఆది (సంఘ) సమన్వయ సూత్రమునే సూచించెను. గాంధీ మహాత్ముడు, కాంగ్రెసు హిందూసభ, మున్నగువారందఱు నిట్టి సమన్వయమునే ఆశించుచున్నారు. కాని యీ సమన్వయ మెట్లు లభ్యమగునో యెవ్వరును సూచింపజాలకున్నారు. కేవల హృదయ సంఘటివల్లగాని (Heart union) లేక దస్తావేజు ఖరారుల (Pacts) వల్లగాని యిట్టి సమన్వయము సమకూరు నను ఆశలన్నియు అడియాస లగుచున్నవి. హృదయ మొకసారి యిటు, యింకొకసారి యింకొక వైపు లాగును. ఖరారునామాల కంతకంతకు విలువ తగ్గుచున్నది. సరి యగు, స్థిరమగు సంఘ సమన్వ

యముగూర్చి బాబూ భగవాన్ దాసుగారి గ్రంథమున నొకచోట యీ విషయముగ నూచింప యత్నించెను.

“వర్ణములలో మార్పు యెట్లు చేసికొన వలెనో 10-57—65 లో మనువు విధించెను.

శ్లో॥ శూద్రో బ్రాహ్మణతా మేతి
బ్రాహ్మణ త్వైతి శూద్రతామ్
క్షత్రియా జాత మేవంతు
విద్యా ద్వైశ్చ తత్తైవచ.

ఈ మార్పు పూర్వ కాలములో ఒక్క జన్మము లోనే సాధ్యపడుచుండెను. కాని తరువాత తరువాత కొన్ని జన్మలలోగాని యది సాధ్యముగాక యుండెను. ఇప్పుడు ఒక వర్ణములో పుట్టిన బిడ్డయొక్క జాతకమును చూచినయెడల వాడు మరియొక వర్ణమునకుజెందిన స్వభావము గలవాడుగా కనబడుట సాధారణముగా తెలిసిన విషయమే. ఈ జాతకకాస్త్రమును బాగుగా నవలంబించిన యెడల వర్ణవిభాగము సులభమగును. దానివల్ల వృత్తివిభాగము కూడ సులభమగునని బాబూ భగవాన్ దాసుగారి నూచన. (137 పుట).

ఈ విషయమై మన బాలకుల విద్యావిధానము గూర్చి ఆంధ్రరత్న భావములు, అతని ‘పురుషార్థములు’ లోన ఆధ్యాత్మమునుండి గ్రహింప నగును. ఇందలి విషయ ప్రాముఖ్యముచే, ముఖ్యసూత్రములను మాత్రమిట బొందుపరచుచున్నాను.

అధికారి వివేచనము

“బాలశిక్ష:—గుణకర్మవిభాగము ననుసరించి యధి

కారి నిర్ణయ మొనర్పవలయును. ఇదియే బాలకుని స్వరూప స్వభావనిర్ణయము. అయిదు తరగతులు ముఖ్యముగా నేర్పబడును. సత్త్వగ్గుణ ప్రధానముగా గలవారును, రజోగ్గుణ ప్రధానముగా గలవారును, తమోగ్గుణ ప్రధానముగా గలవారును, సములును, మిశ్రులును. ఇందు సములు చాల అరుదుగా నుందురు. ....కావున సామాన్యముగా నాలుగు గణములు మాత్రమే యేర్పడును. సత్త్వగణము, రజోగణము, తమోగణము, మిశ్రగణము. ఈ నాలుగును నాలుగు తరగతులపేర్లు... ఈ గుణ విభాగమునకు మూడంశము లాధారభూతములు.

౧. బాలకుని కులగోత్ర సంప్రదాయములు.

౨. జాతకము.

౩. అనుభవము.

మొదటి రెండును బాలకుని స్వభావము నిదమిత్యమని నిర్ధారణ చేయజాలవుకాని, నూచించుననుట మాత్రము నిజము. ఈ నూచనను బట్టియే యనుభవము నడచును. అనుభవమునకు మాత్రము సిద్ధాంతాధికార మున్నది....

“సత్త్వగణము:—శృంగార, కరుణ, శాంతి, రసనిష్ఠులగువారిందు చేర్పబడుదురు. అనగా ‘విద్యాబోధకులు’ ‘మతబోధకులు’ న్యాయస్థానము నందు పని చేయువారును, మంత్రులు, అమాత్యులు, వైద్యులు, వేద శాస్త్రములందు శ్రవణమననాదులు గలవారి యొక్క భావపరంపర, శాంతరస పోషకము లగు వ్యాపారములందే సంచరించుచుండును.” కావున బోధన విషయములు వారి కను వగునట్లు మూర్ఖవలయును.....

“రజోగణము.—శృంగార, వీర, కరుణ, హాస్య, రౌద్ర, రసపోషకము లగు వ్యాపారముల యందాదరణ గలవారి నీ గణమందు జేర్చవలయును. ట్టాకర్మ; పరిపాలనాపేక్ష; సంగీతసాహిత్యనాట్యాది కళాకలాపము, వినోదకీర్తిడలయం దత్యంతాభిరుచి, రూపకల్పన, సంగీత, సాహిత్య, చిత్రలేఖన, శిలా, దారు, తక్షణ, శిల్పనాట్యాదిమార్గములయందు సంచరించు వారిందుండ నర్హులు.” బోధనాపద్ధతులలో యేతద్రస ప్రధానవిషయములు నేర్పవలయును.....

“తమోగణము—శృంగార, హాస్య, రౌద్ర, బీభత్స, భయానక రసపోషకము లగు వ్యాపారములయం దాదరణగలవారి నీ గణమందు జేర్చవలయును. ఇందు శస్త్రకర్మ, వ్యవసాయము, వణిగ్వృత్తి, పాశుపాల్యము, వస్తుకల్పన: అనగా స్వర్ణకారవృత్తి, వడ్రింగము, నేత, పాత్రనిర్మాణవృత్తి మొదలయిన మార్గములందు సంచరించువా రిందుండనర్హులు.” బోధనాపద్ధతులలో ఏతద్రస ప్రధానము లగు విషయములు నేర్పవలయును.....

“మిశ్రగణము—రసాభాసవ్యాపారము లం దాదరణగలవారిందు జేర్చబడవలయును. వీరు ప్రస్తుత మిట్లున్నను సాధనచే నితర గణములయందు జేర నర్హులగుదురు.”...భటవృత్తి. గౌండ్ల, కుమ్మరివృత్తులు, అంబప్పవృత్తి, రజకవృత్తి, చర్మకారవృత్తి మొదలగు వృత్తులయందుండువారు మిశ్రగణమునకు జేందుదురు. బోధనావిషయములందు రసపిపాసకులనుగ జేయునవి వీరికి నేర్పవలయును.

“ఈ సత్వ రజస్తమోగణములలో ఉత్తమమధ్య మాధమాది వివక్షత తస్య; నిరర్థకముగూడ నగును అట్లు భావించుటవలన గీతావాక్యానుసార మైన స్వధర్మానుష్ఠానమునకు భంగము వాటిల్లును. పృథ్విభేదము, మార్గభేద నిరూపణ గావించునదిగాని వేరొండు గాదు. ప్రతివ్యక్తి యందును చూడుగుణములు నుండును, అం దెద్దియొ యొకటి ప్రాధాన్యము వహించును. సత్వగుణ ప్రధానులకు జ్ఞానమార్గమును, రజోగుణప్రధానులకు భక్తిమార్గమును, తమోగుణప్రధానులకు కర్మమార్గమును అనుష్ఠేయములు.” (అంధగితన్న పురుషార్థములు.)

సాంఘిక ప్రణాళిక

ఈ వివిధగణములందు జేర్పబడు బాలకుల చిత్త వృత్తులు, ఆహారవ్యవహార నిద్రాదినియమములు, వీరికి వలయు ఉపాసనాశిక్షణల గూర్చి శ్రీఅంధగితన్న మా గ్రంథముననే స్థాతీపులాక న్యాయముగ నూచించెను. కాని వానిగూర్చి యిటు విస్తరింపవలెను. శ్రీకృష్ణుడు గీతలలో “గుణత్రయ విభాగయోగము”న నుదహరించిన మూలసూత్రములను, మనజాతీయ విద్యావిధానమున, పైన గోపాలకృష్ణులు నూచించిన మార్గమున బ్రతిష్ఠింపించుటయే యిప్పటి విద్యావిధానమునకు వలయు మూలసంస్కారము. మన విద్యావిధానమిరీతిగ సంస్కరింపబడిన పిమ్మట మన జాతీయంతయు నత్యద్భుతముగ నూతనసాంఘికపరిణామము నొందగలదు. ఇది యెట్లుండు ననగా—

“ఈ నూతన బ్రాహ్మణసంఘమున” కొందఱు వైదికు లుందురు...వీరు సత్వగుణప్రధానులు. మరికొం

దఱు త్కత్తియు లుందురు. వీరు రజోగుణప్రధానలు. ఇంగు చెరుటకు రాజపుత్రులు, మహమ్మదీయులు, సిక్కులు, ఘూర్ఖాలు మన్నగువా రహ్మలై యుందురు. అటులనే మన జైశ్వజాతు లందఱును కలసి నూతన వైశ్యులగుదురు. సేవకు లందరు కూడ్రు లనబడుదురు. ఇందులో మాలనూత్రములు మూఁనూత్రములే. సమన్వయములో మాత్రము ఇప్పటి సంఘములో నున్నటుల ఆర్థరాహిత్యముగ గాక సరిగా శాస్త్రముజూచి, సంఘముఁ జూచి, శాస్త్రములోని ముఖ్యసూత్రములు, సంఘములోని ప్రధాన వృత్తులతో సహన్వయపరచి యే ఖక్కిని నడిపిన యీ జాతిముక్తియు, లోక కల్యాణమును చేకూరునో, ఆ రీతిగా ఈ సంఘమును నడపుట మన ధర్మము. ఇందు కొకటి రెండుదాహరణల నిట బొందు పరచెద. కొందఱు బ్రాహ్మణేతర జాతులలో వైదిక కాంక్ష, పూజారియర్హత యున్నవారు కలరిని విందుము. వారికి సరియైన యర్హత యున్నచో తప్పక వారిని పూజారులలో కలుపవచ్చును ఇప్పుడు శూద్రు లనియెడి కమ్మ, కాపు, రెడ్డికులములను జూడుడు! గీతాచార్యులు కులధర్మములు చెప్పుచు, వైశ్యులకు కృషి, గోరక్షణ, వాణిజ్యము, స్వీయవృత్తులని చెప్పెరు. కాని, యిక్కాలపు సంఘములో వణిగ్గునులు మాత్రమే వైశ్యులనబడుచున్నారు. ఈ తారతమ్యముకు కారణ మేమి? గీతలు తప్ప! లేక మన బుద్ధిమాంద్యమా? ఇక ముందు నుండి కృషి, గోసంరక్షణ చేయు కుటుంబముల వారెవరైనను మా వద్దకు వచ్చునెడల వారి అక్షరజ్ఞానము వగైరా గుణకర్మలు పరీక్ష జేసి వారికి గాయత్రి యుప

దేశము చేయుటకు మాకెట్టి అవ్వంతరమును లేదు. ఇక శూద్రులలో యిప్పటి అంబాడీలు, యెరుకలు. యానాదులు వగైరా జాతులలో కొలది మది మాత్రము మిగులుదురు. ప్రస్తుతము మాకు వారిని శూద్రత్వములో నుంచక తప్పదు. ఇందుమా పరీక్షకు లోబడి, మాశిక్షణ సంగీకరించు వారెవ్వరైనను సరే - క్రైస్తవులైనా సరే మహమ్మదీయులైనా - మా కణుమాత్రం అభ్యంతరము లేదు. ద్వితీయ లెనవో యజ్ఞోపవీతము వేసి మాకు తోచినంత కాలము గురు శుశ్రూష చేయించుకుంటూ, అటుపిమ్మట గురు దక్షిణ గ్రేకొని వారి వారి యుచిత ధర్మములకు వారిని ప్రేరేపించెదము. ఈ విషయముగా కొంతకాలము జరిగిన పిమ్మట సంఘ మెట్లు పునరుజ్జీవనము జెందునో చూచెదముగాక! ఇదీ, మా సాంఘిక ప్రణాళిక". (గోష్ఠి 7-150)

ఈ రీతిగ సంఘనిర్మాణము జరిగినచో భారతావని అచిర కాలముననే తిరిగి ప్రపంచనాయకత్వము వహించి తీరును. ఈ లోగా ఆంధ్రరత్నము నెలవిచ్చి నటుల మన మీ పేకను బాగుగ తిరుగవేసి కలుపవలెను. అనగా యిప్పుడందఱు బ్రాహ్మణులు కాలయు.

“సర్వం ఖల్విదం బ్రహ్మ”

శ్రీమద్రమారమణ గోవిందో హరిః

గోష్ఠి, బెజవాడ } గుమ్మడిదల వేంకట సుబ్బారావు,
క్షీరాబ్ధి ద్వాదశి } అధ్యక్షుడు.

సంఘ నిర్మాణశాస్త్రము

(మనుధర్మశాస్త్రము ననుసరించి)

విషయసూచిక

ప్రథమాధ్యాయము : మనుధర్మశాస్త్రమున కాధారము

‘అహం’ -- భావము	1
ఆధ్యాత్మ విద్య	3
శిష్టాచారము	5
రాబోవు మన్వంతరము	6
ప్రాకృతజన్మముల చిత్తవృత్తి	8
పురాణజీవులు	11
పురాణోత్తరహాసములు	12
జీవిత రహస్యములు	14
ఆత్మనాత్మలు	15
మనుష్యుడు - జీవితోద్దేశము	17
ఇంద్రియసుఖము-వాని నిగ్రహము	19
ధర్మము - అర్థము	20
ప్రవృత్తి - సవృత్తి	24
భక్తి	26

ద్వితీయాధ్యాయము : సృష్టికర్మము—జీవిత సమస్యలు

ప్రథమభాగము	29
మానవ పరిణామము	33
పరిణామములలో తృతీయావస్థ	36
అగామి సత్యయుగము	40
సౌదృశ్య ధర్మము	41

లింగ భేదము	42
మానసిక ప్రవృత్తి	44
రసోల్లాససిద్ధి	45
పరిణామవాదము	48
ద్వితీయభాగము	52
మనుస్మృత్యవతరణము	55
నేటి ప్రపంచ సమస్యలు	57
సంఘ నిర్మాణధర్మములు	62
ప్రపంచ సమస్య పరిష్కారము	64
అశ్రమ విభాగము	67
వర్ణతత్త్వము	69
ధర్మలక్షణము	72
శ్రుతిస్మృతులు	74
వైదిక లౌకిక ధర్మములు	75
గుప్తవిద్య	77
ధర్మానుష్ఠానము	79
మూడవ అధ్యాయము : విద్యావిదానము	89
విద్యయొక్క ప్రాధాన్యము	90
వయః పరిమితి	92
పురుషార్థములు	94
బ్రహ్మ క్షత్రియులు	97
ఉచిత విద్య	98
గురుశిష్యసంబంధము	99
శిష్యవిధులు	101
నూతన విద్యాపద్ధతులు	104
విద్యార్థి సామాన్య ధర్మములు	107

బ్రహ్మచర్యము	108
ప్రాణాయామము	111
సంధ్యావందనము	”
మానసిక శిక్షణము	113
అనశ్చయన దినములు	115
కూద్రులకు విద్య	117
స్త్రీ విద్య	119

నాల్గవ అధ్యాయము :

గృహస్థశర్మములు	122
కుటుంబజీవనము	123
ప్రజాభివృద్ధి	128
పారిశుధ్యము	130
సాంఘిక జీవనము	133
నాలుగువర్ణములు	135
బ్రాహ్మణుఁడు	137
క్షత్రియుఁడు	142
వైశ్యుఁడు	155
కూద్రుఁడు	160
మిశ్రమజాతులు-చిన్న చిన్న కళలు-వృత్తులు	163
వానప్రస్థుఁడు	165
సన్న్యాసి	167
ఉన్నత సాంఘిక ధర్మతత్త్వము	169
సమాప్తి	171

సంఘనిర్మాణ శాస్త్రము

(మనుధర్మశాస్త్రము ననుసరించి)

ప్రథమాధ్యాయము

మనుధర్మ శాస్త్రమున కాధారము

స బ్రహ్మవిద్యాం సర్వవిద్యాప్రతిష్ఠా మధర్వాణ్యు
జ్యేష్ఠ పుత్రాయ పాత్రా (ముండకోపనిషత్తు 1-1-1)
ధ్యానికం సర్వమేవైతత్ యదేత దభిశబ్దితమ్ ।
స హ్యనధ్యాత్మవితౌ కశ్చిత్క్రియాఫల సుపాశ్ను తే॥
(మను. 6-82)

‘అహం’ — భావము

ఋగ్వేదములో ఐతరేయ ఆరణ్యకములో ధాతు
వులు కేవల పాణిధారులై యునికి కలిగియున్న వనియు
ఓషధులకు సంవేదన మున్నదనియు, మృగములకు తెలివి
యున్నను తమ యునికిని అనుభవములను, తెలియు
టను ఎరుగ వనియు, మనుష్యుడు ఉనికి, అనుభవము,
తెలివిగలిగి తానవి కలిగియున్నట్లేరుగు ననియును
చెప్పబడి యున్నది. ఈ యెఱుక ‘అహం’ భావమువల్ల
కలిగినది.

ఈ ప్రపంచ పరిణామములో ఈ 'అహం' భావము మొట్టమొదట మనుష్యునియందు పుట్టినది. అందుచేతనే మనుష్యునకు పరమాత్మను, సంసారకర్మమును తెలిసికొనుట సాధ్యమగుచున్నది. ఈ 'అహం' భావముండుటచేతనే మనుష్యుడు మానవుడని, మను పుత్రుడని, మనస్సుగలవాడని చెప్పబడుచున్నాడు. తక్కిన యే భూతములును మనుష్యునివలె భూతభవిష్యద్వర్తమానములకు తమతో సంబంధము కలిపి ఆలోచన చేయజాలవు. అత్మానాత్మ విచక్షణ చేయజాలవు. ఇతర భూతములలో అత్మవిష్కరణము అసంపూర్ణము. పాపిణులలో మొదట సత్, తరువాత ఆనందము, తరువాత చిత్ వికసించును. మనుష్యునియందు సచ్చిదానందములు మూడును తక్కిన భూతములయందు కంటే నెక్కువ వికాసము నొందియుండుటచేత మనుష్యుడే సంసార చక్రమునందు మధ్యమ స్థానమునందున్నాడు. మనుష్యజన్మము నెత్తకపూర్వము జీవునకు మోక్షమున కర్హతలేదు. మనుష్య జన్మము వచ్చిన తరువాతనే జీవుడు ప్రవృత్తిమార్గమును విడిచి నివృత్తి మార్గమున బ్రవేశించి మోక్షార్హుడగుచున్నాడు. మనుష్యునియందు అంతఃకరణము, చిత్తిఆణువు, లేక మనస్సు అను ఉపకరణము చక్కగా వికసించి నిత్యానిత్యములను కలుపుచున్నది. ఒకవైపున అనంతములగు భూతభవిష్యత్తులను ఒకవైపున నిత్యప్రస్తుతమును కలుపుటకును మనస్సు వంతునయగుచున్నది. ఈ మనస్సు—

‘అభూతసింహాసనం స్థాన మమృతత్వంహి భాష్యతే’

అని వాయుపురాణములో వర్ణింపబడిన అమృతత్వము.
నకు మార్గమగుచున్నది.

అ ధ్యా త్మ వి ద్య

పరిణామములో జీవునకు మనుష్య జన్మముననే
మోక్షార్హత కలుగుటచేత మనుష్యుడు స్పృష్టియందగ్గ
గణ్యుడనియును తక్కినభూతము అన్నియును మనుష్యు
నకు సుఖము సమకూర్చుటకే సృజింపబడిన వనియును
సామాన్యులు చెప్పు మాటలయందు కొంత
సత్యము కన్పించు చున్నది. మోక్షార్హత మానవు
నకే యుండుటచేత సమస్త ప్రాణులును సహజ
ముగ మానవత్వమును బడయుటకే ప్రయత్నించు
చున్నవి. దేవతలు సైతము మానవజన్మమునకై పరిత
పింతురు. హరి కింకొక విధముగ తరణోపాయము
లేదు. 'సర్వస్య చాఽహం హృది సన్నివిష్టః' సకల
భూతముల హృదయములయందు నివసించియున్న ఆ
పరమాత్మను గురించి తెలియజేయు విద్య అధ్యాత్మ
విద్య యనబడును. 'అధ్యాత్మవిద్యా విద్యానాం' విద్య
లలో అధ్యాత్మవిద్యను నేను, అని శ్రీకృష్ణుడు చెప్పిన
దీ విద్యను గురించియే. తక్కిన విద్యలు, కళలు,
శాస్త్రములు, అన్నియును ఆత్మను తెలిసికొనుట కుద్దే
శింపబడినవే అయినను వానిలో నొక్కొక్కటి
యొక్కొక్క విషయమును మాత్రము బోధించును
గాని యేదియును తక్కినవానిని తెలియజేయజాలదు.
ఒక్క అధ్యాత్మ విద్యయే సకల విద్యలను బోధించ
గలదు. ఆధునిక ప్రకృతి శాస్త్రజ్ఞులు కూడ తమ తమ

అభిమాన శాస్త్రములకు అధ్యాత్మ విద్యయే మూలమని అంగీకరించు చున్నారు. భౌతిక శాస్త్రమునందలి శక్తి వాదము, రసాయన శాస్త్రములోని అణువాదము, శారీరక శాస్త్రములోని ప్రాణశక్తి వ్యాపారవాదము, సకల భూతములయందు వృద్ధి కావలె నను ప్రవృత్తి, వికారములను పొందవలయు నను ప్రవృత్తి, వృద్ధి కావలసిన ప్రాణుల నెంచుకొను ప్రవృత్తి సహజముగ నున్న వను పరిణామవాదుల వాదము, గణితశాస్త్రము నందలి దురూహ్యములైన బిందువు, రేఖ, ఇవన్నియు అధ్యాత్మ విద్యకు అనువాదము చేయని యెడల నర్థము కావు. అందుచేత ఈ విద్య రాజవిద్య యనబడుచున్నది. అది విద్యలకెల్ల రాజు, తక్కిన విద్యలు ప్రజలు. రాజువలెనే అధ్యాత్మవిద్య తక్కిన విద్యలను ప్రేమతో ధర్మమార్గమును తప్పక రక్షించి పోషించును. ఇదియే గీత ఆ 9-శ్లో. 2 లో ‘పవిత్రం, ఉత్తమం, ప్రశ్నోత్తవగమం, ధర్మ్యం, సుసుఖం కర్తం మవ్యయం’ అని వర్ణింపబడినది.

ఇది విద్యలకెల్ల రాజగుటచేత సమస్తమైన భూపాలురును, ఇహపర సుఖముల గోరినను, రాజ్యపాలనము చక్కగా జేసి జనులయొక్కయు, దేవతలయొక్కయు, ప్రేమ విశ్వాసములను బడయుగోరినను, ఈ విద్యను దీక్షతో అభ్యసించి తెలిసికొన వలయును. అందుచేతనే మనువు.

[నైవాపత్యంచ రాజ్యం చ దండనేతృత్వ మేవ చ సర్వలోకాధిపత్యం చ వేదశాస్త్రవిదర్శితీ.

(12-100.)

[నైన్యాధిపత్యము చేయుటకును, రాజ్యపాలనము చేయుటకును, న్యాయాధిపత్యము చేయుటకును సామ్రాజ్యముల నేలటకును వేదశాస్త్రవిదుడే అర్హుడు]. అని చెప్పెను.

శిష్టాచారము

వనసు కల్పాంతరజ్ఞానము కలవాడును, పూర్వాపర సందర్భములను, కార్యకారణసంబంధములను పరిపూర్ణముగ ఎరింగిన దూరదర్శియు నగుటచేత, ఒక కొత్త కల్పములో అనేక కొట్ల జీవులును అణురూపమున సంసారమున బ్రవేశించినది మొదలు నరజన్మమున సంసారమునుండి తరించునంతవరకు వానికి పురోవృద్ధి మార్గమును జూప సమర్థుడగుచున్నాడు. అటువంటి మహాదధికారము గలవాడగుటచేతనే మనువు తనప్రజల కెల్లకాలమునందును అనుష్ఠేయములగు ధర్మనూత్రములను రచించెను. ఈ రచనయందు మనువునకు సహచరులును శిష్యులును నగు ఋషుల సాహాయ్యముకలదు.

‘శిషేర్థాతోశ్చ నిసాంతా చ్ఛిష్యశబ్దం ప్రచక్షతే |

మన్వంతరేషు యే శిష్టా ఇహ తిష్ఠన్తి ధార్మికాః ||

మనుః సప్తర్షయైశ్చ లోకసంతానకారిణః |

తిష్ఠంతీహ చ ధర్మార్థం తాశ్చిష్టాః సంప్రచక్షతే ||

మన్వంతరస్యాతీతస్య స్మృత్వా తా మను రబ్రహ్మణః |

తస్మాత్ స్మార్తః స్మృతో ధర్మః శిష్టాచారస్స ఉచ్యతే ||

శిష్టాచార్యతే యస్మాత్ పునశ్చైవం యుగక్షయే |

పూర్వైః పూర్వైర్మతత్వాచ్చ శిష్టాచారస్స కాశ్వతః |

(మత్స్యపురాణము)

[శిష్టాధాతువునుంచి శిష్టశబ్దము వచ్చినది. శిష్ట అనగా (ఇతరులకంటె గొప్పవాడని) వెనుక కుండుట అని యర్థము. వెనుకటి మన్వంతరాంతమున శిష్టులై ధర్మ పాలనార్థ మీ మన్వంతరమునం దీ లోకమునం దుండు వారు మనువు, సప్తర్షులు మనువు వెనుకటి మన్వంతరముయొక్క జ్ఞప్తివల్ల ఈ మన్వంతరమునకు తగిన ధర్మములను శాసించెను. కనుక అధర్మములకు స్మృతి యను పేరువచ్చెను. శిష్టులచే ఆచరింపబడునది యగుటచేతను, యుగాంతములలో తిరిగి పునఃప్రతిష్ఠ చేయబడునది యగుటచేతను, పూర్వులచేత నవీనులకు, పూర్వులకు వారి పూర్వులచేతను, అవిధముగా పరంపరగా బోధింప బడుచు వచ్చినదగుటచేతను శిష్టాచార మనబడుచున్నది.]

రా బో వు మ న్వం త ర ము

ముందువచ్చు మన్వంతరమునకు మనువు సూర్య సావర్ణి. ఆయన స్వారోచిష మన్వంతరములో సురతుడను త్సత్రియుడుగా బుట్టి, పృథ్వీపతిగా నుండి తపస్సు చేసి, తనతో తపస్సు చేయుచుండిన సమాధి యను వైశ్యునితో గూడ మేధసుడిను మునియొద్ద శిష్యుడుగా నుండెననియును, తాను మనుజైనపుడు చేయవలసినపనికి ఆ జన్మమునందే పునాది వేసెననియును మార్కండేయ పురాణములో నున్నది. అంత దూరదృష్టి లేనివా డెవ్వడును పరిపాలకుడుగ నుండుట కర్హుడు కాడు. మనువు వంటి మహానీయుడు కాకున్నను, ఆత్మవిద్యయందలి సోమాన్య విషయములను, అనగా ప్రపంచము ఎక్కడ

నుంచి ఎట్లు పుట్టినది, దాని గమ్యస్థాన మేమి, జీవుడనగా నెవడు, మనుష్యతత్వ మేమి, తనకును ఇతర జీవులకును సంబంధమేమి, ఇటువంటి విషయముల నైనను తెలిసి ఆత్మనిగ్రహము కలవాడు కానియెడల నెవ్వడైనను తన కుటుంబస్థులను గాని, రాజ్యప్రజలను గాని లోబరచుకొని పరిపాలించగలడా? పరిపాలించుట అనగా దండించుట కాదు. జనుల పరిణామమునందు వారికి తోడ్పడి, వారి పురోవృద్ధికి త్రోవ చూపవలెను. కనుక, పరిణామ మనగా నేమో, త్రోవయేదో, తెలియనివాడెట్లు పరిపాలించగలడు? అని తెలియనివారి పరిపాలన గురించియే ముండకోపనిషత్తులో—

“అవిద్యాయా మస్తరే వర్తమానాః
స్వయం ధీరాః పండితమ్మన్యమానా
జంజన్యమానాః పరియన్తి మూఢాః
అన్తేనైవ నీయమానా యథాంధాః.”

అని చెప్పబడినది.

ప్రస్తుతము మానవజాతి యవస్థ ఇట్లే యున్నది. రాజు మొదలు బానిసవరకు రాజకీయ వ్యాపారములతో సంబంధము గలవారందరును, శాస్త్రపరిశోధకులును, మతగురువులును, కులీనులును, కర్షకుడును, ధనవంతుడును, దరిదుర్దిడును, సకల విధములైన రాజకీయ కక్షలకు చెందినవారును, ఎవ్వరును జీవిత రహస్యముల నెరుగరు. ఇందియార్థములకొరకు పనిచేయుచు ఆదర్శముల నంగీకరించక వాని ననుసరించుటకు సాధ్యము కాదని నిరసించుచు స్వార్థపరులై, ఆపుటి కేది లాభ

కరమని తోచిన దాని నవలంబించుచు ప్రవర్తించుచున్నారు. అట్టివారు తమ తోడి జీవులకు సౌఖ్యము నెట్లు చేకూర్చగలరు ?

మన్వాదు లట్టి హాస్యదృష్టి గలవారు కారు. వారు సకల లోకములయొక్క భూత భవిష్యద్వర్తమానముల నెరింగినవా రగుటచేత నేపని చేసినను దానివల్ల అప్పుడే గాక, సకల కాలమునకును ఎల్లరకును సుఖ మొనగూడునట్లు చేయుదురు. జీవితోద్దేశములకు విరుద్ధమైన పనిని వారు చేయనే చేయరు. వారు శాసించిన ధర్మశాస్త్రము ప్రకృతినియమముల ననుసరించియుండును. అందుచేత ఆ ధర్మశాస్త్రమును బోధపరచుకొని దాని విలువను గ్రహించుటకు ముందు దానికాధారమైన ప్రకృతి నియమముల నెరుంగవలెను. లేనియెడల ఆ ప్రకృతినియమముల ననుష్ఠించుటకు విధింపబడిన యీ ధర్మశాస్త్రమువల్ల ప్రయోజనముండిదు.

ప్రాకృచ్ఛిమముల చిత్తవృత్తి

ఇక్కడలపు పాశ్చాత్య విద్యా ధురంధరులకు ప్రాచ్యపూర్వ కాలపు విద్యలు బోధపడవు. హిందువులు తమ నిత్యకృత్యము లన్నిటిలోను, 'మత'మును తగిలించుట యెందుకో వారికి బోధపడదు. వ్యాకరణము లోను, గణితశాస్త్రములోను కూడ స్వర్గము మోక్షము ఎందుకు చేప్పబడునో వారికి గోచరముకాదు. వారి జీవితాదర్శములు మనుధర్మశాస్త్రము ననుసరించువారి జీవితాదర్శములకు భిన్నములు. వారు హైందవజీవిత

మును పైపైనే చూచుటచే దాని తత్త్వమును గ్రహింప జాలరు. పసిబిడ్డకు యువకుని ఆశయములు, రసికత్వము సుఖదుఃఖములు బోధపడవు. గృహస్థుని నడుమువంచి ఉద్వృతము నడంచు బాధ్యతలు కష్టసుఖములు యువకు నకు బోధపడవు. వృద్ధునకు వయస్సువల్ల కలిగిన శాంతము, నెమ్మది, సంసారమునకు ఎడముగా నుండుట, వయస్సులోనుండి సంసారసుఖము లనుభవించుచున్న గృహస్థునకు బోధపడవు. వయస్సుమీరినను తమ చిన్న నాటి ఆశయములు జ్ఞాపకమునం దుండును గనుక వృద్ధులు చిన్నవారి ఆశయములను బోధపర్చుకో గలరు. ఇద్దరు మనుష్యులలో వయస్సుచేత కలిగిన భేద మెంత యుండునో, రెండు జాతులలో అవి యున్న పరిణామావస్థను బట్టి అంత భేద ముండును. అందుచేత నొక ప్రాచీన జాతి, ప్రస్తుతమున ఎంత బలహీనముగ నున్నను, ఒక బలవంతమైన నవీనజాతిని అర్థముచేసుకోగలదు, గాని, ఆ నవీనజాతి ఆ ప్రాచీన జాతిని అర్థముచేసుకోజాలదు. అందుచేత పాశ్చాత్యులు హైందవ ఆచార సాంప్రదాయములను అర్థముచేసుకోజాలరనిన ఆశ్చర్యపడ నక్కరలేదు. వైరాగ్యసిద్ధిబొందిన వానిని పొందని వాడు అర్థముచేసుకోజాలడు. ప్రాకృత్తిమముల చిత్త వృత్తియందు గల భేదమున కిదియే కారణము.

మనుస్మృతిలో రాగులకు, విరాగులకు, బాలురకు వృద్ధులకు, ప్రాచీనులకు, నవీనులకు, అందరకును తగిన ధర్మము లున్నవి. ఇక్కాలపు పద్ధతులలో అట్లన్నిరకములవారికిని తగిన నియముములు విధింపబడియుండవు. అందుచేత అవి సర్వత్ర సంతృప్తి కలిగించక, తరుచు

సవరణలుచేసి మార్పవలసి వచ్చుచుండును. పెద్దవారు ఎక్కువ తెలిసినవారు గనుక తక్కువ తెలిసిన చిన్న వారి సంరక్షణ కేర్పాట్లు చేసియుంచవలెను. ఇది ప్రకృతి నియమము. ఈనియమమున కే కారణము చేతనైనను భంగము గలిగినయెడల ప్రమాదము వాటిల్లక తప్పదు. ప్రస్తుత సాంఘిక నియమము లన్నియు మనుస్మృతికి భిన్నముగా నుండుటచేతనే ఆ స్మృతి యిప్పు డావశ్య కముగ అవలంబించవలసి యున్నదని స్పష్టపడుచున్నది. నేటిపద్ధతులు ప్రవృత్తిమార్గమున గొట్టుకొనుచు, నివృత్తి మార్గ మననేహ వినియుండని, వినదలచుకొనని వారిచే నిర్మింపబడినవి. నివృత్తిమార్గము నెరుగని వారు—

‘ప్రవృత్తించ నివృత్తించ జనా న విదు రాశురాః|

న శౌచం నాపి చాచారో న సత్యం తేషు విద్యతే||’

(గీతా-16.7)

ఆనినట్లు ప్రవృత్తినివృత్తిమార్గములభేదముల నెరుంగక శౌచమును, ఆచారమును, సత్యమును తెలియజాలరు. ఇక వా రితరులకొరకు పద్ధతుల నెట్లు నిర్మించగలరు?

ప్రాకృత్యములకుగలభేద మిది. మరేభేదములేదు. ఉభయులకు రక్తమాంసములు, దేహములు ఒక్కవిధ మైనవే. అందరును ఒక్కమనువు సంతతివారే. ప్రాచీనులు ఒకప్పుడు ఆధునికులే. ఆధునికులు ఒకప్పుడు ప్రాచీను లగుదురు. ప్రాచీనులు తమ అనుభవజనితజ్ఞానమును ఆధునికుల పురోవృద్ధికి తగినట్లు వ్యాఖ్యానముచేసి

చెప్పుట ఆధునిక జాతుల అభివృద్ధికి సహజముగ
కావలసియున్నది.

పురాణజీవులు

అయితే, ఒక్కసంగతి మరవకూడదు. ఇప్పుడు
ప్రాచీన జాతులనబడు జాతుల జనులు నిజముగ
ప్రాచీనులుకారు. వారినుంచినుగ నందరును ఆధు
నికులే, బాలజీవులే. వారు ప్రాచీన ఆచారములను,
ప్రాచీన నాగరికతారూపములను పట్టుకొని వేలలాడు
చున్న దేశములలోఁ బుట్టుటచేతను, ఇంకను ఆ దేశము
లలో అక్కడక్కడ ప్రాకృచ్ఛిమములు కలిసి భవిష్య
త్తున పరిపాకము నొందువరకు పూర్వసంప్రదాయములు
రూపుమాయకుండ గాపాడుటకు కొందరు పురాణ
జీవులు పుట్టుచుండుటచేతను, ఆజాతులను ప్రాచీనజాతు
లనుచున్నాము. ఈ పురాణజీవులు నూతన జాతులకు
ప్రాచీనజ్ఞానమును బోధించి, ఆత్మవిద్యయెడల వారి
బుద్ధిని మరలించుటకు వారిలోగూడ పుట్టుచున్నారు.
మనుష్యుని బీజరూపకములగు కొన్నిశక్తులను నూచించు
కండలు మాంసకృత్తులు శరీరములోనున్నట్లు, ఒకజాతిలో
గూడ కొన్ని విశిష్ట విషయములను గురించిన జ్ఞానమును
ఆదర్శములను నూచించు మనుష్యులు, వుంటుంబములు
ఉండును. భగవంతుడు ప్రాకృచ్ఛిమములను కలిపివానికి
రాజకీయముగను, ఆర్థికముగను, వ్యావహారికముగను
పరస్పరసంబంధము కలిగించుటకు కారణ మిదియే.

పురాణేతిహాసములు

మనుధర్మశాస్త్రములో మనకు తెలిసినది ఒకయుగమునకు అనుకూలించిన విధులు. మధ్యమధ్య ఆ యా కాలములకు తగినట్లు అప్పటిమనువులు, ఉపమనువులు చేసిన మార్పులతో కూడిన భాగము. మనుధర్మశాస్త్రమును అందులో జరిగినమార్పులను మనము బోధపరచుకొనుటకు మనకు తెలిసిన మనుస్మృతిలోని మాటలను, వాక్యములను చదివిన జాలదు. మనుధర్మశాస్త్రముననుసరించి ప్రవర్తించిన జనుల జీవితచరిత్రమును తెలియజేయు పురాణేతిహాసములను గూడ చదువవలెను.

“యః కశ్చి త్కస్యచి ధర్మో మనునా పరిక్షీర్తితః,
స సర్వోఽభిహితో వేదే సర్వజ్ఞానమయోహి సః.”

(మనువు 2-7)

“ఇతిహాసపురాణాభ్యాం వేదం సముపబృంహయేత్,
బిభే త్యల్పశ్రుతా ద్వేదో మా మయం ప్రతివ్యతి.”

(మనువు ఏవరిచెవరి కొరకు ఏయేధర్మములను విధించెనో ఆ యా ధర్మములు వేదమునందు చెప్పబడియున్నవి. మనువు సర్వజ్ఞుడు. వేదమునకు ఇతిహాసపురాణముల సాహాయ్యమున వ్యాఖ్యానము చేయవలయును. వేదము అల్పజ్ఞులను అల్పశ్రుతులను చూచి వీరు మోసముచేయుదు రని భయపడును.)

పురాణేతిహాసములు స్మృతులను వానియందు కలిగిన మార్పులను, వేదమునందలి మూలనూత్రముల గూఢార్థములను విపులముచేసి వ్యాఖ్యానము జేయును..

గణితశాస్త్రమునందలి మూలసూత్రములను ఒక్కొక్క పండితుడు ఒక్కొక్కవిధమగు ఉదాహరణలతో వ్యాఖ్యానము చేసి బోధించుచు ఒక్కొక్క గ్రంథము వ్రాయును. అట్లే, ఒక్కొక్క ముని ఒక్కొక్క పురాణమును గాని, ఒక్కొక్క ఇతిహాసమును గాని ఒక్కొక్క వ్యాఖ్యానమును గాని వ్రాసెను.

హిందువులు వేదమును పురాణములను తమ పూర్వుల వలె చదివి బోధపరుచుకో జాలకపోయినను, వానిలో నున్న అంతరార్థమును గ్రహించలేక మాటల బాహ్యార్థమును (అందులో స్వార్థపరులు బుద్ధిపూర్వకముగా చెప్పిన తప్పు అర్థమును) మాత్రము చూచి మోసపోవుచున్నను, పై దేశములనుండి వచ్చిన నాగరికతాబలము చేతను, దేశములో బుట్టిన అంతఃకలహములచేతను, వేద పురాణములను చదువుటకంటె చదువకున్న నే యెక్కువ లాభకర మని తోచినను, వారికి వేదపురాణములయందు సహజముగా నున్న నమ్మకము, గౌరవముమాత్రము నేటికిని చావలేదు. ఆ వేదపురాణములు మనుష్యజాతి నంతను ఉద్ధరించుటకై వానిని భద్రపరిచియుంచుటకే ఆ నమ్మకము గౌరవము కాపాడబడుచున్నవి. ఇంత కాలమువి కాపాడబడినందులకు లాభ మిప్పుడు కనిపించుచున్నది. ఇంతవరకును పురాతన గ్రంథములను నిరాకరించిన భౌతికశాస్త్రపండితులు ఇప్పుడు ఆధిభౌతికముపై తమ దృష్టిని మరల్చి, ఆ వేదపురాణాదుల యందలి సూక్తులకే వ్యాఖ్యానముల జేయుచు ఆరహస్యమునే ఉపపాదించుచున్నారు.

జీవిత రహస్యములు

ఇట్టి మనుస్మృతికి ఆధారములైన జీవిత రహస్యములను సంగ్రహముగా చెప్పచున్నాము,

1. మొట్టమొదట చెప్పవలసినవి ప్రవృత్తినివృత్తి మార్గములు. ఇవి తక్కిన వాని కన్నిటికి ఆధారములు. ఇవియనేక విధములుగా చెప్పబడుచున్నవి గాని అన్నిటిలోని భావము ఒక్కటే; భగవద్గీతలు మొదలైన స్మృతులలోను, పురాణములలోను ప్రవృత్తి నివృత్తులని సాకామ్య నిష్కామ్యము లని సక్తి అసక్తి అని వర్ణింపబడినవి; న్యాయవైశేషిక దర్శనములలో సర్గము అపవర్గము అని, దుఃఖము నిశ్చేయసము అనియును; యోగ సాంఖ్యకాస్త్రములలో ఈహ ఉపరమము అని, వ్యుత్థానము నిరోధము అనియును, మీమాంసములో కర్మము నైష్కర్మ్యము అనియును చెప్పబడినవి. ఈ ఒక్క సత్యమునే వేదాంతులు బంధమోక్షము లనియును, జైనులు సంచార ప్రతీసంచారము లనియును బౌద్ధులు తృష్ణ, నిర్వాణము అనియును వేరువేరు భావములలో విర్ణింతురు. ఆ సత్యమును తెలిసికొనవలె నని ప్రయత్నించిన వాని కది యేరూపముగ కనిపించినదో ఆ రూపముగ వర్ణించినాడు. ఈ భావములన్నిటిలోను సామాన్యమైయున్న దొక్కటియే సంగతి. అది యీ సంతారచక్రముయొక్క కాలనియమబద్ధమైన పరిభ్రమణము. ఈ సంగతి నాథారముగ చేసికొనియే మన్వాదులు ఈ భూలోక జీవితము నకేగాక భువరాది సూక్ష్మలోక జీవితమునకుగూడ ఉపయోగము లగు విధుల నేర్పరచినారు. ముందుకు వెను

కకు (లేక క్రిందకు మీదకు) కాలము తప్పక తిరుగు చుండుటయే యీ పరిభ్రమణము. దీనికి కారణ మేమని లోతుగా పరిశీలించి చూచినయెడల ఆత్మానాత్మలు కారణ మని తెలియుచున్నది.

ఆత్మానాత్మలు

ఇవే పురుషప్రకృతు లని చెప్పబడుచున్నవి. ఈ ద్వంద్వ మన్ని మతిములలోను ఏదోయొక పేరున అంగీకరింపబడియున్నది. ఈ రెండింటిని పేర్కొని వాని పరస్పరసంబంధమును నిర్వచించినంతనే విశ్వమునంతను వర్ణించుట యగను. ఈ సంబంధమే మీద చెప్పిన పరిభ్రమణము. అత్మ నూత్నోత్తినూత్న మగు ఆణువు మొదలు భూలాతిస్థులమగు నొక సూర్యమండలము పర్యంతముగల రూపములను ఉపాధులుగా గ్రహింపబడుచున్నవి. ఈ యుపాధివిసర్జనము నీవృత్తి. ఈ ఉపాధి ఆర్జన విసర్జనములకు అంతములేదు; ఎల్లప్పుడును, ఎల్లయెడలను, సమస్తమైన దేశ, కాల, స్పందప్రమాణములలోను, ఎటువంటి సంకీర్ణ అసంకీర్ణ పరిస్థితులలోనైనను, ఈవిధానము నడుచుచుండును. ఎంతఆల్పప్రాణియైనను, ఎంతగొప్పప్రాణియైనను ప్రకృతిలో పుట్టివెరుగుటయు రూపము క్షీణించి మరణించుటయును, అను నీ రెండు గతులకు లోనైయున్నవి. ఈ రెండును ఒకచక్రము. దీనిలో మొదటిసగము ప్రవృత్తి, రెండవసగము నివృత్తి. ఇట్టిసంపూర్ణచక్రము ప్రతిజీవికి ఒక్కొక్కటియున్నను, అంతకంటె నొకదానికంటె నొకటిగ పెద్ద చక్రములును తుదకు విశ్వచక్రమును ఉన్నవి.

ప్రకృత్యంతయనగా జీవుడు ప్రకృతియందు బంధింపబడుట, నివృత్తియనగా జీవుడు ప్రకృతిబంధములనుంచి విముక్తుడగుట. ఈ రెండును జీవునిపరముగా చెప్పబడినవి. ఆధీనికభౌతికశాస్త్రజ్ఞులు పరిణామమును ఉపాధిపరముగా పరిశోధించుచున్నారు. జీవుడు ఉపాధులలో ఎంత ఎక్కువగా బంధితుడగునో అంత ఎక్కువ రీతుల అనుభవము కావలసినవాడగును. అందుచేత ఆయను భవము నిచ్చుటకు తగినట్లు ఉపాధిమార్పుచేంది ఎక్కువ సంకర్షణమగును. ఉపాధిపరముగాచూచినయెడల ఈసంకీర్ణత అభివృద్ధిగా కనిపించును. కాని జీవునిపరముగాజూచిన బంధము ఎక్కువగాధమగుటను, అది ప్రకృతిలోనికి పతనమని చెప్పవచ్చును. కాని ఈపతనమువల్లనే జీవుడు సకల అనుభవములను బడసి అంతశ్చక్తులు వికసించుచు రాగా ప్రకృతిమార్గమునువీడి నివృత్తిమార్గమున బ్రవేశించుట కవకాశము కలుగును గనుక, ఒకవిధముగ జూచిన నిది యభివృద్ధి యనియు చెప్పవచ్చును.

“జీవుడు పొందవలసిన ఎనుబది నాలుగు లక్షలు రూపములలో ఇరువది లక్షల స్థావరములు (లోహములు వృక్షములు) ను, తొమ్మిది లక్షలు జలచరములును, తొమ్మిది లక్షలు తాబేలు మొదలైన భూజలచరములును, పది లక్షలు పక్షులును, ముప్పది లక్షలు పశువులు (చతుష్పాత్తులు) ను, నాలుగు లక్షలు వానరములును, ఇవన్నియు గడచిన పీదప, రెండు లక్షలు మానవులును అయియున్నవి. మనుష్యజన్మము నెత్తిన జీవుడు పుణ్యకర్మచే క్రమముగ ద్విజత్వమును (బ్రాహ్మణుడు, ప్రథమ

తారకోపదేశము నొందినవాడు కూడ ద్విజు డనబడుదురు) ను బడసి, తుదకు జన్మములను పరిశ్రేయించి బ్రహ్మ సాక్షాత్కారము బడయును అని బృహద్విష్ణు పురాణములో చెప్పబడినది.

మనుష్యుడు—జీవితోద్దేశము

ప్రవృత్తి నివృత్తులు చేరిన యొక విశ్వచక్రమున మనుష్యుడు మస్థిస్థానమునందున్నాడు. అందుచేత జెనుకకును ముందుకును చూచుటకును, తన యభ్యుదయమునకు తానే కర్తయై 'తా నీ సంసారమునందు ఎందుకు ఎట్లు ప'వతీకంచవలెను' అనుప్రశ్నను వేసికొనుటకును, సమాధానము చెప్పుటకును కూడ అధికారము కలవాడగుచున్నాడు. అటువంటి స్థితియందున్న మనుష్యుడు తనయెదుట జీవితోద్దేశముగ దేనిని ఉంచుకోవలెను? ఆ యుద్దేశము పూర్తిగా నెగవేరుట కెట్లు ప్రవర్తించవలెను?

ప్రవృత్తి నివృత్తి మార్గములను రెండింటిని కలిపి చూచినయెడల ఈ సంసారమునకు ఆత్మసాక్షాత్కారము, లేక, ఈశ్వర సాక్షాత్కారము ఒక్కటే ఉద్దేశ్యము, ఒక్కటే లక్ష్యము అని కనిపించును. కాని రెండింటిని వేరు వేరుగా చూచినయెడల వేరు వేరు ఉద్దేశములు కలివిగా కనిపించును.

ప్రవృత్తిమార్గముయొక్క లక్ష్యము ధర్మము, అర్థము, కామము, అని మూడు విధములు.

‘ధర్మార్థా వుచ్యతే క్రేయః కామార్థా ధర్మవివచ
అర్థవివేచా వా క్రేయః స్త్రివర్గ ఇతితథా స్థితః’

(కొందరు ధర్మము, అర్థము శ్రేష్ఠములనియు, కొందరు కామము, అర్థము శ్రేష్ఠములనియు, కొందరు ధర్మమే శ్రేష్ఠమనియు, కొందరు అర్థమే శ్రేష్ఠమనియు చెప్పుదురు. కాని ఈ మాడును కలిసినయెడల శ్రేష్ఠమని నిశ్చయింపబడినది).

అని మనువు చెప్పెను. కామము అనగా ఇంద్రియ సుఖానుభవ మనియును, తత్సఖాపేక్షయనియు కూడ అర్థము. అట్టి కామము ప్రవృత్తిమార్గమునకు ముఖ్య లక్షణ మనవచ్చును. ఏలయన కామమువల్లనే జీవుడు ఉపాధులతో తాదాత్మ్యము నొంది, ప్రకృతిబద్ధుడగుచున్నాడు. అయితే ధర్మార్థములకు ఈమార్గముతో సంబంధములేనియెడల మనువు వానినికూడ పేర్కొని, కామమును వాని రెండింటితోను చేర్చి చెప్పుట కేమి కారణము? ఇంతేగాక, మనువు ఇంద్రియభోగములను నిరసించి, ధర్మమునకెక్కువ అధిక్యమునిచ్చుచున్నాడు. ఎందుచేత? పూర్వకాలమునం చెట్టులుండినను యిప్పుడు మానవజాతియొక్క యభ్యుదయవస్థనుబట్టి, మనుష్యునకు ఇంద్రియ సుఖానుభవమును గూర్చి పూర్తిగా తెలియును. బ్రహ్మచే ఆజ్ఞాపించబడినవాడై దక్షప్రజాపతి ప్రజాభివృద్ధి కొరకు తపస్సుచేసి హర్యశ్వుల పదివేల మందిని సృజించి వారిని ప్రజాభివృద్ధి చేయుడని నియమించెను. కాని, నారదుడు వారికి ఆత్మవిద్య బోధించి ప్రకృతిబంధములనుంచి తప్పించుటచే వారు దక్షునకు పయోగింపకపోయిరి. అంత దక్షుడు తిరిగి తపస్సు చేసి శబలాశ్వులను అయిదువేలమందిని సృజించెను. కాని, వారినిగూడ నారదుడు ప్రవృత్తిమార్గమునుండి

తప్పించెను. అంత దక్షుడు నారదుని యవివేకమునకు మందలించుచు ఇట్లనియెను.

“నానుభూయ నజానాతి జగతు ర్విషయతీవ్రతామ్
నిర్విద్యేత త్వయం తస్యా స్మ తయా భిన్నధీః పరైః”
విష్ణుభాగవతము 6-54.

[విషయములయొక్క తీవ్రతను జీవుడు అనుభవించక తెలియజాలడు. కనుక విషయానుభవమునుండి ఎవ్వరి బుద్ధిని మరలించక వారి స్వానుభవముచేతనే నిష్కామమును బడయనిమ్ము]

ఇంద్రియసుఖము - వాని నిగ్రహము

దీనివల్ల మనుష్యునకు ప్రవృత్తి మార్గారంభమున ఇంద్రియసుఖములను పోషించి, వృద్ధిచేసి, ప్రోత్సాహము చేయవలసి యుండెను, నే దా యవస్థ దాటి నాము. అందుచేత ఇంద్రియసుఖావశ్యకతను గుఱించి పైనుంచి ప్రోత్సాహ మక్కర లేకపోవుటయేగాక, ఇంద్రియనిగ్రహ మనవరతము అవశ్యక మగుచున్నది. అందుచేత, మనువు, కామము జీవితోద్దేశముగ చెప్పిన యెడల, కామము మిత్రమిది ఆ యుద్దేశము నెరవేరదని, దానికి ధర్మము అర్థము అను కల్గెములను తగిలించెను.

మనుస్మృతి వర్తించవలసిన కాలమున మనుష్యులకు ఇంద్రియ సుఖానుభూతివ్యవస్థితమైనసంఘము ద్వారానే గాని కలుగదు. మనుష్యుని ఇంద్రియ సుఖానుభవము నకును జంతువుల సుఖానుభవమునకును భేదమున్నది. జంతువునకు స్థూలేంద్రియముతో విషయ సంపర్కమై

నంతనే సంతుష్టి కలుగును కాని మనుష్యునకు స్థూలలోపాధియేగాక, సంస్కృతములైన బహువిధములగు మానసిక ప్రవృత్తులును, భావములు (రాగాదులు)ను కలవు. దీనికితోడు మనుష్యుడు నివృత్తిమార్గమున నిష్పత్తికి సమీపించుచు, జీవాత్మయందు విశ్వాత్మ ప్రకాశించుట ప్రారంభమగుచున్నందున, తత్సంబంధమైన ప్రభావముగూడ కలదు. అందుచేత మనుష్యునియందు కామము ఒక అనివార్యమగు వాంఛగా కనిపించుచున్నది. ఆ వాంఛ సానుభూతిని ప్రేమను వికసింపజేయు కుటుంబము, జాతి, జనాంగము మొదలగు సంఘజీవిత రూపమును, చిత్రకళలయందు ప్రవర్ణమానమగు అభిమాన రూపమును పొందును. ప్రతి వ్యక్తికి తగినంత తీరుబడి నిచ్చి, తన శక్తికొలది కళల నభివృద్ధి చేసుకొనుటకు తగిన అవకాశము నిచ్చునట్లు వృత్తులను విభాగించు. విర్పాటుగల సంఘములోనేగాని కళ లభివృద్ధికావు. ప్రతివ్యక్తికిని అటువంటి తీరుబడియును, సంఘమునకును వ్యక్తులకునుకూడ తగినంత ధనమును, లేనియెడల, గానము, కవిత్వము, చిత్రలేఖనము, శిల్పము, తోటలు, ఉద్యానములు వేయుట, ఇంపుగా అలంకరించుకొనుట, చక్కని వాహనములు, సాగసైన పెంపుడు జంతువుల నుంచుకొనుట-ఇటువంటి సంస్కృతములైన ఇంద్రియభోగములు, అభివృద్ధికావు. అందుచేతనే అర్థము (ఆనగా ఐహిక సంపదలు) ప్రవృత్తి మార్గమునందొక లక్ష్యముగా చెప్పబడినది.

ధర్మము - అర్థము

అయితే మనుష్యునికి స్వభావతః గల స్వార్థమును ధర్మముచేత అరికట్టించక పోయినయెడల హక్కులను

బాహ్యతలు శాసించనియెడల, ధన సంపాదనము తద్వి
 భాగము ఒక పద్ధతి ననుసరించి నియమింపబడనియెడల
 వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము మొత్తముమీద సంఘముయొక్క
 అవసరములకు లోడి యుండనియెడల, వ్యక్తిగాని సం
 ఘముగాని అర్థము సంపాదించి నిలువచేసుకొనుట
 యును, ఒక సంఘమును స్థాపించి కట్టుబాటులో నుం
 చుటయును కూడ సాధ్యముకాదు. కేవల విషయలం
 పటత్వముతోగూడిన స్వాధ్యము చిరకాలముక్రిందటనే
 తగ్గిపోయినది గాని ఈ ఇచ్చి పుచ్చుకొనుట అనే
 న్యాయము జనులకు ఇంకను పూర్తిగా అలవడలేదు.
 అందుచేత మనువు తన ధర్మశాస్త్రములో స్థూలశరీర
 మార్గోగ్యముగనుండి పరమార్థ సాధన కుపయుక్తముగ
 నుండుటకు తగిన ఆరోగ్యవిధులు, పారిశుధ్యవిధులు
 మాత్రము విధించి ఇంద్రియభోగములను గురించి
 యేమియు నెత్తలేదు. అర్థమున కెక్కువ ప్రాప్తి
 ఖ్యము ఈయబడి వృత్తులవిభజనమునుగురించియును, సం
 ఘములో ఎవరికి కౌవలసినపుడు వారికి అందుబాటులో
 నుండునట్లు కొందరు ధనసంగ్రహముచేయుటను గురించి
 యును విపులముగా విధించబడినది. మరియు మనువు
 అర్థకామములతో చేర్చి ధర్మమును అడుగడుగనకు
 బోధించుచు, ఏ ధర్మము నుల్లంఘించినను దానికి శిక్షను
 విధించెను “ధర్మార్థకామములు జన్మము నెత్తినందుకు
 ఫలములు. ధర్మహీనునియందు కామార్థములు వంధ్య
 సుతుని వంటివి. ధర్మమువల్ల అర్థకామములు సంభవిం
 చును. ధర్మమువల్ల ఇహపరసుఖములు లభించును.”
 అని మత్స్యపురాణము చెప్పుచున్నది. ఈ సంగతినే
 వ్యాసుడు చెప్పినను కౌరవులు వినకపోవుటచేత ‘మహా

భారతయుద్ధమునకు కారణమైనది. ఏ నాగరికతలోనైనను, ధర్మము మృగ్యమైనయెడల, విద్యలు, కళలు ఎంత అభివృద్ధిచెందినను ఎంత భుజబలమున్నను నిష్ప్రయోజనము. రాజ్యాంగమునం దెంత స్పల్పవ్యవహారమునుచూచినను దానికి నీతి, శీలము ఆధారమైయుండును.

ధర్మమున్నప్పుడే అర్థము సిరముగ నుండును. అర్థమున్నప్పుడే ఉత్తమతరగతి సుఖ (కామ)మున కవకాశము కలుగును. అట్టిసుఖము లేనియెడల అర్థము మోయజాలని భార మగును అర్థములేని యెడల ధర్మనిష్ఠ నిరుపయోగము, కనుక ఈ మూడును ప్రవృత్తిమార్గమున లక్ష్యములుగా నేర్పడినవి. అందుచేత నే—

“పరిత్యజే దర్థకామా యా స్యాతాం ధర్మవర్జితౌ ।

ధర్మం చాప్యసుఖోదర్కం లోకవిద్విష్ట మేవచ॥”

(మను 4-176)

(ధర్మవర్జితమైన అర్థకామములను పరిత్యజింపుము, ధర్మము లోకమున కిష్టములేనప్పుడు, ఆ సుఖము నిచ్చునపుడు ధర్మమును కూడ విడిచిపెట్టుము).

అని మనువు శాసించుచున్నాడు.

ప్రవృత్తిమార్గమున పురుషార్థములను యుక్తరీతిని బడసినవాడై పురుషుడు నివృత్తిమార్గమున బ్రవేశించుచున్నాడు. నివృత్తిమార్గమునకు మోక్షము లక్ష్యము. “ఋణాని త్రిణ్యపాకృత్య మనో మోక్షే నివేశయేత్, అనపాకృత్య తాన్యేవ మోక్ష మిచ్ఛన్ ప్రజత్యధః”*

(మను 6-35)

* అనపాకృత్య మోక్షం తు నేవమానో ప్రజత్యధః పాథాం॥

[దేవ పితృ ఋషి ఋణములను తీర్చినవాడై పురుషుడు మోక్షమునందు మనస్సుంచవలెను. ఋణములు తీర్చకయే మోక్షమును అపేక్షించిన యెడల నరకమున బడును.]

అని చెప్పటచేత, సంసారబంధములను బలవంతముగా తెగింపుకొని పోయిన వానికి మోక్షస్వాప్తి కలుగదు.

చక్రమునకు రెండుభాగములున్నప్పుడే అది చక్రమగును. అట్లేప్రవృత్తిమార్గమును గడువని వాడు నివృత్తిమార్గమున ప్రవేశింపజాలడు. నివృత్తిమార్గము అనులక్ష్యము లేని యెడల ప్రవృత్తిమార్గమునకు ప్రయోజనములేదు.

మీద చెప్పిన మూడు ఋణములను ప్రవృత్తిమార్గముయొక్క మూడు లక్ష్యములతో కూడియుండును. ఇవన్నియును చేరి ఈషణత్రియమువల్ల కలుగుచున్నవి. దేవతలు మనుష్యుని సుఖ దుఃఖానుభవములకు కారణభూతములగుపృథివ్యప్తేజోవాయ్వాకౌశములనొసంగును. పితృదేవతల్ని దేహబీజముల నొసంగుదురు. ఋషులు జ్ఞానమునొసంగుదురు. దేవతలు మొదలైనవారిచే మనుష్యుడా విధముగ ఆయాఉపకారములు పొందుటచేత వారి వారికి ఋణగ్రస్తు డగుచున్నాడు.

ఈ యుపకారములను పొంది ఋణముల జేయుటకు గల కోరికగూడ విత్తేషణ, పుత్రేషణ, లోకేషణ, ♦ అని

♦ దారేషణ, ధనేషణ, పుత్రేషణ, అని సామాన్యముగ చెప్పుదురు.

మూడు విధములు. ఈ మూడును వరుసగా అర్థకామ ధర్మములతో సంబంధించినవి.

ఈ మూడువిధములైన ఋణములు తీర్చుటకు చెప్పిన ఉపాయములు ధర్మములలో చేరును. యజ్ఞములచేత దేవ ఋణమును, పరోపకారముచేతను, సత్సంతానమును కనుటచేతను పితృఋణమును, జ్ఞానదానముచేత ఋషి ఋణమును తీరును. ఇట్లే ఋణములు తీర్చిననేగాని పురుషుడు నివృత్తిమార్గమున బ్రవేశింప నర్హుడుకాడు.

ప్రవృత్తి - నివృత్తి

ప్రవృత్తి మార్గమున కామము ముఖ్య లక్ష్యమనియును, ధర్మార్థములు విశేషకారణములచే దానికిఁ జేయబడినవనియు చూచినాము. అట్లే నివృత్తి మార్గమునకు మోక్ష మొక్కటియే లక్ష్యముగా జెప్పినను దానికికూడ యోగసిద్ధి, భక్తి అను రెండు అంగములున్నవి. కామదులవలెనైన యీ మూడు నొకదాని కొకటి సన్నిహిత సంబంధము కలవి.

నివృత్తి మార్గమునందు ధర్మము ముముక్షుత్వము, ఉత్తరోత్తరాభివృద్ధి నొందు నిష్కామత్వము. (వైరాగ్యము) వైరాగ్యము జ్ఞానమున, శాంతియందు నిష్పత్తి నొందును. వైరాగ్యమున రెండు భూమికలు. మొదటిది జ్ఞానప్రసాదమాత్రము, రెండవది పరిపాకమైన వైరాగ్యము, జ్ఞానపరిపూర్ణత, ఈ మార్గమునం దర్థముసిద్ధులు.

‘తే సమాధా పుషసర్గాః పృథ్వా నే సిద్ధయః॥

యో॥ నూ॥ 3-37

(సిద్ధులు సమాధికి విఘ్న రూపములు, సమాధిని విడిచిన కాలమున ఫలరూపములు ఆయియున్నవి.

‘అస్త్రేయ ప్రతిష్ఠాయాం సర్వరత్నోపస్థితిః॥’ (యో॥ నూ॥ 2-37) (దొంగతనము చేయకుండుట స్థిరమైన వానికి సకల రత్నములు దొరుకును.)

‘బ్రహ్మచర్య ప్రతిష్ఠాయాం వీర్యలాభః’ (యో॥ నూ॥ 2-38). (ఇంద్రియ నిగ్రహ మభ్యాసమైన వానికి వీర్యము (బ్రహ్మతేజస్సు) లభించును.)

అని చెప్పబడినది. నివృత్తిమార్గమునం దున్నవానికి జైరాగ్యము కావలసియుండగా రత్నములు, సిద్ధులు, రాజపదవులు ఎందుకు అను సందేహము కలుగవచ్చును. కాని, ఇవన్నియు వానికి స్వోపయోగార్థము లభించవు. స్వార్థకూన్యుడై, పరోపకారము స్వభావమైనవానికే అవి లభించును. “ప్రభూ! నన్నీవరములచే మోహ పెట్టకుము, నేను పుట్టినప్పటినుంచి యీ మోహములో చిక్కద నేమో యని భయపడియు మోక్షముకొఱకై నీ శరణుఁజొచ్చినాను గాని, వరములకొరకు కాదు.” అని చెప్పిన ప్రహ్లాదునకు విష్ణుమూర్తి “నీ వలె నాకు హృదయము నర్పించినవారికి వేరేమియు నక్కరలేదు నిజమే కాని, ఈ మన్వంతరాంతమువరకు నీవు రాక్షసులకు రాజువై పాలింపుచుండుము...” అని చెప్పి పరమ నిష్కామియైన ప్రహ్లాదునకు రాజపదవి నొప్పగించెను. ఎవరు స్వార్థము వీడి నిష్పక్ష పాతముగ ప్రవర్తించగలరో వారు అధికారమునకు అర్హులు. ఎవరు తమను తాము నిరంకుశముగ పరిపాలించుకొనగలరో వారే యితరులను పాలించగలరు. అటువంటివారే అధికారిక పురు

మలు. ప్రవృత్తిమార్గమున లౌకిక అధికార పదవులకు, ఆ పదవులతో సంబంధించిన పనులను చేయుటయం దభిరుచికలిగి, ఆ పదవులను పొంది, ఆ అధికారములను వినియోగించవలెనని ప్రయత్నించినవారు అర్హులుగా నెంచబడుచున్నారు. కాని, నివృత్తి మార్గమున అధికారము లభించినయెడల దానిని దుర్వినియోగము చేయవలెనని బుద్ధిపుట్టు. నేమో, అహంకారము బలపడు నేమో యని దాని నక్కరలేదనువారు తమ పనిచేయుటలో తమ బాధ్యత నెరిగి మిక్కిలి జాగ్రత్తగా చేయువారు అర్హులగుచున్నారు. వారు అధికారమును స్వప్రయోజనమునకు దుర్వినియోగము చేయక లోకహితార్థము వినియోగింతురు.

ప్రతిజీవియును ఉభయలోకములలోను ఎంతో కొంత అధికారము చేయవలసియుండును. ప్రతి గృహ యజమానియును అధికారపదవియం దుండి యేదో కొంత అధికారము నితరులమీద వినియోగించును. పై లోకములలోగూడ సిద్ధులు కలిగినవా రట్టి అధికారములను కొంతవరకు వినియోగింతురు. బాధ్యతతోకూడిన అధికార పదవులయందుండి ఆపదపీఠములను నెరవేర్చిన తరువాత జీవునకు శాంతి చేకూరును. కనుక ఈ మార్గమునం దర్థము అట్టి అధికారము పదవులు.

భ క్తి

ఈ మార్గమున కామము భక్తి. ఇది ఇంద్రియలోల త్వమునకు, ఇష్టానిష్టములకు భిన్నమైనది. నూత్నలోక సిద్ధులను, అధికారములను వినియోగించుట పరమాత్మ కార్యోన్ముఖతను నూచించును. అట్లే భక్తి పరమాత్మ

యొక్క నిరంతరోపలబ్ధి. చిత్తము పొందగల ఉత్తమా దర్శనాత్మకమందు దృఢభక్తి గలవానికి కొంతకాలమునకు సకల భూతములయందును తుదకు పరాత్పరునియందును భక్తి కుదురును.

ఇట్లు ప్రవృత్తి మార్గమున ధర్మమువల్ల ఆర్థమును, ఆర్థమువల్ల కామమును లభించును. నివృత్తి మార్గమున భక్తివల్ల శక్తియు దానివల్ల ముక్తియు కలుగును.

శుద్ధభక్తివల్ల పరమేశ్వరానుగ్రహము కలుగునని శ్రుతిస్మృతులును, యోగనూత్రములునుకూడ తెలుపుచున్నవి.

జీవునకు అడుగడుగునకును స్వార్థము, అధికార దుష్టినయోగము, దానివల్ల పతనము కలుగుట కవకాశములు వచ్చుచుండును. అందుచేత ముముక్షువునకు పరిశుద్ధమైన ఆత్మ కామ్యవస్తువుగ నుండవలెనని, శక్తులు భక్తికి లోబడి యుండవలెనని, భక్తిజ్ఞాన తైరాగ్యములతో గూడియుండవలెనని ఎప్పటి కప్పుడు జ్ఞాపకము చేయబడుచుండును. జీవుడు ఎంత ఉత్తమ స్థితియందున్నను పతనమునొందుట కవకాశమున్నది. కనుక వానిదృష్టి యెల్లప్పుడును ఇందిరియముల కగోచరుడు, నిరాకారుడు, అజాడు, నిత్యుడు, అగు పరమాత్మమీదనే యుంచవలెనని బోధింపబడును.

“సర్వ మాత్మని సంపశ్యే త్సత్యాఽసత్యసమాహితః,
సర్వంహ్యత్మని సంపశ్యేత్ నాఽధర్మే కురు తే మనః.”

(మమ 12-118.)

[సత్ అసత్ వివేచనముచేయుచున్నను (సదసద్వస్తు రూపము లగు) సర్వ పదార్థజాలమును ఆత్మయందే చూడవలెను. సర్వమును ఆత్మయందు చూచువాడు అధర్మమునందు మనస్సు నుంచడు.]

ఈ ప్రవృత్తి నివృత్తి మార్గములతో గూడినది.
 “ఏవం ప్రవర్తితం చక్రిం నానువర్తయతీహ యః
 అఘాయు రింద్రియారామో మోఘం పార్థ స జీవతి.”
 (గీతా॥ 3-16)

అని చెప్పిన అనువృత్తి. దీని ననుసరించక ఇంద్రియ లోలుడై చరించువాడు పాపాత్ముడు, వ్యర్థజీవి.

ఇటువంటి సంసార చక్రిమును, దాని రెండుభాగ ములయొక్క లక్ష్యములును మనుధర్మ శాస్త్రమున కార్థములు.

సృష్టిక్రమము, జీవితసమస్యలు

ద్వితీయాధ్యాయము

ప్రథమభాగము

మన్వంతరాణ్యసంఖ్యాని సర్గః సంహార ఏవ చ।
క్రీడా నిజైత త్కురుతే పరమేష్ఠీ పునః పునః।
తస్య కర్మ వివేకార్థే శేషణా మనుపూర్వశః।
స్వాయంభువో మనుర్ధీమా నిదం శాస్త్ర మకల్పయత్॥
అస్మిన్ధర్మోఽఖిలే నోక్తో గుణదోషా చ కర్మణామ్।
చతుర్ణా మపి వర్ణానా మాచార శ్చైవ శాశ్వతః॥
దేశధర్మాన్ జాతిధర్మాన్ కులధర్మాంశ్చ శాశ్వతాన్!
పాషండగుణధర్మాంశ్చ శాస్త్రేఽస్మిన్నుక్తవాన్మనుః॥
(మను 1-80,102,107,118)

[బ్రహ్మ లెక్కలేనన్ని మన్వంతరములను ఆటలో వలె తిరిగి తిరిగి సృష్టించుచు సంహరించుచు ఉన్నాడు. వానిలో సకల జనులును వివేకముతో ప్రవర్తించుటకు గాను ధీమంతుడైన స్వాయంభువమనువు (స్వయంభువుని పుత్రుడు) ఈ శాస్త్రమును రచించెను. దీనిలో కర్మల గుణదోషములును, సకలధర్మములును, చెప్పబడినవి. చతుర్వర్ణముల నిత్యధర్మములును, దేశధర్మమును, జాతి ధర్మమును, కులధర్మమును, తుదకు పాషండుల ధర్మము కూడ, చెప్పబడినవి.]

ఇదివరకు ప్రకటించిన వ్యాసములో మనుధర్మ శాస్త్రమునకు ఆధారములు చూపబడినవి. సంసార

చక్రము, దాని యందలి ప్రవృత్తియను రెండుభాగములును, ఆరెండు భాగములకు అనుకూలములైన పురుషార్థములు, వీనితో సంబంధించిన ఋణత్రయము, వాని విముక్తిమార్గములు, ఈషణత్రయము, వీనికాధారములైన సచ్చిదానందము లను ప్రజ్ఞాలక్షణములు, సత్త్వరజస్తమములను ప్రకృతి గుణములు, వీనికన్నిటికి మూలము జగత్కారణము అయిన ఆత్మ, అనాత్మ, తత్సంబంధము- ఇవి ఆ శాస్త్రమున కాధారములుగా వివరింపబడినవి. ఇప్పుడు, మానవజాతి పరిణామములో ప్రస్తుతము జరుగుచున్న మహామన్వంతరమును గురించి కొన్ని వివరములు తెలుపబడును.

శాస్త్రములు, నియమములు మానవుల పరిణామావస్థకును వారి జీవితమునందలి పరిస్థితులకును సంబంధించి యుండును. సామాన్యవిధులు సామాన్యస్థితులకును, విశేషవిధులు విశేషస్థితులకును వర్తించును. మార్పు లేక నిత్యము గానుండు నియమములు నిత్యములైన సంగతులకు వర్తించును. సంగతులు కాలానుగుణ్యముగ మార్పు చెందునవి యైనయెడల వానికి సంబంధించు నియమములుకూడ మారుచుండవలెను.

“అస్మే కృతయుగే ధర్మా స్త్రీతాయాంద్వాపరేఽపరే
అస్మే కలియుగే నృణాం యుగప్రసానురూపతః.

(మను 1-85)

[కృతయుగ ధర్మము వేరుగాను, త్రీతాయుగ ధర్మము వేరుగాను, ద్వాపరయుగధర్మము వేరుగాను, కలియుగ ధర్మము వేరుగాను, యుగములకొఱకు తగినట్లు మనుష్యులకై యేర్పడు చున్నవి.]

శైశవాది వార్ధక్యపర్యంతము మనుష్యుడు ఒక్కొక్కదశలో ఒక్కొక్క స్థితిని నవలంబించక తప్పదు. వ్యక్తికి శైశవాద్యవస్థ లెటువంటివో మానవ జాతి కంతకు కృతాదియుగము లట్టి యవస్థలను నూచించును. విష్ణుభాగవతములో

“యావా నయంవై పురుషో యావత్త్యా సంస్థయామితః”
తావా నసావపి మహాపురుషో లోక సంస్థయా.

(12-11-9)

[పురుషున కేవిధముగా మితమైన సంస్థ యేర్పడినదో ఆ విధముగా మహాపురుషునకు లోకసంస్థ యేర్పడినది.] అని చెప్పబడినది.

బ్రహ్మాండము, పిండాండము, ఒక్క మాదిరిగా నిర్మాణము చేయబడినవి. అన్ని విషయములలోను, అన్ని యవస్థలలోను ఈ సారూప్యమున్నది. ప్రస్తుత వ్యాసమునకు మహాపురుషు డనగా మానవజాతి యని యనుకొందము.

ధర్మవిధులు మిక్కిలి వివరముగాను, విపులము గాను చెప్పినపుడు ఆవి యొకానొక కాలముకొరకు గాని, దేశముకొరకు గాని చెప్పబడియుండును. ఈ ప్రాచీన సూత్రము నిష్పాడు ఎవ్వరును అంగీకరించక పోవుట చేత ఇప్పటి న్యాయశాస్త్రములు నిర్జీవము లగుటయు, అంతరార్థమును చూడక మాటల బాహ్యార్థమునకు ప్రాముఖ్యత నిచ్చుటయు, వికృతకుకారణమగు ప్రేమకు బదులు విభేదములకు కారణమగు స్వమతాభిమానము, మొదలైనవన్నియు సంభవించినవి. జీవవికాసమునకు స్థాతువగు నిరామయమును, ప్రకృతిసిద్ధమును అగు

కృమపరిణామమునకు బదులు రోగమునకు, మరణమునకు హేతువగు అసహజమైన నిర్విశేషత సంభవించినది.

మనుసంహితలో ఈ సూత్రము మొదట ప్రతిపాదన చేయబడి తరువాత సృష్టికృమము, అష్ట ప్రకృతిలో ప్రవేశించినది మొదలు భూలోకమున ప్రవేశించిన వరకు పొందిన అవిష్కరణకృమము, ఓషధులు, పశువులు, మనుష్యులు, దేవతలు, ఋషులు మొదలగు వర్గుల పుట్టుక, యుగములు, వీనిని గురించి సంగ్రహముగా చెప్పబడినవి. వీని వివరములను పురాణములనుంచి గ్రహించవలసియున్నది.

మనకిప్పుడు ముఖ్యముగా కావలసినది మానవజాతి యొక్క మనస్సు, శరీరము ఎట్లు అభివృద్ధియైనవో ఆ కృమము. ఆ నేక యుగములలో భూలోకము నందలి యొక్కొక్క ద్వీపములో, ఒక్కొక్క కల్పములో, ఒక్కొక్క మన్వంతరములో, ఒక్కొక్క జాతిలో, ఒక్కొక్క ఉపజాతిలో, వంశములో ఏ విధముగా మనుష్యుడు జ్ఞానేంద్రియములను, కర్మేంద్రియములను, అంతర్భహిష్మక్తులను కృమకృమముగ వికసింపజేసికొని నేటి ఇలావృతవషణమున, భరతఖండమున ఆర్యావర్తము (పంచజనులు లేక ఆయిదవజాతి అనబడు ఆర్యుల కాలము) నందున్న యవస్థకు వచ్చినవిధము వర్ణింపబడినది.

[ప్రతి మన్వంతరమున ఇద్దరు మనువు లుందురు. మన్వంతరారంభమున ధర్మప్రతిష్ఠచేయు మూలమనువు ఒకడు. మన్వంతరాంతమున పరిణామానుభవమునంతను పోగుచేయు బీజమను వొకడు. ఈ యిద్దరి అధికార కాలముల మధ్యకాలము మన్వంతర మనబడినది. ఇది

మహామన్వంతరము. వీనిలో ఒక్కొక్కదానిలో ఏడు ద్వీపములు. (భూమండలమువంటి మండలములు) ఒక్కొక్క ద్వీపములో ఏడు మూలజాతుల మనుష్యులు, ఒక్కొక్క మూలజాతికి ఒక్కొక్క జాతి మనువుఉందురు. అని Secret Doctrine గుప్తవిద్యలో నున్నది.] ఈ మహామన్వంతరములో మూలమనువు షేరు వైవస్వతమనువు. ఈయన స్వంతపేరు శ్రాద్ధదేవుడు. ఇప్పుటి ఆర్యజాతి మనువు షేరుకూడ వైవస్వతమనువే. ప్రస్తుతము మనము నాలుగవ మహామన్వంతర మధ్య కాలమును కొంచెము మించియున్నాము. ఇది 'ద్వితీయ పరార్థమున శ్వేతవరాహకల్పమున వైవస్వత మన్వంతర మునం దిరువదియొనిమిదవ మహాయుగములోని కలియుగముయొక్క ప్రథమపాదము' అని జ్యోతిష గ్రంథములు చెప్పుచున్నవి శ్రీ మద్భగవద్గీతలు 8 వ అ|| 6 స్లో||లో 'చత్వరో మనవః' అను మాటకు నాలుగవ మనువు అని యర్థము చెప్పెదరు. దీనినిబట్టికూడ మనము నాలుగవ మహామన్వంతరములో నున్నామని కనబడును.

మానవ పరిణామము.

మనుకటి పరిణామక్రమము నిట్లు సంగ్రహముగా చూపి ప్రస్తుత యుగములో మానవ పరిణామమును గురించి కొంచెము విచారితము. దీనినిగురించి బ్లవాట్స్కిగారు 'గుప్తసర్మము' (Secret Doctrine) అను గ్రంథములోను, బెసెంటుగారు 'మనుష్యుని వంశానుక్రమణిక' (Pedigree of Man) లోను వ్రాసి యున్నారు. మన పురాణములలో కథలరూపమున నక్క-

డక్కడ వివరింప బడియున్నది. వీని అన్నిటి సారాంశము ఏమనగా మనుష్యుడు మొదట లింగభేదములులేక పొగవంటి శరీరముతో నుండెను. క్రమముగా శరీరము గట్టిపడి ఒక్క శరీరముతోనే లింగభేద మేర్పడెను. క్రమముగా శరీర మింకను స్థూలమై స్త్రీశరీరము వేరు, పురుషశరీరము వేరు అయెను. తిరిగి ఒక్కశరీరముతో (స్త్రీ) పురుషభేదముండి, శరీర మంతకంటె పలచనై, తుదకు లింగభేదములేని పొగవంటి శరీరము కలుగును. దీనిని గురించి మనువు, 'ద్విధాకృత్వాఽఽత్మనోదేహ మర్ధేన పురుషోఽభవత్, అర్ధేన నారీతస్యాంస విరాజ మసృజత్ ప్రభుః' [బ్రహ్మ తన శరీరమును రెండుభాగములుగా చేసెను. సగము పురుషు డాయెను, సగము (స్త్రీ) అయెను.] అని వ్రాసెను. (ఇదే ఆర్థసారీశ్వర స్వరూపము.)

మన మహామన్వంతరములో భూమండలమున మొదటి మానవజాతిని గుఱించి మార్కండేయ పురాణములో నిట్లు వివరింపబడినది.

“న మూలఫలపుష్పాణి, నార్తవా నత్సరాణి చ
సర్వకాలసుఖః కాలో నాత్యర్ధే ఘర్మకీతతా
తతశ్చ తేషాం పూర్వాహ్నో మధ్యాహ్నో చ వితృప్తతా
పున స్తదేచ్ఛతాం తృప్తి రనాయాసేన సాఽభవత్
తృప్తిః స్వాభావికీ ప్రాప్తా విషయేషు మహామతే
ధ్యానేన మనసా తాసాం ప్రజానాం జాయతే సకృత్ ||
శబ్దాది ర్విషయః శుద్ధః ప్రత్యేకం పంచలక్షణః
అసంస్కారైశ్శరీరైశ్చ ప్రజాస్తా స్థిరయావనాః ||
తాసాం వినాతు సంకల్పం జాయంతే మిధునాః ప్రజాః
సమం జన్మచ రూపం చ మ్రియంతే చైవ తాః సమమ్ ||

అనిచ్చాడ్యేష సంయుక్తా వర్తతే తు పరస్పరమ్
తుల్యరూపాయుషః సర్వా ఆసమత్తమతాం వినా
చత్వారిషు సహస్రాణి వర్షాణి మానుషాణి బై
ఆయుఃప్రమాణం జీవంతి సచ క్షేణాద్విపత్తయః.”

[ఆ పాశ్చీన కాలమున కందమూలములు, ఫల
ములు, పుష్పములు, ఋతువులు, వత్సరములు లేవు. సర్వ
కాలములు సమశీతోష్ణములు గలిగి సుఖకరముగా నుండె
ను. మనుష్యులు స్వాభావికముగ సంపాద్యము లయిన
విషయములను గ్రహించుటచే అనారోగ్యముగా తృప్తి
చెందుచుండిరి. వారికి పంచలక్షణయుతమైన శబ్ద
మొక్కటే ఇందియానుభవము. మనుష్యులు స్థిర
యోవనులై, వయోభేదములచే శరీరములలో మార్పులు
కలుగుట నెరుగరు. పితరులకు జననేచ్ఛ లేకున్నను
తలచినంత మాత్రమున స్త్రీ పురుష రూపభేదములు
లేని యోవన శరీరముతో పితరుల శరీరములలో నుంచి
చేమటవలె పైకి వచ్చుటయే జననము. పిల్లలు, పెద్దలు
అధములు, ఉత్తములు అనుతారతమ్యములు లేక, ఇచ్చా
డ్యేషములు లేక, పరస్పరము ప్రవర్తించుచుండిరి. అంద
రును క్షేణమువలన గలుగు విపత్తులు లేక నాలుగు
వేలేండ్లు పూర్ణాయుద్దాయము గలిగి యుండిరి.

తరువాత, అర్ధనారీస్వరూపముగల (అనగా ఒక్క
శరీరములోనే స్త్రీ పురుష భేదములుగల) జాతి బయలు
దేరినది. పురాణములలో పురూరపుడును వారి సుగ్రీవు
లును అట్టి అర్ధనారీ స్వరూపులైన పురుషులనుండి పుట్టి
నట్లు ఉదహరింపబడినది. ఆ పురుషు లా జాతివారు.
అప్పటికి ఋతుధర్మములును భూఖండ జలఖండములును

కూడ మారినవి. దీనిని గురించి మార్కండేయ పురాణములో నిట్లుచెప్పబడి యున్నది. “అంతటను గాకున్నను అక్కడక్కడ భూఖండములు కనిపించినవి. సరస్సులు కాలువలు, పర్వతములు, సముద్రమునుంచి వేరై కనిపించినవి. జీవులు సరస్సులు మొదలైనవానిలోను, భూఖండముల మీదను పర్వతములమీదను నివసించుచుండెను; ఇండ్లు ఇంకను లేవు; కాలము సమశీతోష్ణముగా నుండెను. కాలానుక్రమముగ జనులకు రసోల్లస మనుచిత్రమైన సిద్ధి కలిగినది. దీనివల్ల వారు నీటియొక్క సూక్ష్మమైన గంధమును అహారముగా ఆరగించి తృప్తి నొందుచుండిరి. ద్వేషము, మత్సరము మొదలగు కామోదేయములు లేక సర్వదా మనస్సున సంతోషము గల వారై యుండిరి; కాని తుదకు వారికి మరణము తెలియవచ్చెను. ప్రతిమనుష్యుడును, జాతి అంతయును కూడ, మరణము సమీపించినపుడు రసోల్లస సిద్ధిని గోల్పోవుచుండిరి. ఈ కల్పాంతమున ప్రప్రథమమున జనులలో లింగభేదము గల మిథునములు పుట్ట వారంభించెను. వారు మరణకాలమున గ్రుడ్లవంటి ఆకారముగల సంతానమును కనుచుండిరి. ఆ యండములు క్రమముగా స్త్రీగాని పురుషుడుగాని అగుచుండెను.”

పరిణామములో తృతీయావస్థ

ఇక, మూడవ అవస్థ ఇట్లు వర్ణింపబడినది.

“మనుష్యులకు రసోల్లస సిద్ధి నశించిన తరువాత వర్షములు కురియుట ఆరంభించెను. ఆ వర్షములో నీరుగాక పాలవంటి ద్రవము పడుచుండెను.

ఆ వర్షమునుంచి కల్పవృక్షములు పుట్టి, అవి నివాసములుగా నుపయోగ మగుచుండెను. వానినుంచి త్రేతాయుగ ప్రారంభమున ఆప్పటిజనులు తమకు కావలసిన స్వల్పభోగముల నన్నిటిని బడయుచుండిరి. జనులలో స్త్రీ పురుషవాంఛయు, స్త్రీలయందు మాసమాసమునకు రజోదర్శన మగుటయు, కాలనియమమును బట్టి గర్భోత్పత్తి యగుటయు ఆరంభించెను. ఈ కాలము కలుగుటచేత కల్పవృక్షములు నశించి, యితర విధములైన వృక్షములు బయలుదేరెను. ఒక్కొక్క చెట్టుకు నాలుగేసి తిన్ననైన కొమ్ములుండెను. వానినుండి ఆ జనులకు కావలసినతిండి బట్ట దొరకుచుండెను. ఆ చెట్ల యొక్క కుండవంటి కాయలలో తేనెవంటి ద్రవము (తుమ్మెద లక్కర లేకుండ) చేరుచుండెను. అది చూచుటకు ఇంపుగాను, తినుటకు రుచిగాను, పుష్టికరముగాను ఉండెను. అదే ఆ జనులకు ఆహారము. సిదప జనులలో మత్సరమును అహంకార మమకారములును పెరుగజొచ్చెను. ఆ పాపముచేత వారికి నివాసము, తిండి, బట్ట ఇచ్చుచుండిన వృక్షములు నశించి, ఆకలి దప్పులు, శీతోష్ణములు బాధింపజొచ్చెను. దుష్టులు, పిశాచములు, రక్తిసులు, సర్పములు, క్రూరమృగములు, పక్షులు, సరీసృపములు, మత్స్యములు బయలుదేరెను. ఇవి కొన్ని అండజములు. కొన్ని అవారకములు. * ఇవన్నియు జనులయొక్క పాపకర్మలవల్లను పాపసంకల్పముల వల్లను పుట్టినవి. వీనినుండియు, శీతోష్ణముల నుంచియు కాపాడుకొనుటకు జనులు గృహ

* అనగా శరీరమును కష్ట తిత్తిలేకుండ పుట్టనవి.

ములను, పల్లెలను, పట్టణములను, నగరములను నిర్మించి నారంభించిరి. (మొదటిలో వారిగృహములు పూర్వము కల్పవృక్షముల లోని పర్ణశాలలవలె కట్టుచుండిరి.) జనులు ఆహారముకొరకు పాటుపడఁజొచ్చిరి కాని, విశేషశ్రమ అక్కరలేకుండెను. కోరి ప్రార్థించినంతనే వర్షము కురియుచుండెను. * వాననీరు పల్లపు ప్రదేశములలో చేరి, సరస్సులు అయి, పల్లపు జాయలలో ప్రవహించి నదులాయెను. అంత కొత్తరకము వృక్షజాతులు పుట్టి ఋతువులనుబట్టి కాయలుకాచుచుండెను పదునాలుగు రకముల అడవి ధాన్యములు పండుచుండెను. అవి గ్రామముల చెంతను అడవులలోను కూడ వ్యవసాయ మక్కరలేక పెరిగి ఫలించుచుండెను. రాగ ద్వేషములు, మత్సరములు, పరస్పరము హింస చేసికొనుట ఇంకను పెరిగి, బలవంతులు బలహీనులను తొలగించి ఆచెట్లను ధాన్యములను వశపరచుకొన నారంభించిరి. క్రొత్తవిధమైన గర్భోత్పత్తి అరంభము కాగానే మానసికములను, శారీరకములనునైన లక్షణములయందన మానతయు (భేదములు) నుండఁజొచ్చెను. దానితో కష్టపడకుండ ఆహారము లభించు ఆధారములు కూడ నశించెను. అంత జనులు విభ్రాంతచిత్తులై బ్రహ్మను శరణుజొచ్చిరి. బ్రహ్మ తనను శరణుజొచ్చిన త్కుధార్తులైన ప్రజలకొరకు భూమాతను గోరూపముగా బుట్టించి (అనగా, పాలపశువులు పుట్టిన వనుట) వాని పాలను

---

* ఈ మూడవజాతికి చెందిన ఆఫ్రికానివాసులలో ఇప్పటికిని వానకొరకు పార్శ్వనలుచేయు ఆచారమున్నది

పితుకుట జనులకు చూపెను. తిరిగి పలురకముల ధాన్యములు, ఫలవృక్షములు పుట్టెను. కాని. అవి మనుషటివలె, మనుష్యులు పాటుపడి వ్యవసాయము చేయుచుండ ఫలించుటలేదు. అందుచేత బ్రహ్మ వారి చేతులను పూర్తిచేసి, చేతులతో బనిచేయుట, నస్యములు, తోటలు పెంచుట నేర్పెను. అంతటనుంచి మనుష్యులు తమ చేతులతో పాటుపడి జీవించుచుండుటచేత ఈయుగము హస్తసిద్ధియుగ మనబడెను. అంతకుపూర్వపు యుగములు వార్ష (వృక్ష సంబంధమైన) సిద్ధియుగము రసోల్లసాసిద్ధియుగము, ఇచ్ఛాసిద్ధియుగము అనబడుచుండెను. బ్రహ్మ జనులకు వర్తక వ్యాపారము, కర్షక వృత్తి, పరిశ్రమలు నేర్పి, వారివారి స్వభావములను బట్టి సామర్థ్యములను బట్టి, వేరు వేరు వర్ణములుగా విభజించి క్రమముగా భేదములు కలిగించి వాని కనుగుణ్యములగు పద్ధతులను ఆచారములను సృష్టించెను. మఱియును మనుష్యులలో క్రొత్తగా బయలుదేరిన పుట్టుట, పెరుగుట, కృశించుట, మరణించుట అను అవస్థలను అనుసరించి ఆశ్రమశర్మముల నేర్పఱచెను."

మార్కండేయ పురాణములో బ్రహ్మ చేసినట్లు చెప్పినవన్నియు విష్ణుభాగవతములో విష్ణుని ఆవతారమైన పృథుచక్రవర్తి చేసినట్లు చెప్పబడినది పృథువు రాజాంకితమునొందిన మొదటిభూపతియనియును, అతడే మొదట అవుకు పాలు పితికినట్లు, భూమిని దున్ని చదును చేసినట్లు, భూమినుండి ధాన్యాదులను, లోహములను, రత్నములను తీసినట్లు, ఇండ్లు నగరములను కట్టినట్లు చెప్పబడినది.

ఆగామి సత్యయుగము

మనుష్యజాతీయొక్క పూర్వచరిత్ర యీ విధముగా పురాణములలో చెప్పబడినది. ఇక భవిష్యత్తునుగురించి కలియుగాంతమున తిరిగి సత్యయుగమునాటి స్థితి వచ్చుననిమాత్రము చెప్పబడినది. పురాణములలో ఇంకొక విషయముకూడ చెప్పబడినది. అదియేమన యుగములు ప్రపంచమునందంతటను ఒక్కమాదిరిగా నుండవు. ఒక చోట నొకజాతికి ఒకయుగము జరుగుచుండగా, మరి యొకచోట అక్కడజాతికి మరియొకయుగము జరుగుచుండును. వయోభేదములు గల మనుష్యులు ఒక్కతరమువారుగాని మూడు నాలుగు తరములవారుగాని ఒక్కయింట కలిసియున్నట్లే వివిధ యుగధర్మములచే పాలింపబడు జనులు ఒక్కమారు ప్రపంచమున నుందురు. అందుచేత, సత్యయుగము తిరిగివచ్చును, అని చెప్పినపుడు ఆమాటకు మొత్తముమీద మానవజాతి అంతయు ఇప్పటి గాఢమైన అహంభావము మీదను, లింగభేదముల మీదను విరక్తిచెంది వానివల్ల కలిగే రాగద్వేషములను, కామోద్రేకములను భరించజాలక అంతలేని వివాదములు ఆభిప్రాయభేదములు పొట్టకూటి కొరకు, అధికొరముకొరకు, గౌరవముకొరకు, భోగములకొరకు పడు పలుబాములు చూచి విసువు పుట్టి ఇంత కంటే నున్నతస్థితినిపొంది, క్రమముగా అర్థసారీరూపమును, తరువాత లింగభేదములేని రూపమునుపొంది, ఐహిక సుఖముల నిచ్చు నిందియభోగములను విడిచి, పరమార్థసుఖమును బడసి తుదకు బ్రహ్మయొక్క పగలు ముగియునప్పటికి ముక్తులగుదురుఅని అర్థముచెప్పవలెను.

మానవజాతియందు ఇటువంటి మార్పులు కలుగు సన్నివేశములో మనుషర్మకాస్త్రము రచింపబడినది. అందలి సూత్రములను గురించి విచారించకముందు, వాని కౌఠారములైన (మీద సంగ్రహముగ ఉదహరించిన) చారిత్రక విషయములను గురించి కొన్ని సంగతులు చెప్పవలసి యున్నది.

సాదృశ్య ధర్మము

మొట్టమొదట యీ మార్పులు గలుగుట అసంభవము కాదని చెప్పవలెను. ఒక అణువుయొక్క నిర్మాణము ఒక సూర్యమండలముయొక్క నిర్మాణమును పోలియుండును. ఇది సాదృశ్యధర్మము. ఇది అందరును అన్ని విషయములలోను అంగీకరించినదే. భౌతికకాస్త్రపండితులు కూడ అంగీకరించుచున్నారు. బిడ్డ గర్భములో పడినది మొదలు వెనుక తా నే యే వర్గలలో పుట్టి వృద్ధియైన మనుష్యుడాయెనో మనుష్యుడై యేయే రూపములను పొందెనో, ఆయా వర్గల రూపముల నన్నిటిని ఆయా జాతుల రూపముల నన్నిటిని, పొందునన్న సంగతికూడ అందరును అంగీకరించినదే. ఇదియును ఒక విధముగ సాదృశ్యధర్మము మీద ఆధారపడిన దనియే చెప్పవచ్చును. ఈ ధర్మమును బట్టి ఒక మనుష్యుని యందు కనబడు మార్పులు వెనుక మనుష్యజాతియందు కనబడిన వని యొప్పుకొనక తప్పదు. శైశవమున లింగభేదములేని యవస్థయును, బాల్యమున స్త్రీపురుషవిభజనములు కలుగు అవస్థయును, యౌవనమున ప్రత్యేక జాతి లక్షణమును, కౌమారమున అభేదము క్రమముగా తగ్గి వార్ధకదశలో పూర్తిగా పోవుటయును చూడ,

మనుష్యజాతియను అట్టి అవస్థల నన్నిటిని దాటవలసి యున్నట్లు స్పష్టమగుచున్నది. ఈ కాలమున మనుష్యుని యందు ఈ అవస్థాభేదము లన్నియు శరీరరూపమునందు కనబడవుగాని మానసిక వ్యాపారములలో గానవచ్చును. అయినను సాదృశ్యము చూపుట కీ యుదాహరణము చూపబడినది.

లింగభేదము

రెండవ సంగతి. లింగభేదమును గురించి యింతవరకు చెప్పవలసిన అవశ్యకతయేమి? పురాణములలో నుంచి ఉదాహరించి మీద వ్రాసిన వాక్యములవల్ల లింగభేదమువల్లనే తక్కినభేదములు, మానసిక శారీరక సంస్కారములు, సాంఘిక నిర్మాణములు అన్నియు సంభవించిన వని తెలియుచున్నది. పురుషుని యందు 'ఆహం'భావము బలపడుట, తరువాత దాని నతిక్రమించుట, ఈ పరిణామముయొక్క యుద్దేశము. అయితే ఆహంభావమునకు వృద్ధిక్షయములు లింగభేదము ననుసరించి జరిగినట్లు కనిపించుచున్నది. ఈ భేదముల ననుసరించియే తక్కిన కామము లన్నియును, అనంతములైన సంసారపు చిక్కులను సంభవించుచున్నవి. కనుక, ఈ భేదమును గురించి అంతగా చెప్పవలసి వచ్చినది.

మానసిక ప్రవృత్తి

మూడవది, మీద నుదహరించిన వాక్యములలో మనుష్యుని మనస్సులో కలిగిన మార్పులను బట్టి స్థూలలోక పరిస్థితులలో మార్పులు కలిగినట్లు కనిపించుచున్నది. ఇప్పటి బుద్ధిమంతుల కిది విపరీతముగ తోచును.

వారు మనుష్యుని చుట్టును ఉండు స్థూలపరిస్థితులను బట్టి మనస్సు మారునని యందురు. మనుష్యులయందు దురాశ, జైరబుద్ధి ఎక్కువ యగుటచేత కర్మములు కురియక, పంటలు పండక, కాటకములు వచ్చునని చెప్పినయెడల వారికి ఆశ్చర్యముగా నుండును. కాటకముచేత తిండి లేకపోవుటచేతనే ఇతరుల సొత్తు నపహరించ వలె ననుబుద్ధిపుట్టి, దొంగతనము లభిత్వము మొదలైన దుర్గుణములు బయలుదేరునని వారందురు. నిజమున కీ చెందును ఒకదాని కొకటి కారణము. మొత్తముమీద మూల కారణమేది యనిన చెప్పట కష్టము. విష్ణుపురాణములో మనుష్యుని పూర్వచరిత్ర కర్మమునం దీ యభిప్రాయమే కనపడుచున్నది. విష్ణువు మనుష్యుని హృదయము కఠినముగా చేసి, తోడనే వాని చుట్టును అహంభావ ఫలితములు పూర్తిగా అనుభవమై, దానివల్ల ప్రేమ ఉదయించి. నిండు హృదయమతో ఆ కర్మ కారుణ్యమూర్తి యాజ్ఞలకు లోబడునట్లు మనుష్యుని మార్చగల ప్రకృతి పరిస్థితులను కల్పించెను, అని చెప్పబడినది. దీనిని బట్టి చూడ మానసిక ప్రవృత్తియు స్థూలలోక పరిస్థితులను ఒకదానినుండి యొకటి గంభవించునని కనిపించును. ఒకానొక యుగమును తీసికొని పక్షించి చూచిన యెడల ఆ యుగము దేనితో నారంభించినదో చెప్పవచ్చును. ప్రాచీన తత్త్వ శాస్త్రజ్ఞు లీ సంగతి నెరుగుదురుగాని, లౌకిక వ్యాపారముల కొరకు, చైతన్యముతో ప్రపంచచరిత్రము నారంభించి, ఈశ్వరుని చైతన్యమునుండి యొక బ్రహ్మాండముయొక్క గాని, ఒక మండలముయొక్క గాని, వ్యక్తియొక్క గాని పరి

కామమంతయు వికసించిన దని వివరించి చెప్పిరి.
 ఒకడు ఒకయిల్లు కట్టునపుడు ముందుగా మనస్సులో
 ఆ యిల్లెట్టుండ వలెనో సంకల్పించుకొని ఆ సంకల్ప
 మును బట్టి ఇల్లుకట్టును. అవిధముగనే ఈలోక నిర్మా
 ణముకూడ జరుగుచున్నది. ఈ లోకమునందలి స్థూల
 సృష్టి సూక్ష్మశక్తులవల్ల కలిగినదని యంగీకరించిన
 యెడల సత్పురుషులన్నచోట దేవతలు తృప్తులై పాడి
 పంటలు పృథ్విగా నుండుననియును నమ్మవచ్చును.
 తల్లియందు మాతృప్రేమయు, నోరుకేని శిశువు
 నెడల కరుణయు, ఉద్రేకించి నపుడు పాలు
 నమృద్ధిగా నుండును. అటువంటి మాతృప్రేమ
 శిశువు తల్లిచెగతకు ఆమె సహాయముకొరకు వచ్చి
 నప్పుడు ఎక్కువగా కలుగును గాని, పిల్లలు పెద్ద
 వారైన తరువాత వారామె నాదరించక పోరాడినపుడు
 కలుగదు. అట్లేమనుష్యులు పృథ్వియై పాపకర్ములైనపుడు
 భూమాత గొడ్డుపోవును. మనుష్యుల కామములు చెడి
 పోయినపుడు భువనలోకమునందు దుష్టభావములు దుష్ట
 సంకల్పములు రూపములు పొంది, అవి సర్వత్ర చలన
 ములు కలిగించును. అచలనములవల్ల కలుగు మార్పులచేత
 కాటకములును రోగములును బయలుదేరును. యోగ
 వాసిష్ఠములో జీవనూచీరూపమున మనుష్యులలో ప్రవే
 శించి ఆహారమును సంపాదింపగోరి తపస్సుచేసిన
 కర్కటియను రక్కసికి బ్రహ్మ ప్రత్యక్షమై 'విషూచి
 యను పేరుతో నూచీరూపమున దుర్మార్గులలో ప్రవే
 శించి బ్రతుకు'మని వరమిచ్చెనని చెప్పబడి యున్నది.
 'దీనివల్ల దుర్మార్గ మున్నచోటనే గాని విషూచి ప్రవే

శెంచదని తెలియుచున్నది. ఆర్థికవిషయమున గూడ తుదకు నీతి శీలము గలచోట గమ్యుద్ధియు సుఖమును కలుగు ననియును, పోటీలు, ఇతరుల నణగదొక్కుటకు ప్రయత్నములు, ఉన్నచోట బాధలు కలుగు ననియు మనకు ప్రత్యక్షముగ తెలిసినసంగతి.

రసోల్లససిద్ధి

నాల్గవసంగతి : పై నుదహరించిన వాక్యములలో మాచింపబడిన నూత్నశక్తులను గురించి మరకొన్ని వివరములు. మన చుట్టును జరుగుచున్న సంగతులను పరిశీలించి చూచినయెడల అందులకు నిదర్శనములు కనిపించును. ఓషధులు (తరుగుల్యలతాదులు)ను తక్కువ తరగతుల జంతువులను రసోల్లససిద్ధిచే జీవించుచున్నవి. అవి అప్రయత్నముగ పంచభూతములనుంచి అహారమును గ్రహించుచున్నవి. చాలాభాగము జంతువులను మనుష్యుడును ఇప్పటికిని వార్షసిద్ధిచే జీవించుచున్నారు.

ఇప్పుడీ ప్రపంచమునందున్న జనులలో మిక్కిలి గొప్పభాగము తమ తిండికి, ఒట్టుకు, పాత్రలకు గృహ నిర్మాణమునకు కావలసిన పరికరము లన్నిటిని వివిధములైన చెట్లనుండి సంపాదించుకొను చున్నారు. మనుష్యుల కిప్పటికిని ముఖ్యమైన జీవనాధారము గాలి. ఇదియొక విధమైన రసోల్లసము. ఓషధులలోను జంతువులలోను ఇప్పటికిని అన్నివిధములైన సంతానవృద్ధి విధానములు కనిపించుచున్నవి. మనుష్య శరీరములు పూర్వ కాలములలోకంటె ఇప్పుడు చాలాభిన్నముగానున్నవి.

కాని పూర్వపు శరీరములలో ఏ జీవులు పుట్టిరో ఆ జీవులే యిప్పటి శరీరములలో పుట్టుచున్నారు. ఇందుకు నిదర్శనము జయవిజయులు — ఒక జన్మములో హిరణ్యాక్షు హిరణ్యకశిపులుగను, ఒక జన్మమున రావణ కుంభకర్ణులుగను, ఇంకొక జన్మమున శిశుపాల దంత వక్త్రులుగను పుట్టిరి. మూడు జన్మలలో శరీరములు మూడురకములుగా వర్ణింపబడినవి.

అయిదవసంగతి: జెనుకటి మహా మన్వంతరములలో మనుష్యవర్గ క్రిందివర్గలలోనుంచి క్రమముగా వికసించినను, ఈ మహామన్వంతరములో మాత్రము మనుష్యుల నుంచియే తదితరవర్గలన్నియు పుట్టినవని దివ్యజ్ఞానసమాజ గ్రంథములలో వాయబడియున్నది. ఇది పురాణములలోని వాక్యములవల్ల రూఢిపడుచున్నది.

బ్రహ్మచే ఆజ్ఞాపించబడి రుద్రస్థాణువు తననుపోలిన ప్రజలను సృజించెననియు ఇవే (Monads తురీయాత్మలు అని దివ్యజ్ఞాన సమాజగ్రంథములలో పేర్కొనబడినవి.) వారు తిరిగి సృజించుటకు అంగీకరించలేదనియును ఒక గాథయున్నది. విష్ణుని మోహినీ యవతారమును చూచి శివుడు మోహించినట్లును, అందువల్ల శివునకు రేతఃస్థులన మైనట్లును, ఆరేతస్సునుండి భుజములు పుట్టినట్లును ఒక గాథయున్నది. ఇవన్నియు చూడ (Elemental Kingdoms) (సౌరాత్మాది వర్గములు) భగవంతునిలో, వృక్షములో బీజములు వృద్ధిఅయినట్లు వృద్ధియై పైకి వచ్చునని తెలియుచున్నది. ఇటువంటి గాథలన్నియు మన వైవస్వత మహామన్వంతరమునకు పూర్వపు మన్వంతరములకు చెందినవని వ్రాయబడి యున్నది. ఈమన్వం

తరములో వైవస్వత మనువు సంతతిలో మనుష్య రూపమున బుట్టిన దక్ష ప్రజాపతి కుమార్తె లైన దితిమొదలైన వారందరు కశ్యప ప్రజాపతిని పెండ్లాడి నట్లును జంతువర్గ వారీసంతతి యనియును వ్రాయబడి యున్నది.

సబబును బట్టి చూచినను ఇది యథార్థమని చెప్ప వచ్చును. మనుస్మృతిలో “యంతుకర్మణి యస్మిన్ సన్యయుజ్ఘ ప్రథమం ప్రభుః, సతదేవ స్వయం భేజే వృజ్యమానః పునఃపునః హింసాహింసో మృదుక్రూరే ధర్మాధర్మావృతానృతే యద్యస్య సోఽదధాత్ సగ్రే తత్తస్య స్వయమావిశేత్. (1-28,29) [ప్రభువు ఏ పాణిని ఏ వృత్తియందు పూర్వము నియమించెనో, మరల జనించునపుడు ఆ పాణులు అట్టి కర్మములనే చేయుచున్నవి. హత్య, హత్యలేమి, దయ క్రూర్యము, ధర్మము అధర్మము, సత్యము అసత్యము, ఏ గుణమైనను ఒక్కొక్కటి ఒక్కొక్కజాతి పాణులకు వృత్తిగా నేర్పడినది]. అని చెప్పుటచేత జాతిభేదము స్థిరమని కనిపించుచున్నది. ఆధునిక భౌతిక శాస్త్రమువల్లను ప్రాచీన శాస్త్రములవల్లనుగూడ ఆత్మ మృత్యుహింసాది వర్గలలో నుంచి క్రమముగా వికసించి తుదకు మనుష్య వర్గంలో ప్రవేశించు ననియును అప్పుడే మోక్షము సాధ్యమనియును కనుపించుచున్నది. ఈ పరిణామ క్రమము ప్రత్యేకముగ ప్రస్తుత మహామన్వంతరములో తలక్రిందై, మనుష్యులు ముందుపుట్టి, మనుష్యులనుంచి జంతువులు మొదలైనవి పుట్టినవాయను ప్రశ్న కలుగును. ఈ ప్రశ్న చాతుర్వర్ణ్య విభాగమును గురించి విమ

ర్శించినపుడు వచ్చును గనుక దీనిని గురించి మరి
కొంచెము విచారించెము.

పరిణామవాదము

ఈ భిన్నాభిప్రాయము లన్నిటికిని సమాధాన
మొకటి కనిపించుచున్నది. పరిణామవాదులు మూల
పదార్థము అను జీవ అణువునందు ఈ పరిణామములలో
జరుగు మార్పుల కన్నిటికిని బీజమున్నదనియును, ఆ
బీజము క్రమక్రమముగా వికసించుటచేత యీ మార్పు
లొకదాని తరువాత నొకటి కలుగుననియును చెప్పు
చున్నారు. ఇదే పూర్వులు ‘అణో రణీయాక్ష మహతో
మహీయాక్ష,’ ‘సర్వం సర్వత్ర సర్వదా,’ ‘సర్వం
సర్వాత్మకం విద్ధి’ ఇత్యాది వాక్యములలో చెప్పి
యుండిరి. ప్రతి అణువులోను అనంత విశ్వమంతయు
(బీజరూపమున) నున్నది. కాని బ్రహ్మ దేశకాల నియ
మము లేర్పర్చి, విజీవఅణువు ఏరూపమును ఎప్పుడుపొంద
వలెనో, ఆ రూప మెంతకాలము నిలిచి యుండవలెనో
విధించెను. ఏ ప్రాణియొక్క ముఖవర్చస్సు ఎట్లు
మారినను ఏ ప్రాణి యే యంగవిన్యాసము చేసినను, ఏ
ప్రాణి ఏ విధముగా నిలిచినను అవన్నియు బ్రహ్మ
చైతన్యములో నున్నవే. ఒక్కప్రాణియొక్క వివిధ
అంగవిన్యాసములను ముఖవికారములను ఒక్కొక్క
దాని కొక్కొక్క ఛాయాపటము తీసినయెడల ఆ
యొక్క ప్రాణియు ఆ ఛాయాపటములలో అక్షేక
ప్రాణులుగా కనిపించుచుండును. ఆ విధముగనే
ఒక్కొక్క ప్రాణియు బ్రహ్మచైతన్యమునం
దొక్కొక్క భావవికారరూప మని మన మనుకొను

వచ్చును. అందుచేతనే పురాణములలో బ్రహ్మ కొక పూడు కోపము వచ్చినందున ఇతని జిట్టు రాలిపోయి సర్పములైనవని, ఇంకొకపూడు దుఃఖముచే బ్రహ్మకు కన్నీరుకొరగా ఆ కన్నీరు రోగముల రూపము నొందెననియును చెప్పబడి యున్నది. బ్రహ్మ సంతోషముచే మందహాసము చేయగా దేవతలు, అపస్వ రసలు పుట్టినని, బ్రహ్మయందు ఉద్వేగము, కారోష్ట్ర స్మృతి కలిగినపుడు మనుష్యజాతి పుట్టెననియు చెప్ప బడినది.

మొదడులో బాధకరములైన వృత్తులు, పుట్టినయెడల శరీరములో విషపదార్థములు రోగాంకురములు పుట్టు ననియును, భావోద్వేగము వల్ల పుట్టిన సంకల్పములు రూపములు పొందుననియును, భావములు మిక్కిలి తీవ్రముగా నున్నయెడల ఆ సంకల్పరూపములు స్థూల ములై కంటికి కనిపించు ననియును, ధౌతికశాస్త్రజ్ఞులు ఒప్పుకొనుచున్నారు. అట్టిచో బ్రహ్మచైతన్యములోని మూర్ఖులు రూపములు పొందు నకుటలో ఆశ్చర్యము లేదు. మరియును, నీచోత్తమభేదము లేకుండ సకల భూత ముల చైతన్యమునకును డోలికొగతినయమ మున్నది. ఏకత్వము, ప్రేమనుంచి అనేకత్వము, విరోధమునకును, అక్కడనుంచి తిరిగి ఏకత్వమునకును నియమానుసార ముగ ఉండుచుండును. సృష్టియంతలోను ఈరెండుగతులు నున్నవి. మనకు కావలసిన సమాధాన మిక్కడనే యున్నది. మన యుగములు, మన్వంతరములు, మొదలగు కాలమానములను ఏకత్వస్థితి నుండిగాని అనేకత్వ స్థితి నుండిగాని లెక్కపెట్టుకోవచ్చును. దినప్రమాణ

మును కొందఱు సూర్యోదయమునుంచియు కొందఱు మధ్యాహ్నమునుండియు, మరికొందఱు నడిరాత్రినుంచియు లెక్క చూచుటలేదా? ఒకచోట మధ్యాహ్నమైనప్పు డింకొకచోట ఉదయమో సాయంత్రమో నడిరాత్రియో అయి యుండలేదా? అట్లే అనేకచోట్ల అనేక విధములుగ కాలమానముకూడ లెక్కచూడ బడు చున్నది.

బ్రహ్మయొక్క దినములో ఒక్కపగలు ఒక సుపూర్ణమైన కల్పముగా భావించిన యెడల అందులో మొదటిభాగము ప్రవృత్తియును, రెండవ భాగము నివృత్తియునై యుండును. అట్లుగాక ఒక పగలు ఒక రాత్రి కలిపి ఒక కల్పముగా భావించిన యెడల ప్రళయకాల మశ్యమునుంచి సృష్టికాల మశ్యమువరకు ప్రవృత్తియును, సృష్టికాల మధ్యమునుంచి ప్రళయకాల మధ్యమువరకు నివృత్తియు నగును. ఈ విధముగ కాలమానమునం దన్నివిధములైన యుగాదులను యోచించవచ్చును.

వెనుకటి మహామన్వంతరములలో జీవులు వికసించుటలో మాంద్యము, అనూయ, పోరాటము గలుగజేయు దుష్టస్వభావము నంతను లోపల అణగద్రొక్కి బీజరూపముగ నుంచుకొని, యీమన్వంతరములో మనుష్యజన్మ కలిగిన తరువాత—వ్యక్తిజీవితములో దేహమునకు రోగము క్షయము సంభవించినట్లే—స్వార్థము . ప్రవేశించి అణగియున్న దుష్ట స్వభావమంతయు పైకి వచ్చి దానివల్ల జంతురూపములు పుట్టి, పరిణామమున వెనుకబడియున్న జీవులకు తగిన ఉపాధులై యుండ

వచ్చును. అట్టిజీవులకు మనుష్యులు పరిణామములలో సహాయులై తమ పాపమును త్నయము చేసికొని మనుష్యజాతి యంతయును మోక్ష మార్గమున పుగో వృద్ధినిొందును. ఈ విధముగా జీవులు ఉపాధులు తరతరములుగా అంతములేని జీవిత ప్రవాహమున ప్రవహించుచుండును. జీవితచక్ర మీ రీతిని నిరంతరము తిరుగుచుండ, ఆ చక్రముయొక్క ఆకులమీదను కమ్మి మీదను ఈ జీవులుండి క్రిందకు మీదకు తిరుగుచుండురు. మనువు,

“అసంఖ్యామూర్తయ స్తస్య నిష్పతంతి శరీరతః।

ఉచ్చావచాని భూతాని సతతం చేష్టయంతి యః”

12-15.

[ఈశ్వరుని శరీరమునుంచి అసంఖ్యాకములైన రూపములు పుట్టుచున్నవి. ఇవి ఉత్తములు నీచములు అగు జీవులకు ఉపాధు లగుచు ఆ జీవులచే నడుపబడుచున్నవి] అని చెప్పెను.

ఇది మనుష్యజాతియొక్క చరిత్రము. ఇక ఈమానవ జాతికై యేర్పడిన ధర్మశాస్త్రమును గురించి విచారింతము.

సృష్టి క్రమము జీవిత సమస్యలు

ద్వితీయాధ్యాయము

ఇంతవరకు సంగ్రహముగా చెప్పిన మనుష్యజాతి చరిత్రమునకు మనుష్యునకు మొదటి రెండవస్థలలోను, నేటి స్మృతులలో నున్న నియమములవంటి నియమములు పద్ధతులు ఆక్కరలేకయుండెనని తెలియుచున్నది. ఆ కాలపు మనుష్యుని జీవితమున ప్రవృత్తి నివృత్తిభాగములు రెండును, ఏ నియమములు అక్కరలేకండ సహజముగను, సులభముగను గడిచిపోవుచుండెను. సమత్వము, సోదరత్వము, స్వేచ్ఛ అను లక్షణములు స్థూలాత్మనూలరూపమున వారికి సహజములై యుండెను.

మూడవ మానవజాతి కాలములో ప్రజావృద్ధి విధానము మారగానే జనులలో ద్వేషము బయలుదేరెను. మొదట ఒకని శరీరము విరిగి రెండుముక్కలై రెండును ఇద్దరు మనుష్యుల శరీరము లగుచుండిన కాలమునను, పిదప ఒకని శరీరములోనుండి చెమటవలె పైకి మరియొకనికి శరీరము వచ్చుచుండిన కాలమునను, ఆ యిద్దరిలోను శారీరక సోదరత్వము, సమత్వభావము ఉండెను. దానికి బదులు తల్లివేరు, తండ్రివేరు అయి, వారినుండి మరియొకశరీర ముత్పన్నమగుట ఆరంభించిన తరువాత సోదరత్వమునకు బదులు, పితృభక్తి, మాతృభక్తి, పుత్ర వాత్సల్యము అను భేదములు కలుగజొచ్చెను; సమత్వ

మునకు బదులు పెద్దవారు, శిశువులు, వీరివివారు సంద-
క్షించుట, వారిమీద వీరు ఆధారపడియుండుట అను-
భేదములు కలుగజొచ్చెను; రాగద్వేషములు బయలు-
దేరగానే, అందరకును కావలసినసామగ్రి నొక్కడే
జాగ్రత్త చేసికొనుట మొదలగు స్వార్థసహితముగు
బుద్ధులు పుట్టజొచ్చెను. దానితో మనమిప్పుడు సాధు-
జంతువులలో చూచు సహజసాంఘిక జీవనమువంటి
జీవనమునకు భంగము కలిగెను. శారీరక సమత్వమునకు
బదులు శరీరపోషణకును మానసికాభివృద్ధికిని అందరకు
సమానహక్కు కలదను భావము కలిగినది. సోదర-
త్వము శారీరక సోదరత్వముగాక ఆత్మసోదరత్వ-
మైనది. స్వేచ్ఛయును శారీరక స్వేచ్ఛనుంచి ఆధ్యాత్మిక
స్వేచ్ఛగా మారినది, ఈ మార్పులతో పద్ధతులు,
ఆచారములు, వృత్తి భేదములు అగత్యములైనవి.
ప్రజలను పరిపాలించుటకు రాజులు నియమింపబడిరి.
దీనిని గురించి యోగవాసిష్ఠమునదిట్లు చెప్పబడినది.

పసిష్ఠుడు రామున కిట్లునియె: “పరబ్రహ్మములో
మనస్పృష్టికి కర్తయైన బ్రహ్మ, సముద్రతరంగములమధ్య
లేచు నొక తరంగమువలె, ఒకస్పందనరూపమున,
స్వయముగ బుట్టెను. ఆ బ్రహ్మస్పృష్టిలో సత్యయుగము,
అనగా, శైశవమునందున్న మానవజాతి పెద్దలు చెప్పి-
నట్లు నడుచుకొనుచుండిన యుగము, ముగియగనే
‘అహం’ భావము పుట్టి అమాయకత్వమును అణచివైచి,
బాలునకు యావన మంకురించినప్పుడు హృదయములో
సంకులము పుట్టినట్లు, మనుష్యుల మనస్సులలో సంకులము
పుట్టెను. అంత బ్రహ్మ తనస్పృష్టియొక్క భూతభవిష్య

ద్వర్తమానములను జాగ్రత్తగా పరిశీలించి చూచి, నన్ను పుట్టించి, నాకు సకలమైన జ్ఞానమును ప్రసాదించి, అజ్ఞానులగు మానవులకు జ్ఞానము నొసంగు మని నన్ను భూలోకమునకు బంపెను. నా వలెనే నారదాది మహా మునులను గూడ పంపెను. మాయందరకును శ్రీ శ్రీ శ్రీ సనత్కుమారులు * నాయకులు. ఆ మునులు ఆయా ప్రాంతములలో సమృద్ధిచేతస్కులైన జనులను పాలించుటకై రాజులను నియమించి, పద్ధతులను, శాస్త్రములను నేర్పరచి, దేశతలకు మనుష్యులకు పరస్పర

---

* శ్రీ శ్రీ శ్రీ సనత్కుమారులు స్కందుడను షేరున ఛాందోగ్యోపనిషత్తులో తారకమంత్రోపదేశ్యయని చెప్పబడెను. తరింపజేయునది గనుక తారకము. స్కందుడు శివునకు పార్వతి, అగ్ని, గంగ, ఆర్ధరుకృత్తి కలవల్ల కలిగిన పుత్రుడనియు, శ్రీకృష్ణుని కుమారుడగు సాంబుడు స్కందుని యవతారమనియును చెప్పబడినది. బ్రహ్మస్మగారి (Secret Doctrine) 'గుప్త విద్య'లో సనత్కుమారులవారు, ఒకకోటి యెనుబది లక్షల సంవత్సరముల క్రిందట, కృతయుగము గడచి, త్రేతాయుగము సగము గడచినపుడు, మాడవ మానవ జాతికాలమున శక్రవందలమునుంచి భూమండలమున ప్రాణుల నుద్ధరించుటకు విచ్చేసిన శివస్వరూపులైన నలుగురు కుమారులలో నాయకుడనియును, ఆయన శరీర వశేకమంది ఋషిపుంగవుల క్రియాశక్తిచే నిర్మింపబడిన వజ్రశరీరమనియును, ఆయన పరమోపదేశ్యయనియును వ్రాయబడెను.

సహాయార్థము ఏర్పాట్లు చేసిరి. ఈపద్ధతులను, శాస్త్రములను మనులు ప్రజలలో ధర్మార్థకామముల సిద్ధికొరకు తమ స్మృతినుంచి (జ్ఞాపకము తెచ్చుకొని) నిర్మించిరి. కాలక్రమమున జనులకు ప్రతిదినము భోజనముచేయుటయం దభిలాష కలిగి, ఆహారము కొరకు నేలను దున్ని వ్యవసాయముచేయుటకు ఆవశ్యకత గలిగినప్పుడు జనులలో పైరములు, క్రోధాది భావోద్రేకములు బయలుదేరి, రాజులు తమ రాజ్యములలో ప్రజలను దండించకయును, రాజ్యముల వెలుపల శత్రువులతో బోరాడకయును ప్రజలను పాలించుట ఆసాధ్యమాయెను. దానిచేత రాజులును ప్రజలును కూడ మిక్కిలి మనఃక్లేశము పొందినవారైరి. అప్పుడు మేము ప్రజలకు ధైర్యముగొల్పి భగవత్సంకల్పము కొనసాగించుటకై రాజులకు జ్ఞానబోధ చేసితిమి. ఈ యధ్యాత్మవిద్య మొదట రాజులకు బోధింపబడినందున రాజవిద్యయని రాజగుహ్యమని చెప్పబడుచున్నది. రాజులనుంచి యీ విద్య ప్రజలకు వచ్చినది. రాజులైనను, ప్రజలైనను ఈవిద్యను తెలిసినప్పుడే చిత్తశాంతి కలిగి తమ తమ ధర్మములను యుక్తముగా నెరవేర్చగలరు.”

మనుస్మృత్యవరణము

స్వాయంభువ మనువు చెంతకు కొందరు ఋషులు వచ్చి కొన్ని సందేహములను తీర్చుమని కోర, మనువు కొంతవరకు చెప్పి, తుదికు, ‘ఏతద్యోయం భృగుః శాస్త్రం శ్రావయిష్య త్యశేషతః ఏతద్ధిమత్తోఽధిజగే సర్వమేషోఽఖిలం మునిః [ఈశాస్త్రమును నావల్లసవగ్రముగ భృగువు విధి తెలిసికొనెను. అతడు దీనినంతను

మీకు జెప్పెను] అని చెప్పెను. ఆ భృగుమహర్షి యే మనుస్మృతిని చెప్పెను. భృగువు శుక్రుని తండ్రి. శుక్ర మండలమున నేడవ మహామన్వంతము నడుచుచుండగా అచ్చటనుంచి కొందరు సిద్ధపురుషులు భూమండలమును పాలించుటకు, మాడవ మానవజాతి కాలమున వచ్చి రని బ్రహ్మాప్సి-గారు వ్రాసిరి. పురాణములలో వర్ణింప బడిన సూర్యవంశమునకు చంద్రవంశమునకు చెందిన రాజులును, గ్రహములతో సంబంధించిన ఋషుల సం తతివారైన వివిధరకముల పితృదేవతలును, చాలామంది మన భూమండలమున నివసించుచున్నారు. దీనిని బట్టి చూడ, ఇతర గ్రహములలోనుంచి మనుష్యులు, సిద్ధి పొందినవారును పొందనివారును గూడ, ఈ భూమండ లమున నివసించుటకును, నివసించుచున్నవారిని పాలిం చుటకును వచ్చినట్లు కనిపించుచున్నది.

వారిలో శుక్రమండలమునుండి వచ్చిన పురుషులు (సవత్కుమారాదులు) భూమండల పరిపాలనమును పూనుకొనిరి. భృగువుచే శాసితములైన ధర్మములు కొన్ని మనుస్మృతిలో వ్రాయబడినవి. అవి హస్తసిద్ధియుగమున, స్త్రీపురుష భేదములు కలిగిన కాలమునందుండిన మను ష్యుల కొర కేర్పర్చబడినవి. ఆ కాలమున మనువుచెప్పిన వర్ణాశ్రమధర్మములు అన్ని సంప్రదాయములకును, అన్ని జాతులకును, అన్ని నాగరికతలకును, పునాదియును ఆదర్శ ధర్మమునై యుండెను. వర్ణాశ్రమధర్మములను, స్వల్పభేదములతో జను లందరును ఆవలంబించు చుండిరి,

నేటి ప్రపంచ సమస్యలు

మనుస్మృతి అంత ఆదర్శగ్రంథ మెట్లయినదో తెలిసికొనుటకును. మన వ్యవహారములలో ఏదైన చిక్కువచ్చి దానిని విష్వక్వొనుటకు ఇప్పటి పద్ధతులు పనికిరావని తోచినప్పు డా గ్రంథమును చూచినయెడల మన కొక ఉపాయము తోచునని తెలిసికొనుటకును, ఇప్పటిజనుల మనస్సులను కలత పెట్టుచున్న సమస్య లేమో చూడవలెను. ఈ సమస్యలలో స్వల్ప సమస్యలకు లెక్కలేదు గాని ముఖ్యమైన వేమోన యుండవు. ఈ గొప్ప సమస్యల పేర్లు అప్పటప్పట మారినవి గాని, సమస్యలు ఎప్పటికిని మారక ఒక్కతీరుననే యున్నవి.

ఈ రోజులలో అనేక లక్షల పత్రికలు పుస్తకములు ప్రచురింపబడి, విశేషమైన శక్తియు కాలమును వెచ్చింపబడుచున్నవి ఎంతో గడచిడ జరుగుచున్నది. కాని, ఎందరు విమర్శించినను ఒక్క విషయమునే విమర్శించెదరు. కలియుగ లక్షణమైన వైరమును పోషించుటకును, ఒకరి నొకరు నిందించుకొనుట, వీరు వారికి సమాధానము చెప్పుకొనుట, ఆత్మస్తుతి, పరనింద, ఆత్మనుఖము, పరహింస, ఇ వన్నియు వెచ్చు పెరిగి, ఏ సమస్యయు విడుటకు వీలు కలుగకుండ చేయుటకును, మాత్రమే ఇన్ని లక్షల పత్రికలను పుస్తకములను పనికి వచ్చుచున్నవి. ఈ లక్షణములు బాలిశులతోను అజ్ఞానులతోను వదలక, అనుభవజ్ఞులను, వివేకము చూపవలసిన వృద్ధులను రాజ్యాంగవేత్తలను కూడ పట్టుకొని, శాసననిర్మాణ సభలలోనికి, అంతర్జాతీయ సభలలోనికి కూడ ప్రాకిపోయినవి. నిరర్థకమైన ఈ గడ

బిడలో ఒక్క చిన్ని విశేషము కనిపించుచున్నది. దీనివల్ల జనులు రక్తపాతము లేకుండ శీఘ్రముగా అనుభవము సంపాదించి, అహంభావమును పరిపీడనాసక్తిని పోగొట్టుకొనగల రన్న ఆశ కనిపించుచున్నది. దీనివల్ల చేయిచేయి కలిపి పోట్లాడకుండ నిగ్రహించుట యును, మనస్సు, భావములు తీవ్రముగ పనిజేయుట యును సంభవించును. గనుక, మనుష్యుల నూత్న శరీరములు త్వరలో వికసించి బలపడును.

కలియుగములో ఒక ప్రక్క వ్యర్థజీవనము చేతను మిక్కుట మగు పాపకర్మలచేతను, ఇంకొక ప్రక్క వీనివల్ల అవశ్యకమైన ఆత్మత్యాగముచేతను పుణ్యకర్మల చేతను కూడ ప్రాణశక్తి క్షీణించి పోవు ననియును, ఆ విధముగ కలియుగ పరిమితియైన 4,32,000 సంవత్సరములకు చాలా ముందుగానే మనుష్యునకు ఆ యుగములో కలుగవలసిన అనుభవము లన్నియు గలుగవచ్చుననియును ప్రాచీన గ్రంథములలో వ్రాయబడి యున్నది. ఇప్పటి మనుష్యుల మానసిక ప్రవృత్తులయొక్కయు, భావ ప్రవృత్తుల యొక్కయు శీఘ్రగతిని, నరములలో పటుత్వము తగ్గిపోవుటను చూచినయెడల అది యధార్థ మని కనిపించుచున్నది.

నేటి ప్రపంచ సమస్యలను ఈ క్రిందివిధముగ విభజించ వచ్చును:—

1. పెట్టుబడిదార్లకు కూలివాళ్ళకు వివాద, ధన వంతులకు ధనహీనులకు వివాద; ఇది పెద్దసమస్య. పేదరికిము నెట్లు పోగొట్టుట? ప్రతిమనుష్యునకు జీవనాధారమున కగత్యములైన వస్తువులను చేకూర్చుట యెట్లు ?

వృత్తులు, వ్యాపారములు, పరిశ్రమలు మొదలైనవి జనులలో సర్దుబాటుగుట ఎట్లు? సమ్మేలు, దోమిమ్మలు. విప్లవములు, తిరుగుబాట్లు మొదలగు ఆక్రమ చర్యలవల్ల సాంఘిక జీవనమున కాటంకము కలుగకుండ చేయుట ఎట్లు? ప్రజలకు బ్రతుకు చెరువు చూపుటెట్లు? అను ఆర్థిక సమస్య ప్రపంచము నందంతటను రాజ్యాంగ వేత్తల నందరను, ప్రభుత్వముల నన్నిటిని కలతపెట్టుచున్నది.

2. శ్రీ పురుషుల ధర్మములను నిర్ణయించి గృహస్థ జీవనము సుఖితరము చేయుట; జనసంఖ్యను కట్టుబాటులో నుంచుట. అనగా, ఏ దేశములోను పండేపంటల కంటె తినే మనుష్యులు ఎక్కువగా నుండకుండ కట్టుబాటు చేయుట. ఇది మొదటి ఆర్థిక సమస్యతో చాలావరకు సంబంధించియున్నది.

3. రోగములు రాకుండ చేయుట, జనులకు కొంత వరకైనను ఆరోగ్యము శరీర వ్యాయామము సమకూర్చుట, పారిశుధ్య నియమముల నేర్పర్చుట, అంటురోగములను నివారించుట, కశ్యలమును, అనారోగ్యము కలుగనట్లు పారవేయుట, లేక నాశనము చేయుట, జనుల నివాసములు ఇరుకుగా నుండకుండుట, మత్తు పదార్థముల వాడుక చేయుట తగ్గించుట; ఇవి అధికారుల కెక్కువ ఇబ్బందుల కలిగించుచున్నవి.

4. విద్య. విద్య అందరకు చెప్పవలెనా లేక కావలెనని వచ్చినవారికేనా? విద్య ఉచితముగా చెప్పవలెనా, నిర్బంధము చేయవలెనా? ఏ విషయములు చెప్పవలెను, ఎట్లు చెప్పవలెను? వృత్తులు, చేతిపనులు,

ప్రకృతి శాస్త్రము ఎంతవరకు చెప్పవలెను? ప్రతిరోజున వరుసగా అయిదారు విషయములు బోధించవలెనా, లేక, ఒక్కొక్క విషయము తీసికొని అది బాగుగ నేర్చుకొనువరకు దానినే బోధించవలెనా? మతము, నీతి బోధించవచ్చునా, లేక, ఓడ్డలను విచ్చలవిడిగా పెరుగ నీయ వలెనా?

5. రాజ్యాధికార మెవరి చేతులలో నుండవలెను? చట్టములను నిర్మించుటకు ఆమలు చేయుటకు ఎవరి కధికార ముండవలెను? ఏ విషయమైన ప్రభుత్వ ముత్తమ మైనది? ప్రభుత్వ మందలి కార్య నిర్వాహకశాఖ, పరిపాలనశాఖ, న్యాయశాఖ మొదలైన శాఖలకు బరస్పర సంబంధ మెట్లుండవలెను. అదాయము హెచ్చుటకు వ్యయము తగ్గుటకు పన్నులను విధించు టెట్లు? అన్ని దేశముల బలము సమానముగా నుండి తమ దేశమునకు పలుకుబడి యొక్కువగా నుండుటకు మంత్రాంగ మేది? ఇటువంటి మంత్రాంగములచే గలుగు సైనిక వ్యయ భారమును తగ్గించు టెట్లు?

6. ఏ వ్యవహారములు ప్రభుత్వమువారు స్వయముగ పూనుకొనవలెను? ఏవి ప్రజలకు విడిచిపెట్టవలెను? భూమియందు హక్కు లేవరికి ఎంతవరకు ఉండవలెను? ధనము ఎవరిచేతులలో ఎంతవరకు పోగు కావచ్చును? ప్రజల ఆహారపదార్థములను ప్రభుత్వమువారు కైద్య శాస్త్రము ననుసరించి నియమించవలెనా, లేక ప్రజలు ఎవరి యిష్టానిష్టములనుబట్టి వా రేర్పరచుకోవలసినదేనా? వివాహ సంబంధములు నిశ్చయించుట, వృత్తుల నెన్నుకొనుట, స్థితిగతుల నన్నిటిని యోచించి నిర్ణయించు

టకు తగిన బుద్ధిమంతుల పనియా, లేక, వ్యక్తుల తాత్కాలిక వ్యామోహమునకు విడిచిపెట్ట తగినదా? మొత్తముమీద జాతీయ సంస్థ అనుభవజ్ఞులు బుద్ధిమంతులు నైన పెద్దల చేతులలో నుండవలెనా, లేక, స్వార్థము, పరపీడనము ఇంత యెక్కువగా నుండి జనుల నైతికస్వభావ మింత దుస్థితిలోనున్న యీ సమయమున జనసామాన్యమునకు విడిచిపెట్టతగునా? ఈ సమస్యలు మొదటి యైదింటిలో చేరినవే యైనను, ఇప్పుడివి ప్రత్యేకముగా ప్రభుత్వములు జోక్యము కలిగించుకోవలసిన వగుచున్నవి.

మనువు చెప్పిన తీరున పరిశ్రమ, విశ్రాంతి, సుఖము, దుఃఖము సమానముగా నుండుకాలము వచ్చి యీ కష్టములన్నియు తొలగిపోవుటకు మార్గము ఈ క్రొత్త క్రొత్త సమస్యలలోను, ఆ సమస్యలను విడదీయుటకు చేయు ప్రయత్నములలోను ఉన్నది. ధనము అందరి యొద్దను సమముగా నుండునట్లు చేయుటకు కొత్త రకము పన్నులు వేయుటకు చేయు ప్రయత్నములు, పూర్వపు మాదిరి వర్ణవిభాగము తీసివైచి వివిధవృత్తుల యందు సేర్పరితనమును బట్టి క్రొత్తవిభాగము చేయుటకు ప్రయత్నములు, ఇటువంటి ప్రయత్నములన్నియును ఆ స్థితికి కొనిపోవును. కాని, ఈ ప్రయత్నములలో నొక ప్రమాద మున్నది. సంఘస్థితిలో నొక మార్పును ఆకస్మికముగ చేసినపుడు దానివల్ల అనుకొనని కష్టములు ప్రాప్తించవచ్చును. న్యాయముగనో అన్యాయముగనో విశేష ద్రవ్యము నార్జించినవారు పదిమంది ఉన్నారనుకొందము, వారి నాశ్రయించుకొని వారివల్ల బ్రతుకు

కుటుంబములు ఒక వంద బయలు చేరును. ఈ వంద కుటుంబములు చేయు పని ఉపయోగకరమైనది కాక పోవచ్చును. కొందరు ఏ పనిచేయక ఉచితముగా పోషింపబడుచుండవచ్చును. అట్టి స్థితిలో ఒక్కమారు ఆ పదిమంది సంపన్నుల ద్రవ్యమును ప్రభుత్వమువారు స్వాధీనము చేసికొన్నయెడల వారి నాశ్రయించుకొని బ్రతుకుచున్న నూరు కుటుంబములు దిక్కులేక మాడి పోవునుగదా! వారెంత నిర్వాహకములైనను, వారును ప్రజలలో చేరినవారు, పోషింపబడవలసినవారునైయున్నారు. అట్టివారి కట్టి కష్టము తెచ్చుట ప్రమాదకరము కాదా? ఒక పెద్దమేడ చూచుటకు ఇంపుగా లేదని అక్కడ ఒక స్తంభమును, ఇక్కడ ఒక గోడను ముందుజెనుకలు చూడకుండ పడగొట్ట నారంభించిన యెడల మేడ అంతయును కూలిపోవును; చేతనైన యెడల మేడనంతను తీసివైచి కొత్తది కట్టుకోవలెను. లేదా, ఏ భాగమును తీసివేయదలచిన నచ్చుట పై కట్టడము పడిపోకుండ ముందు ఆధారములు పెట్టి, పిదప స్తంభమునో, గోడనో తీసివైచి కొత్తగా కట్టవలెను. ఆ విధముగ సంఘ నిర్మాణములో కూడ చూర్పులు కలిగించుట క్రమక్రమముగా ముందుజెనుక చూచిచేయవలెను గాని, ఒక్కసారి ఆకస్మికముగ చేయరాదు.

సంఘనిర్మాణ ధర్మములు

అందుకు మొట్టమొదట ప్రభువులు ప్రజలు కూడ సంఘనిర్మాణ ధర్మములను గురించి బోధపడి నంత వరకు, చక్కగా తెలిసికొనవలెను. తరువాత, ప్రతి వానికిని తాను ఇతరుల కొరకు పాటుపడుచున్నానను

భావము గలుగవలెను. ప్రతివాడును ఇతరులను తనతో గూడ ముందుకు తీసికొని పోవలె నని ప్రయత్నించవలెను, గాని, ఇతరులకంటె తాను ముందు పోవలె నను భావము పోవలెను. జనులలో సామాన్యముగ నీతి యొక్కవ కావలెను. అనగా, మానవజాతి అంతటి యొక్క ఆత్మ వికసించవలెను. అప్పుడు పరిశ్రమ, విశ్రాంతి సమానముగా నుండుటయును; ప్రతివ్యక్తియు నూతన శక్తిని సద్వినియోగము చేసి, ఎంత యొక్కవ పని చేయగలడో అంత పనినిచేసి, తన జీవనమున కెంత తక్కువ ఆవసరమో అంత ప్రతిఫలమును మాత్రము తీసికొనుటయును; అందరును సుఖులై వినోదము విశ్రాంతి ఇచ్చు వస్తువులు స్థలములు అందరును సమానముగ అనుభవించుటయును; సంభవించును. దివ్యజ్ఞాన సమాజమువారు ఆరవ మానవజాతి యని చెప్పెడు జాతి మనుష్యుల కీ భాగ్యము సామాన్య మయి యుండును. పురాణములలో 'ఉత్తర కురువంశ' మను జాతి వర్ణింపబడినది. వారిలో రాజు లుండరు. పద్ధతులుండవు. అందరును సద్వృత్తులై యుందురు. వారు ఈ భూమండలమునందు ఈ మృహా మన్వంతరములో, కడపటి జాతి యైన యేడవజాతి మనుష్యులు.

ఆ జాతి కాలము వచ్చువరకును పాలకులును ప్రజలునుకూడ 'ఇప్పటి కీ గండము గడిచినచాలు' నన్నట్లు జెనుకముందులు చూడక, ఎప్పటికేది మంచిదని తోచిన దానిని చేయుచుందురు. ఇప్పుడు శాసననిర్మాణ సభలలో జరుగుచున్న దిదియే. ఒక సభ్యున కేదో యొక లోపము కనుపించును. అతడు దానిని పట్టుకొని దానిని

పోగొట్టుటతోనే ప్రపంచ మంతయు నున్నట్లు విధివిరామములేక పనిచేసి, ఒక శాసనము వ్రాసి మరికొందరిని విసిగించి వారిచే దానికి ఒప్పించి సభలో ప్రవేశ పెట్టును. ఆ సభలో దానిమంచిచెడ్డలను, ఇతరవిషయములకును దానికిని గల సంబంధములను యోచించుటకు వ్యవధిలేక, కొంతసేపు ఒకరినొకరు నిందించుకొని, ఎగతాళి చేసికొని, తుదకేదోయొకరూపమున దాని నంగీకరింతురు. అప్పటి కిది కొన్ని లోపములను పోగొట్టుననుకొన్నను దానివెనుక క్రొత్తచిక్కులు బయలుదేరును.

ప్రపంచ సమస్య పరిష్కారము

ఈ సమస్యలకు మనుస్మృతిలోనే విశమయిన సమాధానములు చెప్పబడినవి? మనువు ఈ అయిదవ (ఆర్య) జాతికి తగినట్లు వర్ణాశ్రమ ధర్మములను నియమించెను. నాలుగు ఆశ్రమములు, నాలుగు వర్ణములు, రెండు మార్గములు, వీనితో సంబంధించిన పురుషార్థములు ఆరు; ఈ పదునారింటి మీదను మనుస్మృతి ఆధారపడియున్నది. ఈ పదునారును మీదచెప్పిన సమస్యలను, వానితో బయలుదేరు ఉపసమస్యలను అన్నిటికిని సమాధానము నిచ్చును. అదియెట్లో చూచెదము.

మొదట ఈ సమస్యలను బాహ్యదృష్టితో గాక అంతరంగదృష్టితో చూచినయెడల అనగా పైకి కనబడు రూపముతోను దానిచుట్టునుండు విహిక పరిస్థితులతోను సంబంధించినట్లు చూడక ఆ రూపములలో వ్యవహరించు చైతన్యముతో సంబంధించినట్లు చూచినయెడల వానిని మరియొకవిధముగా విభజించవచ్చును.

1. మనుష్యుని మనస్సుయొక్కయు, నూల దేహము యొక్కయు నిర్మాణమునుబట్టి పుట్టుకతోనే నేను వేర, ఇతరులు వేరు అను తీర్మానమైన భేదభావము ఆరంభించును. ఈ యవస్థ జీవితములో మొదటి నాల్గవ భాగ మంతమగు వరకు ఉండును. 'జీవితః పితరా యస్య మాతృరంకగతో యథా; పిష్టిహాయనవరోఽపి సద్విహాయనవ స్పృశేత్.' (మహాభారతము, శాంతిపర్వము) [తలిదండ్రులు బ్రతికియున్నవాడు ఆరువదేండ్ల వాడైనను తల్లియొడిలో ఆటలాడు రెండేండ్ల బిడ్డవలె (బాధ్యతలు లేక) ఆట లాడుకొనుచుండును] అని చెప్పినట్లు ఆ అవస్థలో వాని సంరక్షణము నంతను ఇతరులు చేయవలెను.

2. తరువాత ఆ నిర్మాణమునుబట్టియే వ్యక్తి కుటుంబమగును. 'ఏతావా నేవ పురుషః యజ్ఞాయాత్మా ప్రజేతిహ' (మను 9-45) [భార్య, పుత్రుడు, పురుషుడు ఈ ముగ్గురు కలిసియే పురుషు డగుచున్నాడు] అని చెప్పబడినందున పురుషుడు అన్నప్పుడు కుటుంబమంతయు అని అర్థముచేసుకోవలెను. కనుక, ఈయవస్థలో మనుష్యుడు వ్యక్తులలో తా నొక భిన్నవ్యక్తిని కాననియు, కుటుంబము ననియును, అంతేగాక కుటుంబమంతయు ఇతర జనులతోను, ఇతర కుటుంబములతోను సంబంధము లేకుండ బ్రతుక జాలదనియును, తన కుటుంబము ఒక సంఘములోను, ఒక కులములోను, ఒక జాతిలోను భాగ మనియును గ్రహించును. ఈ కాలము జీవితములో నొక నాల్గవపాలుగా నుండును.

3. మరికొంత వికాసము నొంది పురుషుడు తన

జాతి, తన దేశము ఇతర జాతులతోను, ఇతర దేశముల తోను పరస్పర సంబంధము కలిగి యున్నవని, తా నొక విశాల మానవజాతిలో చేరినవాడ నని తెలిసికొనును. ప్రపంచములో నున్న మనుష్యులందరు, కొందరు ప్రత్యక్షముగాను, కొందరు ఇతరులద్వారాను ఒకరి కొకరు తెలిసియున్నారనియును, అంతేగాక ఇద్దరు మనుష్యుల పితృవీతామహాది పూర్వులను కొన్ని తరములు వెనుకకు లెక్క చూచినయెడల ఒక్క పురుషుని సంతతివారగుట సాధ్యమనియును తెలియును. ఈ యవస్థలో పురుషుని 'అహం' తనతోను, తన కుటుంబముతో సరిపడియుండక, తెలిసియో, తెలియకయో పైకి విస్తరించి తనవారను మమతపోయి, ఇతరులు కూడ తన వారిలో చేరుదురు. "అయం నిజః పరో వేతి గణనా లఘుచేతసామ్, ఉదారచరితానాం తు వసుద్ధైవ కుటుంబకమ్" [వీడు నా వాడు, వాడు పరుడు అని అల్పబుద్ధులు తలచెదరు. ఉదారచరితులకు లోకమంతయు తమ కుటుంబమే.] ఈ యవస్థకాలము జీవితములో నాల్గవభాగ మనవచ్చును.

4. తుదకు పురుషుడు తా నీ మానవ జాతిలో నిమిడి యుండక విశ్వాత్మ నని భావించును. "ఏవం యః సర్వభూతేషు పశ్యత్యాత్మాన మాత్మనా స సర్వతా మేత్య నరో బ్రహ్మభ్యేతి పరం పదమ్" [ఎవడు సకలమును తన యందును, సకలమునందు తనను చూచునో, వాడు సర్వత్వమును పొంది పరమపదమైన బ్రహ్మను పొందును.] (మను 12-125) ఇది జీవితములో నాల్గవ భాగము.

ఆశ్రమ విభాగము

మనువుచే నియమింపబడిన యీ చతురాశ్రమ విభాగము సర్వత్ర స్వాభావికముగ వర్తించును.

మొదటిది బ్రహ్మచర్యాశ్రమము. ఈ ఆశ్రమమున పురుషుడు షక్కిన ఆశ్రమములకు సంసిద్ధుడు కావలెను. అందుచేత, ఈ ఆశ్రమముతో సంబంధించిన ముఖ్య సమస్య విద్య. ఈ ఆశ్రమము పురుషుడు సకలవిద్యలను నేర్చుకొను కాలము. అనగా విద్యార్థిగా నుండవలసిన కాలము. కనుక ఈ కాలమున పురుషుని జీవితము ఉపాధ్యాయుడుగా నుండతగినవారి (ముఖ్యముగ బ్రాహ్మణుల) చేతులలో నుండవలసినది.

రెండవది గృహస్థాశ్రమము. ఇల్లు, కుటుంబము సంతానము, ఆరోగ్యము, పారిశుష్యము మొదలైన వీ యాశ్రమసమస్యలు. అర్థిక సమస్యలకూడ వీరిలోనే చేరును. ఈ సమస్యలు వైశ్యుని చేతిలో నుండును.

మూడవది వానప్రస్థాశ్రమము. ఈ యాశ్రమముతో సంబంధించిన సమస్యలు పరిపాలనము, ప్రభుత్వవిధానము అని చెప్పవచ్చును. ఇవి ముఖ్యముగ క్షత్రియుని చేతులలో నుండును.

నాలుగవది సన్న్యాసాశ్రమము. మతము, ధార్మిక చింత, ఆధ్యాత్మిక అభివృద్ధి, పరలోకానుభవములు, తుదకు పరలోక సిద్ధులను గూడ విడిచి కేవల ఆత్మను సంధానము బడయుట ఇందలి సమస్యలు. మన్వాది మహర్షులు విధించిన సన్న్యాసాశ్రమధర్మములలో ఇప్పటి పీఠాధిపతుల ఆచారములు అంశములు. ఈయాశ్రమ

సమస్యలు యజ్ఞ దీక్షనుపొందుట కర్హులైన ద్విజులందరి చేతులలో ఉన్నవి. కాయకస్త్రము పడు శూద్రుడు తక్కినవారి సమస్యలలో దేహసంబంధమైన సమస్యలతో సంబంధించినవాడు. మనువు ప్రత్యేకముగా బ్రహ్మచర్యము, గార్హస్థ్యము, వాసప్రస్థము, సన్యాసము అనిచెప్పబడిన ఆశ్రమములును, గృహస్థాశ్రమము వల్లనే కలుగుచున్నవి (మను 6-87) అనియును, ద్విజులైన బ్రాహ్మణక్షత్రియ వైశ్యులును, ద్విజులు కాని శూద్రులును తప్ప అయిదవవర్ణము లేదు (మను 1-4) అనియును, చెప్పుటచేత ప్రపంచమునందంతట నున్న మనుష్యులు తమ తమ బాహ్యభ్యంతర ప్రకృతులను బట్టి ఈ విభాగములో చేరక తప్పదని కనిపించుచున్నది. మనువు ఆశ్రమములు నాలుగు గృహస్థాశ్రమము వల్ల కలుగుచున్నవని చెప్పెనుగాని, వర్ణములకూడ గృహస్థాశ్రమమునుండి కలుగుచున్నవని చెప్పవచ్చును. శరీరవ్యాపారముల కన్నిటికిని హృదయము జనక స్థానమైనట్లు వృత్తులన్నియును గృహస్థాశ్రమమును నిలువబెట్టుట కేర్పడి, గృహస్థులనుండి బయలుదేరవలసినవియై యున్నవి. ఆ వృత్తులనుబట్టి వణవిభాగము చేయబడినది. 'యస్మాత్త్రయో ప్యాశ్రమిణో జ్ఞానే నాన్నేన చాన్య హమ్ | గృహస్థేనైవ ధార్యంతే తస్మాజ్జ్యేష్ఠాశ్రమో గృహీ||' [గృహస్థు తక్కిన మూడాశ్రమముల వారిని (ఇక్కడ వర్ణభేదము చెప్పలేదు) అన్నము పెట్టి పోషించుటచేతను, కాపాడుటచేతను, జ్ఞానము నిచ్చి బాగుచేయుటచేతను, వాని ఆశ్రమము ఉత్కృష్టము అని చెప్పబడుచున్నది.] (మను 3-78).

ఈ వర్ణశర్మములలోను, ఆశ్రమశర్మములలోను కల భేదములు కనిపించినవి కావు. ఒక వర్ణమునుంచి యొక వర్ణమునకును, ఒక ఆశ్రమమునుంచి ఒక ఆశ్రమమునకును సులభముగా మారవచ్చును. పూర్వము గృహస్థాశ్రమమయినపిదప అడవికి నివాసమునకు పోయి వానప్రస్థాశ్రమము గడుపుచుండిరి. కాని ఇప్పుడడవికి పోక ఇంటనే యుండి బంధములను విడిచి లోకసేవ చేయుచున్నారు. వారు చేయుపని, వీరు చేయుపని ఒకటి కాకపోయినను, ఆవలంబించిన ధర్మమొక్కటే.

వర్ణతత్త్వము.

ఒక్కొక్క వర్ణములో పుట్టుటవల్ల కలుగు అనుభవములు ఒక్కొక్క ఆశ్రమమున కలుగు అనుభవములను పోలియుండును. జీవుడు ఇదివరకు అన్ని వర్ణములలో పుట్టుటవల్ల సంపాదించిన అనుభవములచేత, ఈ జన్మలోని ఆశ్రమముల అనుభవములను త్వరలో సంపాదించి పురుషార్థసిద్ధిని త్వరలో బడయవచ్చును. మరియు పరిణామములో మనుష్యశరీరమునం దొక్కొక్క అవయవము బయలుదేరినప్పుడు ఒక్కొక్క వర్ణము బయలుదేరినది. మొదట మనుష్యుని శరీరమునం దవయవ భేదము లేనప్పుడు వర్ణవిభేదముకూడ లేదు. శరీరములో అవయవములు మొలిచి భేదము కనిపించి వాని వ్యాపారభేదములతో పాటు మనస్సులో కూడ భేదములు కలిగినప్పుడు మనుష్యసమూహములలో గూడ విభేదము లేర్పడి, వారు వారు చేయు వ్యాపారములు భిన్నములైనవి, అట్లు పరిణామక్రియమన మనుష్య

దేహములో శిరస్సు పుట్టినప్పుడు బ్రాహ్మణులు జ్ఞాన సంపాదకులు, జ్ఞానదాతలు అయి పుట్టిరి. బాహువులు పుట్టినప్పుడు వానితోపాటు క్షత్రియులు భుజబలముతో పరిపాలన చేయుటకు పుట్టిరి. తుండ్రము పుట్టినపుడు దానితోపాటు కైశ్యులు సంఘమున కాధారమైన వ్యవసాయము, వర్తకము చేయువారై పుట్టిరి. పాదములు పుట్టినప్పుడు వానితోపాటు శూద్రులు శరీరము నంతయు నిలువబెట్టువారై పుట్టిరి. కూదుర్లు లేని యెడల తక్కిన వర్ణములకు దినచర్య జరుగదు. సన్యాసి యొక్క (అద్దములో ప్రతిబింబమువంటి) తలకిందు ప్రతిబింబము శూద్రుడు. సన్యాసి ఆత్మజ్ఞానము కలవాడై, విశ్వాత్మతో నేకీభూతుడై, సర్వభూత హితుడై, సర్వభూతిములను సర్వావస్థలయందును సేవించుచున్నాడు. శూద్రుడు ఇంకను ఆత్మజ్ఞానము గల గనివాడగుటచేత, తానెందుకు సేవ చేయుచున్నాడో తెలియకయే బాహ్యసేవ చేయుచున్నాడు.

ఆశ్రమములలో నొక్కొక్కటియు పురుషున తరువాత ఆశ్రమమునకు సంసిద్ధము చేయును. మొదటి రెండును ధర్మార్థ కామములకును, తక్కిన రెండును మోక్షమునకును సాధనములు. ఒకవిధముగాఁ జూచిన యెడల త్యాగ, దాన, అధ్యయన రూపమున ధర్మము స్విజాలకు, అందులో ముఖ్యముగ బ్రాహ్మణునకును, బ్రహ్మచారికిని చెందినది; అర్థ కామములు, గృహస్థ హిసప్రస్థులకును, జైశ్యక్షత్రియులకును చెందినవి; మోక్షము ఆత్మజ్ఞానము గలవాడగుటచే నిజముగా ద్విజుడనదగిన సన్యాసికి చెందినది; అని చెప్పవచ్చును.

ద్విజుడు కాని శూద్రునకు తక్కిన వారందరిని సేవించు ధర్మమును, గృహస్థునియొక్క ఆర్థకామములను చెందును. ఇంకొకవిషయముగా జూచిన ఒక్కొక్క ధర్మమున కామమును, గార్హస్థ్యమున ఆర్థమును, వాసప్రస్థమున కర్మమును, సన్యాసమున మోక్షమును సిద్ధించునని చెప్పవచ్చును.

ఈ విషయము మనువు వర్ణాశ్రమ ధర్మముల నేర్పరచి తన సంకల్పమునను మానవుల నేగాక, సకల ప్రాణులను ఒక ఆత్మ సోదరత్వమున బంధించి, సమష్టిమానవ కుటుంబమును నిర్మించి, దానిలో కావలసినంతనే పరస్పర సహాయము చేసికొనుటకు సిద్ధముగా నుండుట కును, నిరంతర దానశీలతకును, జిజ్ఞాసుకును, మార్గముల నేర్పరచి, కార్యము, అసత్యము, మమకారము, ఇతర విషయాలైన ఇంద్రియ లోలత్వము, పాపబుద్ధిపోవుటకు తోచవల జూపి అచరణ యోగ్యమైన (సోషలిజమ్ = Socialism) సర్వసామ్యత్వ సిద్ధాంతమును ప్రతిష్ఠించెను.

“అహింసా సత్య మస్తేయం శౌచ మింద్రియ నిగ్రహమ్!
ఏతం సామాసికం ధర్మం చాతుర్వర్ణ్యే—బ్రహ్మ సమమ్॥”

(మను 10-63)

[అహింస, అసత్యము, చౌర్యముచేయుకుండుట, శౌచము, ఇంద్రియ నిగ్రహము, ఈ యైదును నాలుగు వర్ణములవారికిని ముఖ్యమైన ధర్మము అని సంగ్రహముగా మనువు చెప్పుచున్నాడు.]

“ధృతిఃక్షమాదమోఽస్తేయంశౌచమింద్రియనిగ్రహః ।
 ధీర్విద్యా సత్య మక్రోధో దశకం ధర్మలక్షణమ్॥
 చతుర్థి రపి చై వైతై ర్నిత్య మాశ్రమిభి ర్ద్విజైః ।
 దశలక్షణకో ధర్మః నేవితవ్యః ప్రియత్నతః॥”

(మను-10-92-91)

[ధృతి, క్షమ, దమము, అస్తేయము, శౌచము, ఇంద్రియ నిగ్రహము, శాస్త్రజ్ఞానము, ఆత్మజ్ఞానము, సత్యము, క్రోధములేమి, ఈ పది లక్షణములు గల ధర్మము నాలుగు వర్ణముల వారిచేతను ప్రియత్నపూర్వకముగ అచరింపదగినది.]

ధ ర్మ ల క్ష ణ ము

ఇక్కడ ధర్మ మనగా నేమో కొంచెము విచారించు. ప్రపంచ మార్గములో నిద్రితావలసిన ధర్మార్థ కామములలో నిది యొకటి. అంతేకాక. దేహి తన ఐహిక ఆముష్మిక జీవిత మంతటిలోను నెరవేర్చవలసిన దంతయును ధర్మమనబడును. ధర్మమునకు వేదము ఆధారము; వేదమనగా జ్ఞానము. మనువు,

“వేదోఽథిలో ధర్మ మూలం స్మృతిశీలేచ తద్విదామ్
 ఆచార శ్చైవ సాధూనా మాత్మన స్తుష్టిరేవ చ॥
 నేదః స్మృతిః సదాచారఃస్వస్య చ ప్రేయమాత్మనః
 ఏత చ్చతుర్విధంప్రాహుః సాక్షాద్ధర్మస్యలక్షణమ్”

(మను-2-6-12)

[అఖిలవేదమును, ఆ వేదము నెఱింగిన ఋషుల స్మృతియును, అనుష్ఠానమును, సాధుపురుషుల ఆచార

మును, అత్మసంతుష్టియును ధర్మమునకు ఆధారములు. వేదము, స్మృతి, సదాచారము, మనస్సంతుష్టి ఈ నాలుగును ధర్మమునకు ప్రమాణము లని చెప్పబడుచున్నవి అని చెప్పెను.

బ్రహ్మ వేదకర్త మని చెప్పబడు కారణము ఏమన, బ్రహ్మ సృష్టిచేయుటకు ముందు బ్రహ్మాండము నంతను మనస్సులో సంకల్పించుకొనెను. ఆ సంకల్పమే యీ సృష్టి: కనుక బ్రహ్మ మనస్సులో ఈ సృష్టియొక్క భూతభవిష్యద్వర్తమానములు అన్నియును ఎల్లప్పుడును ఉండును. ఈ త్రికాలవేదిత్వము, లేక సర్వజ్ఞత్వము వేదమునం దుండుటచేత వేదము బ్రహ్మమునుండి పుట్టినదని చెప్పదురు. ఈ సర్వజ్ఞత్వము ఈ బ్రహ్మాండములోని దేహులయందు ఖండఖండములుగ క్రమవికాసము నొందును. మొదట ఇంద్రియానుభవముగను, తరువాత స్మృతి, దానివల్ల కలుగు అపేక్ష, ఉపా గాను, పిదప ఈ స్మృతినిబట్టి ప్రవర్తనముగాను, ఈ విధముగా వికసించును. ఈ వికాసమంతయు అంతరాత్మ పరిశీలనక్రింద జరుగును.

ధర్మమున కారము లని మనువుచెప్పిన (1) వేదము (2) స్మృతి (3) సదాచారము (4) మనస్సంతుష్టి అను నాలుగింటికి సమానముగ ఇప్పటి న్యాయ శాస్త్రమునకు కూడ నాలుగు ఆధారములు చెప్పబడినవి. అవి వరుసగా (1) చట్టములోని విధివాక్యము (2) ప్రాచీనాచారము (3) ఉన్నత న్యాయ స్థానముల తీర్పులు (4) న్యాయబుద్ధి (Equity) శుద్ధాంతఃకరణము (Good Conscience.)

శ్రుతి స్మృతులు

వేదము శ్రుతియనియు, అవేదము నుంచి యెత్తి వ్రాసిన ధర్మశాస్త్రము స్మృతి యనియు చెప్పదురు. ‘శ్రుతిస్తు వేదో విజ్ఞేయో ధర్మశాస్త్రంతు వై స్మృతిః’ (మను 2-10) మానవజాతి చరిత్రమన మొదలఁపుట్టినది ఆ కాశ తత్త్వమును, దానితో సంబంధించిన శబ్దమును. ఈ శబ్దము ద్వారా ప్రప్రథమమున జ్ఞానము, సంకల్పము. రూపము నొందెను. కనుక జ్ఞానము శ్రుతి (వినబడినది) అనబడును. శబ్దబ్రహ్మము అనియు ననబడును. ‘శ్రుతిస్మృతుద్దితం ధర్మమనుతిష్ఠేహి మానవః! ఇహ కీర్తిమ్మహాప్నోతి పేత్య చానుత్తమం సుఖమ్||’ (మను 2-10) శ్రుతిస్మృతులలో చెప్పిన ధర్మము ననుష్ఠించిన మానవుడు ఈ లోకమున కీర్తియును, పరలోకమున పరమ సుఖమును బడయును అనియును, “యోఽవమన్యేత తే మూలే హేతుశాస్త్రాశ్రయాద్ ద్విజః, ససాధుభిర్బహిష్కార్యో నాస్తికో వేదనిష్ఠకః||” (మను 2-11) ఎవ్వడు ధర్మశాస్త్రమునకు కారణమైన ఈ రెండిటిని అవమానించుచున్నాడో, వాడు సాధు సంఘములనుంచి బహిష్కరింపబడును. వేదమును నిందించువాడు గనుక నాస్తికు డనబడుచున్నాడు, అనియును చెప్పుచున్నారు. శ్రుతి స్మృతులను అవమానించుట అనగా తర్కశాస్త్రముచే ఆక్షేపించుట. (మను 2-10) శ్రుతి సర్వజ్ఞత్వమును, స్మృతి సర్వజ్ఞాలజ్ఞాపకమును అయి యున్నందున ఆవి తర్కమునకు ఆతీతిములు. కనుక, వానిని తర్కముచే పడిగట్ట తలచినవాడు, మతిలేనివాడు. వేదబాహ్యుడు అనుటలో విశేషము ఏమియు లేదు, వాడు

సంఘక్షేమమును కాపాడుటకు పనికిరాదు గనుక వానిని సాధుసంఘములు ఒహిష్కరించును. అయితే మనువు వేదశాస్త్రములను గుర్తిస్తూ నమ్ముమని చెప్పలేదు. తర్కముచేత ఆక్షేపించకూడదు అని చెప్పెనుగాని వానియందలి ధర్మవిధులను తెలిసికొనుటకు సహేతుకముగ విమర్శింపరాదని చెప్పలేదు. ఏలయన “అర్షంశక్మోపదేశంచవేదశాస్త్రావిరోధినా, యస్తర్కణానుసంపత్తే సధర్మం వేదనేతరః.” (మను 12-106) [ఋషులచేత నెఱుంగబడిన వేదశాస్త్రములను వేదశాస్త్రములకు విరోధములేని మీమాంసా శాస్త్రముచేత విచారించి తెలిసికొనిననాడు ధర్మము నెరుంగునుగాని ఇతరు డెరుగజాలడు,] అని మనువే చెప్పచున్నాడు. ఈ విధముగా విచారించిచూచినచో వర్ణాశ్రమ ధర్మమాలముల నెవ్వరును ఆక్షేపించజాలరు.

వైదిక, లౌకిక ధర్మములు

పూర్వకాలమున ఇప్పటివలె వైదికము లౌకికము అని ధర్మములో భేదములులేవు. విద్యఅంతయునొక్కటియే. అదియేవిద్య. అదియే శాస్త్రము. అదియే ధర్మము. అదియే, మనుష్యునకు అచరణీయము. మన దేశములో పూర్వము సనాతన ధర్మము, వైదికధర్మము, మానవధర్మము అనే గాని మతము అని నేడు పిలువబడున దేదియు లేదు. ఆ ధర్మము నవలంబించుట కందరును అర్హులే. ఏ పురుషుడు స్వాభావికముగ ధర్మమునందే భాగము నవలంబించుటకు అర్హుడో ఆభాగము నవలంబించుచు క్రమముగ నుత్తరోత్తరముగ అభివృద్ధి నొందుచుండెను. ఈ స్వాభావిక వృత్తిభేదముచే నేర్పడిన వర్ణభేదములు

అన్ని దేశములలోను నున్నవి. ఈ ధర్మవిషయమును వికాల దృష్టితో చూచినయెడల అన్ని దేశముల ప్రజలును దానిలో చేరుదురు; పాశ్చాత్య దేశములలో నున్న బ్రాహ్మణ, త్తుత్రియ, వైశ్య, శూద్రులు, హిందూదేశములో నున్న బ్రాహ్మణ త్తుత్రియ వైశ్య శూద్రులతో సమానముగ గణింపబడుదురు. క్రమముగ మానవ పరిణామములో స్థూలదేహము గట్టిపడినకొలదియు, స్థూలప్రపంచ సంబంధములైన వ్యాపారముల కెక్కువ ప్రాముఖ్యముగలిగి పరమార్థవిషయములు వెనుకబడినవి. దానితో పాటు ఆహంకారముతోగూడిన పోటీ, దాని వల్ల జీవిత ప్యాపారము లన్నిటిలోను కలిగిన భేదములు పాశ్చాత్యదేశములలో బయలుదేరి తక్కిన దేశములలోనికి ప్రాకినవి. అందుచేత ఇప్పుడు వైదికధర్మము నుంచి లౌకిక ధర్మము వేరైనది.

వేదమునకు, హృదయము అంగములవలె, ముఖ్యములును రహస్యములునైన భాగములును, రహస్యములు కాని భాగములును కలవు. పూర్వకాలమున ఈరహస్యములు జాగ్రత్తగా కాపాడుబడుచుండెను.

“ఉపనీయ గురుః శిష్యం వేద మధ్యాపయేద్ ద్విజః |
సకల్పం సరహస్యంచ త మాచార్యం ప్రచక్షతే ||
తపోవిశేషే ద్వివిధై ర్వ్యతైశ్చ విధివోదితైః |

వేదః కృతోన్నిరూపితః సరహస్యో ద్విజస్మనా ||’

(మను 2-140-165)

[ఎవ్వడు ఉపనయనముచేసి రహస్యార్థముతోను, అచరణ విధానములతోను గూడ వేదమును బోధించు

చున్నాడో వానిని ఆచార్యు డని చెప్పచున్నారు. విధిచోదితములైన అనేక నియమముల చేతను వ్యతిరేకముల చేతను పరిశుద్ధుడైన ద్విజానిచేత వేదమంతయు రహస్యార్థముతో చదువబడదగినది.] అని చెప్పబడచేత వేదమునందలి రహస్యార్థమును నేర్చుకొనుటకు అధికారము బడయవలెను. అధికారము బడయనివారి కది తెలిసినయెడల ప్రమాదము కలుగును గనుక, ఆ నియమ మేర్పడినది గాని, ఆ యధికారమును బడయుట కెవ్వరును అర్హులుకారు, అని శాసించలేదు.

గుప్తవిద్య.

ద్వాపరయుగాంతమున క్రికృష్ణ నిర్యాణానంతరమున గుప్తవిద్య దుర్వినియోగము చేయబడుట ప్రారంభమై, తదుపదేశములు స్వార్థపరులై క్రమముగ ఆ విద్య జనులలో నశించి వామాచారము ప్రబలకొచ్చెను. ఆ సమయమున బుద్ధభగవాను డవతరించి, తిరిగి గుప్తవిద్యను కొంతవరకు ప్రతిష్ఠించి, వామాచారమునకు కొంత అటంకము గలిగించి జనులలో ఆత్మత్వము పరమార్థచింత గలుగజేసెను. ఇట్లు ధర్మగ్లానియు పునః ప్రతిష్ఠయు అప్పటప్పట జరుగుచుండును. మన కాలములో గతశతాబ్ద మశ్వమున హిందూదేశములోని జనులు గుప్తవిద్యను మరచిపోయిరి. పాశ్చాత్య దేశములలో ప్రకృతిపరిశోధనల రూపమునను, మృత్యుల నాహ్వానించి సంభాషించుట రూపమునను ఆవిద్య తలయెత్త నారంభించెను గాని, సరియైన తత్త్వ సిద్ధాంతముల ఆధారము లేక పోవుటచేత, విస్తరించక పోవుటయేగాక, స్వార్థము, ఇంద్రియలోలత్వము ఎక్కు

వగా నుండుటచేత, ప్రమాదింప జొచ్చెను. ఆ సమయమున దివ్యజ్ఞాన సమాజము మొదలైన ఆధ్యాత్మిక సంస్థలు కొన్ని బయలుదేరి ఆ గుప్తవిద్యను తిరిగి కొంత వరకు ప్రతిష్ఠించు చున్నవి.

పూర్వము నగరములలోను, పల్లెలలోను జనులకు సుఖమొనగూర్చుచుండిన గుప్తవిద్య దైవయత్నముచే అడవులు, గుహలు పట్టి పోయినది. నేడు భౌతిక శాస్త్రములును, వాని మీద ఆధారపడి యున్న నాగరికతయును ఆ అడవులలోనికి గుహలలోనికి ఎగ బ్రాకినవి. అందుచేత అక్కడి ధర్మచింతయు, సనాతన విద్యయు నశించి, తిరిగి ఐహిక వాంఛలు, భౌతిక శాస్త్రములు విచ్చల విడిగ చెలరేగి, జనుల మనస్సులకు విశ్రాంతియు, కామములకు అంతమును లేకుండ చేయు జనానాగములలో ప్రవేశించుచున్నవి. ఇట్టి సురాసుర విజయము లొకదాని వెనుక నొకటి సంభవించుట ఈశ్వరులీల.

ఇన్ని సంగతులు తెలిసిన తరువాత వర్ణాశ్రమ ధర్మములలో ప్రతి స్వల్ప విషయమును 'గురించియు విపులముగ నియమములేర్పడుటకు కారణము నెరుంగవచ్చును. ఇప్పటి విద్యార్థులు మతము అనగా ఆముష్మిక విషయములను గుఱించిన కొన్ని నమ్మకములు ఆచారములు అనియును, మతమునకు ఐహిక విషయములకు స్వభావతః సంబంధమే లేదనియును భావించి, ధర్మము అనగా మతము అని అర్థము చేసికొని, హిందువులు తినుట, త్రాగుట, నిద్రించుట, స్నానము చేయుట, చదువుకొనుట, ప్రయాణము చేయుట, అమ్మట కొనుట, వీ పనిచేసినను, మతానుసారముగ చేయుదురని అశ్చర్య పడుదురు. కాని ఆ పను.

అనే తామును ఒక మతమును ఆనుసరించి చేయుచున్నామని గాని చేయుటకు ప్రయత్నించు చున్నామని గాని చెప్పిన నొప్పుకొనరు. హిందువునకు 'మతము' ఎట్టిదో వారికి 'భౌతిక శాస్త్రము' అటువంటిది. కనుక భౌతిక శాస్త్రము ననుసరించువారు కూడ ఒక మతము ననుసరించు వారే. అయితే ఈ మతము ఆనబడు సర్వము కేవలము ఆచుష్కికముతో సంబంధించినది. మాత్రము గాక, అన్ని లోకములలోని అన్ని విషయములతోను సంబంధించినది. వేదము ఇహ పరము లన్నిటిని తెలియజేయునది. సకలమును బోధించు శాస్త్రము కనుక మను సర్వశాస్త్రము జీవితమును గుఱించిన సంపూర్ణమైన శాస్త్రము. ఇహ పరజీవితమున పరిపూర్ణమైన సుఖమును, అత్యంత మైన దుఃఖనివృత్తియు కలుగుటకు చేసిన యేర్పాటు. మనుష్యజీవితమున కుపయోగించు సకల శాస్త్రములలోని ముఖ్యాంశములును మనుస్మృతికి ఆధారములు.

ధర్మానుష్ఠానము

ఈ ధర్మశాస్త్రానుష్ఠానమున హిందూదేశములో నిష్పాదు నమ్మకములు, ఆచారములు మాత్రము నిర్దిష్ట రూపములుగ మిగిలియున్నవి. ఆనమ్మకములకు ఆచారములకు కారణము నెవ్వరు నిరుంగరునుక అవిమూఢనమ్మకములు మూఢాచారములు అయినవి. పాశ్చాత్యదేశములలో ప్రకృతిశాస్త్రము హేతువాదములమీద నిర్మింపబడుచున్నందున ఆ సంబంధమైన నమ్మకములు, ఆచారములు, మూఢములు కావు. కాని ఆ నమ్మకములు, ఆచారములు ఎంత పట్టుదలతో అవలంబించబడుచున్నవో

ఇవియు అంత పట్టుదలతో ఆవలంబించ బడుచున్నవి. క్రమముగ ఇవన్నియుచేరి క్రొత్తరూపమున సకలశాస్త్ర సమ్మిళితమైన యొక ధర్మశాస్త్రమగును. అందుకు పాఠ్యదేశపు బ్రాహ్మణులు (పాఠ్యచరిత్రల నెరింగినవారు)ను పాఠ్యదేశపు బ్రాహ్మణులు (ఆధునిక చరిత్రల నెరింగినవారు)ను సహకారముతో పనిచేయవలసి యున్నది. విద్య బ్రాహ్మణునిచేతకు వచ్చి 'నేను నీ నిక్షేపమునై యున్నాను, నన్ను కాపాడుము, అనూయ గలవానికి నన్నీయకుము, అట్లుండిన నీకుమిక్కిలిఫలము నిచ్చెదను' అని చెప్పినట్లు మనుస్మృతి చెప్పచున్నది. (మను 2-114) బ్రాహ్మణుడు విద్యను జాగ్రత్తగా కాపాడెను గాని తుదకు దాని నెక్కడ దాచెనో తానే వ్యర్థచిహ్నమైను. విద్యయొక్క దుస్తులు శుష్క పాండిత్యము మాత్రము వానియొద్ద నున్నవి. అ దుస్తులను ధరించుటకు తినవద్దకు వచ్చు విద్యను ఆనవాలు పట్టలేక, ఆ దుస్తులనే అందరకు సనాతనవిద్య యని చూపించుచున్నారు.

ఒక దేశపురాజు సింహాసనభ్రష్టుడై, పరదేశములో తల దాచుకొనుటకు పోయి, అక్కడ తన కిరీటము మొదలైన రాజలాంఛనములతో వీధులవెంట తిరుగుచుండుగా చూచి పిచ్చివాడో, హాస్యగాడో అనుకొని, పిల్లలు రాళ్ళు రువ్వసాగి రట. ఈ నూతన ప్రపంచమునం దీ శుష్కపాండిత్యము అను దుస్తులను పొంద ద్వారించుచు పోయెడు బ్రాహ్మణుని గతియు నదియే.

పాండిత్యమునకు తిపస్సు తోడైనప్పుడే సనాతన విద్యకు జను లందరిలోను తిరిగి గౌరవము కలుగును.

విద్యావిధానము

మూడవ అధ్యాయము

“చాతుర్వర్ణ్యం త్రయో లోకా
శ్చత్వార శ్చశ్రమాః పృథక్ ।
భూతం ధవ దభిష్యంచ
సర్వం వేదా త్రునీధ్యతీ॥
విభక్తి సర్వభూతాని
వేదశాస్త్రం సనాతనం
తస్మా దేతత్పరం మన్యే
యజ్జంతో రన్య సాధనమ్॥”

(మను 12-97, 99)

[నాలుగు వర్ణములను, మూడులోకములను, నాలుగు ఆశ్రమములను, భూతభవిష్య ద్వర్తమానములను (అనగా సర్వకాలములయందు సంభవించు సకలసంగతులను) వేదమువెందున్నవి. సనాతనమైన వేదము సకలభూతములను ధరించుచున్నది. వేదము జీవునకు (సుఖమును పొందుటకు) ఒక్కటే యుత్తమసాధనము. (వేదము అనగా సర్వజ్ఞత్వము అని ఇదివరకు చెప్పబడియున్నది)]

మనుష్యజాతిపరిణామము సంగ్రహముగా చెప్పబడినది. ఈ యుగములో మనుస్మృతిప్రకారము వర్ణాశ్రమ ధర్మములు పురుషార్థసాధనము లని తెలిసికొంటిమి. వర్ణాశ్రమధర్మములను బట్టి ప్రపంచ సమస్యలు నాలుగు విధములుగా విభజించితిమి. ఆ సమస్యలలో

కొన్నిటిని గుఱంచి మనువు చెప్పినదేమో కొంచెము విచారించెదము.

ఆధునికుల దృష్టి విహిక భోగములయం చెక్కు వగా నుండుటచేత వారి దృష్టికి ముందు శరీరసుఖము తరువాత విద్యవచ్చును. కనుక, ఇప్పటి ప్రభుత్వములు ఆయుధములను సిద్ధముచేయుటకు, రాజ్యములను విస్తరింపజేయుటకు, పరిశ్రమలు, వర్తకము వృద్ధిచేయుటకును, జనసంఖ్య వృద్ధిచేయుటకు, రాబడిలో విశేష భాగము వ్యయముచేసి విద్యకు తక్కువ భాగము వ్యయముచేయుదురు. ఇప్పుడిప్పుడు విద్య సర్వసంపదలకు మూల మని తెలిసికొనుచున్నారు.

విద్యయొక్క ప్రాధాన్యము

కాని పూర్వల అధ్యాత్మదృష్టికి విద్య ప్రధమ గణ్యము. మనుష్యునకు జన్మమున మొదటిభాగము విద్య కొరకు వినియోగించవలసినది యని, అన్ని సంపదలకంటె విద్య ఎక్కువ గొప్ప సంపదయని వారి యేర్పాటు. ఒక దేశమున ఆర్థికసంపదయొక్కవగా నున్నప్పుడే ఆదేశము నందు ప్రభుత్వము సుకరముగనుండి ఇతరదేశములలో పలుకుబడియుండును. సంఘనిర్మాణము చక్కగానున్నప్పుడు ఆర్థికసంపదలు చక్కగా నుండును. అనగా, సంఘనిర్మాణము బలముగాను, ఎంత చిన్నగాలి పీచినను పడిపోకుండ స్థిరముగాను ఉండి, దేశకాలానుకూలముగ మారుట కవకాశములు గలిగి, శరీరమును ఆత్మ ప్రకారముగా నడిపించుచున్నదో ఆ ప్రకారముగా సంఘమును నడిపించుట కొక ఉత్తమాశయ ముండినయెడల, ఆసంఘము సకల సంపదలతో తులతూగు

చుండును. సంఘనిర్మాణమునకు జనులు, కుటుంబము, గృహజీవనము, ఆధారములు. ఇవన్నియు మనుష్యుని శారీరక, మానసిక ప్రవృత్తులను బట్టి యుండును. ఇది సంఘమున కంతకును ఆధారమగుటచేత మనువు శరీరమును మనస్సును సంస్కరించి వికసింపజేసి, పరిపూర్ణము చేయుట మొదటిధర్మముగా చెప్పెను. పురుషుడు జన్మము నెత్తి ఆత్మవిషయములను తెలిసికొనక జీవితమును వ్యర్థముచేసికొనుటకంటె జన్మించక యుండుటే మేలని మనువుయొక్క అభిప్రాయము అయినట్లు కనిపించుచున్నది. పాశ్చాత్యులు ప్రాగ్దేశములలోని జీవితాదర్శ ప్రమాణము మిక్కిలి తక్కువ యని యందురు. నిజమే, ఇప్పుడట్లేయున్నది. పూర్వముకూడ ఐహిక జీవితాదర్శముయొక్క ప్రమాణము తక్కువగానే యుండెనేమో, గాని, ఆధ్యాత్మిక జీవితాదర్శము మాత్రము మిక్కిలి యున్నతముగానే యుండెను. ఈ మధ్య అనేక ప్రతికూల పరిస్థితులవల్ల ఐహికాదర్శములు గొప్పవి కాకపోయినను, ఆధ్యాత్మికాదర్శములు తగ్గిపోయినవి. నిరాడంబర జీవితము, ఉన్నత మానసిక సంస్కారము, శాశ్వతము, ప్రయోజన కరమును అయినవో, లేక, ఆడంబర జీవితము, రిక్తమనస్సు శాశ్వతమును ప్రయోజనకరమును అయినవో, కాలము తీర్మానించవలెను. ఆడంబర జీవితము, రిక్తమనస్సు నిరర్థకమని ఇప్పుడు చాలామంది యొప్పుకొనుచున్నారు. కనుక శౌద్ధికాలములో అది మారి మనుస్మృతి ననుసరించి నిరాడంబర జీవితము, ఉన్నతమానసిక సంస్కారము మీద ఆధారమైన నాగరికత తిరిగి వచ్చి, దాని ననుసరించి విద్యా విధానముకూడ మారవచ్చును.

వయఃపరిమితి

సత్వరజస్తమో గుణప్రాధాన్యమును బట్టి ఆయావర్ణములలోని బాలుర విద్యాభ్యాస ప్రారంభమునకు వయస్సులో భేదములు చెప్పబడినవి. అంతకుముందు బిడ్డ ఆటపాటలతో గడిపి మునుపటి మనుష్యజాతుల లక్షణములను అన్నిటిని తిరిగి అనుభవమునకు తెచ్చుకోవలెను. “బ్రాహ్మణునకు గర్భస్థుడైనది మొదలు ఎనిమిదవ సంవత్సరము నందును, క్షత్రియునకు గర్భస్థుడైనది మొదలు పదకొండవయేటను, వైశ్యునకు పండ్రెండవయేటను ఉపనయనము చేయవలెను. బ్రహ్మతేజస్సు నశేక్షించిన బ్రాహ్మణున కైదవయేటను, బలము నశేక్షించిన క్షత్రియున కొకవయేటను, ద్రవ్యము నశేక్షించిన వైశ్యున కెనిమిదవయేటను ఉపనయనము చేయవచ్చును. బ్రాహ్మణునకు పదునాఱవ సంవత్సరమువరకును, క్షత్రియున కిరువది రెండవ సంవత్సరమువరకును, వైశ్యున కిరువదినాల్గవ సంవత్సరమువరకును ఉపనయనము చేయకుండుట గౌరవము. అంతవరకు సావిత్రిదేవి కనిపెట్టియుండును. ఆలోపున ఉపనయనము చేయనియెడల గాయత్రి (సావిత్రిదేవి)చే విడువబడినవారయి, వ్రాత్యులు (బ్రహ్మకర్మ కనర్హులు) అయినవారను, ఆర్యులచే వర్జింపబడినవారు అగుదురు.”

(మను: 2—36, 37, 38, 39).

అనగా, కొంతవయస్సు వచ్చుసరికి మనస్సును దానికి ఉపాధియైన మెదడులోని నరములను మోటుబారి ఉపయోగము లేకపోవును. ఆ నరములెంతనున్న

తములైనచో అంత త్వరగా మోటుచారి పోవును. ఈ యర్థమునే వాగ్గో|| జేమ్స్, ‘మానసిక శాస్త్రతత్త్వములు’ అను తన గ్రంథములో నీ విషయముగ వ్రాసెను:—

“మనమ్యులు తమ తమ వ్యాపారములతో సంబంధించిన యితరవిషయములను గురించి 25 సంవత్సరముల వయస్సుకు ముందు తెలిసికొన్న సంగతులే వారి కాజన్మాంతము తెలియబడునవి. కొంత సంగతులను తెలియజాలరు కొంతసంగతులను తెలుసుకొనుటకు తగిన సంగరహితమైన ఆకాంక్షపోయి, మనోవృత్తులు ఘనీభవించి, సమీకరణశక్తి నశించును. విద్యగరపుటలో గొప్పసంగతి ఏమనగా, విద్యార్థికి ఒక్కొక్కవిషయమును నేర్చుకొవలెనని వుత్సాహము కలిగినప్పుడే, ఆ తరుణము మించనీయక ఆ వుత్సాహము అణగిపోక ముందే, ఆవిషయమును బోధించవలెను. దానివల్ల ఆ విషయజ్ఞానము చక్కగా కలిగి ప్రావీణ్యము వచ్చును. అట్లు పెంపొందిన వుత్సాహములూ విద్యార్థి పెద్దవాడైన తరువాత విహరించవచ్చును. చిత్రలేఖనమునందు, జంతుశాస్త్రము, వృక్షశాస్త్రము మొదలగు ప్రకృతి శాస్త్రములయందు, ఆధ్యాత్మికశాస్త్రమునందు, లేక, ప్రాపంచికవిషయములయందు ప్రావీణ్యము సంపాదించుటకు ప్రతివాని జీవితములోను ఒక సుముహూర్తముండును. మఱియును, ఈ విషయములను నేర్చుకొనుటకు కొంతవయస్సు మీరినతరువాత నారంభించినయెడల ఆ విషయమెంత ప్రయత్నించినను తలకెక్కదు.... ఒక పిల్లవాడు అడుకొను ఈడున అడుకొననియెడల జన్మమంతయు బద్ధకస్థుడై కూర్చొనిన చోటనుంచి లేచుట కిష్టములేని వాడగును.”

ఈ ఆధునిక మానసిక శాస్త్రజ్ఞుని యభిప్రాయమునుబట్టి వయస్సులో నొకభాగమును విద్యయందు, నిగ్రహము నభ్యసించుటయందు వినియోగించవలసిన ఆవశ్యకత స్థిరపడుచున్నది.

పురుషార్థములు

విద్య ఒక కార్యసిద్ధికి ఉపాయముగాని కార్యము కాదు. అయితే ఈ యుపాయముచే పొందదగిన సిద్ధి యేది? ఇది నవీన బోధకులకు తెలియని విషయము. వారు విద్యావిధానముల నేర్పజుచునపుడు పురుషార్థములను స్పష్టముగా తెలిసికొనరు. వీరికిని ప్రాచీనులకును గల భేద మిది. కార్యమేదో తెలియకపోవుటచేత వీరికి ఉపాయములుకూడ యుక్తములైనవి దొరకవు. అది యేమి పాపమోగాని ఈ కాలపువారు ప్రపంచమునందన్నిరకముల జీవుల పరిణామమునకును భిన్నత్వము ఆవశ్యకమని అంగీకరింతురుగాని, వర్ణభేదము వచ్చినప్పుడు మాత్ర మంగీకరించక అందఱు మనుష్యులు సమానులై యుండవలెనందురు. ప్రాచీనమానవుని భ్రష్టసంతతికి చెందిన మనుష్యుడు ఆత్మైకత్వమును నోటితో నొప్పుకొనునుగాని ప్రతిమనుష్యుని ఒక భిన్నవర్ణము వానిగా నెంచును. అనగా, భేదబుద్ధిగల పాశ్చాత్య దేశములలో బాహ్యమగు ఏకత్వము విశేషముగనున్నది. అభేదబుద్ధిగల ప్రాచ్యదేశములలో విభేదము లెక్కువగా నున్నది. ఇది నేటిస్థితి.

ఇప్పటి ప్రపంచము బిడ్డలలో పలురకములవారున్నారని యొప్పుకొందురుగాని స్వభావమును బట్టి కలిగిన వర్ణభేదములచేతనే బిడ్డలలో ఆ తరగతు లేర్పడియున్నవని

అంగీకరించరు. ఇప్పుడున్న వర్ణసంకరసిద్ధినిఁబట్టి వారి కట్టంగీకరించుట సామ్యముకొడు. ఇక పురుషార్థములను గురించి వారికి స్పష్టమైన అభిప్రాయములు లేవు; భౌగోళికులకు విజ్ఞానార్థమును ఇతరులకు పొట్టకూ టికిని వృత్తులకు నేర్పవలెనని యందురు. అనగా 'కొమ. ము, అర్థముమాత్రము ఆస్పష్టముగ వారి దృష్టిలో నున్నవి. మనుష్యులలో స్వార్థము వృద్ధియైనకొలదియు, పోటీ యెక్కువయై పొట్టకూటి విద్యలు చాలామంది నాకర్జించుచున్నవి. ఇట్లే మరికొంతకాలము గడచిన యెడల, ఆ విద్యల 'కాధారమును, సంఘప్రతిష్ఠకు పునాదియైన ధర్మవిద్య, మోక్షవిద్య పూర్తిగనశించి పోవును. సంఘ నిర్మాణమంతయు నేలగులిపోవును.

పురుషార్థములను బాగుగా తెలిసికొనుట, సంఘజీవి తమునకు ధర్మమాధారమని ఒప్పుకొనుట, ధర్మము, అర్థ కామములకు మూలమని విద్యార్థులకే గాక, జనులంద రకును ఎడతెగకుండ బోధించుట, బిడ్డ పెద్దవాడైన తరువాత ఏ వృత్తి నవలంబించవలెనో పెద్దలు ముందుగా నిర్ణయించుట, ఎప్పుడు సంభవించునో, అప్పుడే విద్యావిధానము సార్థకమగును. అంతవరకు సార్థకము కాదు. అంతవరకు విద్యావిధానము నిశ్చితముకొదు; అంతవరకు పాఠపుస్తకములుగురించి, బోధించవలసిన విషయములను గురించి యే విషయములు ముఖ్యములు, ఏవి విచ్ఛిన్నములు అను విభాగమును, గుర్తించి ఏవి సమగ్రముగ నేర్చుకొనవలెను, ఏవి అక్కరలేదు అను ఏర్పాట్లనుగురించి వాదములన్నియు ఆత్మపంచక ములును కాలహరణములును అయియుండును. అంత

గాక ఈ వాదమాలవల్ల నూఖ్య విషయమును గురించి మఱచిపోయి అక్కరలేనిప్రసంగములలో నేర్పరితనము చూపించుట తప్ప యితర ప్రయోజన ముండదు. ఇదంతయు మేడమీది అంతస్థు పడిపోవుచున్నదని దానిని బాగుచేయుటకు పునాదులలోని మన్న తృప్తి ఉపయోగించుట వంటిది.

పూర్వకాలమున, పురుషార్థములు స్పష్టముగా చెలిసి బిడ్డ పెద్దవాడై అవలంబించి వలసిన వృత్తి ముందుగా గోచరించుచుండుటచేత వానికితగిన విద్య యేటువంటిదై యుండవలెనని నిర్ణయించుట సులభముగా నుండెను. బిడ్డయొక్క అంతరంగశక్తులు వికసించినకొలదియు వాని కే విషయములో విశేషప్రజ్ఞ కలుగుట కవకాశ మున్నదో, అది కనిపెట్టబడి, అది చెప్పబడుచుండెను. జీవితనియమములు చక్కగా అనుష్ఠింపబడుటచేత జను లారోగ్యవంతులై దీర్ఘాయుర్దాయము గలిగియుండుట తప్పదుగనుక విద్యాభ్యాసకాలము ఎక్కువగానుండెను. గురుకులమున ప్రవేశించినది మొదలు ముప్పదియారేండ్లు పూర్తియైన విద్యాభ్యాసకాలము. ఈ కాలములో సకలవిద్యలు పూర్తికావలెను. గౌణముగ పదునెనిమిదేండ్లు లేక తొమ్మిదేండ్లు, లేక, కావలసిన జ్ఞానము లభించునంతవరకు అని కాలనిర్ణయము చేయబడినది. (మను-3-1) 'ద్విజాదులు తమ వయస్సులో మొదటి నాల్గవభాగములో బ్రహ్మచారులై గురు కులవాసము చేసి, రెండవభాగమునందు వివాహము చేసికొని గృహస్థాశ్రమమున వసింపవలెను. (మను-4-1).

బ్రహ్మ క్షత్రియులు.

మ పృథివీరేంద్రుల విద్యాభ్యాసము చేసినవాడు, వాదోపవాదములలో సమయసూక్ష్మత గలిగి ఎదుటివారి మోడించుట, ఏ విషయమును గురించియైనను తడుము కొనకుండ గంటల కొలది యుపన్యసించుట మొదలగు వానికి తగిన పాండిత్యము మాత్రమేగాక సకలవిషయములలోను పూర్వోత్తర సందర్భముల నరయుటకును, ఏమాట నాడిన, ఏపనిచేసిన, యే ఘలిత మెట్లుగలుగునో చూచుటకును ఎప్పుడెట్టి విషమస్థితి తటస్థించినను ఎదుర్కొనుటకును సమర్థత గలిగిన సర్వజ్ఞుడగును; శారీరక బ్రహ్మచర్యమునేగాక మానసిక బ్రహ్మచర్యముగూడ నభ్యసించిన వా డగుటను ఇందియ నిగ్రహము మనో నిగ్రహము గలవా డగును. అట్టివారు సత్సంతానము కని, గృహస్థాశ్రమమును సంతోషదాయకముగ చేసికొని, దేశమునకు సుఖసంపదల గలుగ జేయువారు. తపోవిద్యా సంపన్నులైన అట్టి మహనీయులు నిజమైన బ్రాహ్మణులు, మునులు. వారే భూపాలురకు మంత్రిలును, స్మృతికర్తలును, దేశనాయకులును కాదగినవారు.

అంత విఫలమైన శాస్త్రజ్ఞానము లేకపోయినను, అంత యెక్కువైన పరలోక సిద్ధులు, నిరంతర బ్రహ్మ నిష్ఠయు కలుగ వున్నను, శరీరబలము, ఆహార శస్త్రాది విద్యలు, శరీర నిగ్రహము, ఐహికత్యాగము గలిగి పరమార్థజ్ఞానము గలిగినవారు క్షత్రియులు. బ్రహ్మ క్షత్రియులవలె ద్విజత్వ సిద్ధికి తగినంత పరమార్థజ్ఞానము గలిగి, వారికంటె ఐహికత్యాగమున కొంచెము మిన్నయై తక్కిన విషయములలో తక్కువయైనవారు వైశ్యులు.

ఉచిత విద్య

ఇక నేర్పవలసిన విద్య యేది? దీనినిగురించి ఇప్పుడు విశేషమైన ఆందోళన జరుగుచున్నది. ఈ వేళనున్న పద్ధతి కేపు మారిపోవుచున్నది. ఎవరికిని నిశ్చయమైన అభిప్రాయములు లేవు. పండితుల పోరాటములలో బిడ్డలు నలిగిపోవుచున్నారు. దీనికంతకు సంఘనిర్మాణముయొక్క దుస్థితి, తలదండూట, ఉపాధ్యాయులు గూడ పిల్లలు పెద్దవా యేవృత్తి నవలంబించ దగిన వారో తెలిసికొనుటకు అసమర్థులై యుండుట, అనేక విషయములలో నొకొక్కదానిని గుఱించి బహుతక్కువ తెలిసియుండుట ముఖ్య కారణములు. తక్కువమంది యైన సంపన్నులలో నైహిక భోగములకై పోటీల వల్లను, ఎక్కువమంది యైన పేదవారిలో కూటికిని, గుడ్డ కును పాటుబడుటయొక్క అవశ్యకతవల్లను, జ్ఞానాభివృద్ధికొరకును, భావసంస్కృతి కొరకును, మానసిక సంస్కృతికొరకును, శాస్త్రములు, కళలు అభ్యసించుట కెవ్వరికిని తీరుబడియుండుట లేదు. బిడ్డ పెద్దవాడైనప్పుడు వాని జీవితాధారమేమియైయుండవలెనో ముందుగా నిర్ణయము కానియెడల వానికి తగినవిద్యగతి పుట సాఫ్యముకాదు.

“ఉత్పాద్య పుత్రాంస్తు పితా తేషాం వృత్తిం ప్రకల్పయేత్॥” అనగా తండ్రి పిల్లలను కని వారికి జీవనాధారమును కల్పించవలెను. వృత్తిని నిర్ణయించుకోజాలనంత వరకు విద్యాపద్ధతులు నిర్ణయములు; బిడ్డలకు, తలదండూటలకు, ఉపాధ్యాయులకు గూడ మనస్సు, శరీరము పడుబాధలకు అంతముండదు. ఈ యవస్థలో నుండి

తిరిగి యెప్పటికైనను పూర్వపు విద్యావిధానమునకు రాక తప్పదు.

గురుశిష్య సంబంధము

పూర్వపు వర్ణ భేదములవల్ల శరీరము యొక్కయు, మనస్సు యొక్కయు వికాసమును ఒట్టి మనుష్యులు నాలుగు తరగతులుగా విభజించబడి యుండుటచేత, వారిలో ఎవరి కే రీతి విద్య గలపవలెనో నిర్ణయించుటకు కష్టములేదు. మరియును వేదములలోను, శాస్త్రములలోను విషయము లన్నియును త్రికాలజ్ఞుల ప్రత్యక్షానుభవముచే వ్రాయబడిన వగుటను, రోజున కొకవిధముగ మారుచుండుట కగత్యము లేక. బిడ్డలు తమశక్తి ననుసరించి వానిని నేర్చుకొనుటయే మిగిలియుండెను. అట్లని విద్యార్థి యే విషయములోను సంశయపడుట, ప్రశ్నించుట లేకపోలేదు. కాని, ఏ సంశయము కలిగినను, దానికి సమాధానము వెంటనే సిద్ధముగ దొరకుచుండెను. విద్యార్థికి గురువునెడల భక్తి, గౌరవము నమృతముండెడిది. విద్యార్థియెడల గురువునకు వాత్సల్యముండెడిది. అందుచేత వారు నిర్భయముగ సందేహముల నడుగుటయు, వీరు వాత్సల్యముతో, వారిని జ్ఞానవంతులుగ చేయుటయే యుద్దేశముతో బోధపడునట్లు సమాధానమునిచ్చుటయు కలదు. ఇట్టి పరిస్థితి సంబంధము లేనియెడల ఉభయుల జీవితములు నిర్జీవ యంత్రములైపోవును. జాతియంతయు మార్దవమును రసజ్ఞతను గోల్పోవును.

‘అధ్యేష్యమాణంతు గురు

ర్నిత్యకాల మతందితః।

అధీష్ట భో ఇతి బూయాత్
విధామోఽస్త్రితి చారమేత్॥

(మను—2-73)

[ప్రతిదినము గురువు శిష్యుడు చదువు నారంభించు నపుడు, నాయనా. ఆరంభించు మనిచెప్పి, దినమంతయు ఏమరక, నాయనా బోధపడుచున్నదా? అని అడుగుచు, అంతమున ముగింతమని చెప్పవలెను.]

‘జిజ్ఞాసా నాస్తి నాస్తిక్యమ్’ (మత్స్యపు.) అనగా, జిజ్ఞాస, తెలిసికోవలెనను ఆకాంక్ష, నమ్మకము లేక పోవుట కాదు. ‘యస్తర్కేణానుసంధత్తే సధర్మం వేద నేతరః’ (మను 12-106) అనగా, తర్కముచేసి యెవడు తెలిసికొనునో వాడే ధర్మము నెరుగును గాని యితరు లెరుగరు. కనుక చదువుచున్నకొలదియు కలుగు సంశయములను తీర్చుకొనుచు, విషయము ఎప్పటికప్పుడు బోధపఱచుకొనుచు చదువుట పూర్వము విధింపబడినది, గాని, ఇప్పటి ఉపాధ్యాయులవలె తమకు తెలియక ప్రశ్నలడిగిన విద్యార్థుల నవిధేయతకై దండించుటలేదు.

మరియును విద్యార్థి ప్రశ్న నడుగుటయును ఉపాధ్యాయుడు సమాధానమిచ్చుటయును సద్భావముతో జరుగవలెనని విధించబడినది. ‘నాపృష్టః కస్యచిద్భూయీ న్నచాన్యాయేన పృచ్ఛతః । జ్ఞానన్నపిహిమేధావీ జడవల్లంక ఆచరేత్॥’ (మను 2-110) [అడుగనివానికి చెప్పకూడదు; భక్తిశ్రద్ధలతో నడుగక అక్రమముగా నడుగువానికి చెప్పనక్కరలేదు. తెలిసినవాడైనను (క్రమముగా అడుగజాలనివారి మధ్య) జడునివలె ప్రవర్తింపవలెను.]

పూర్వము మనులు సకలశాస్త్రములను, వేదములను, వేదాంగములను శుద్ధచైతన్య మొకటి యున్నదన్న నిశ్చయమయిన సంగతిమీద ఆధారముచేసి వ్రాసిరి. ఆ చైతన్యము నుంచి సకల ప్రపంచమును సృష్టియైన విధానమంతయు నిరూపించిరి. దానినిబట్టి ఆ శాస్త్రములు మొదలైనవి చదువుకొను వారికి, వానిని సంశయించుటకు కారణములేదు. మరియు వానియందలి ఆభిప్రాయములు మారుట కవకాశము లేదు. నేడు భౌతిక శాస్త్రజ్ఞులు తమ ఆభిప్రాయములకు ఆస్థిరములైన ఆధారములను గైకొనుటచేత, ఆ ఆధారములు మారుచుండుటచేత, ఆభిప్రాయములుకూడ మారుచుండును, గనుక విద్యార్థి యిరోజున నేర్చుకొన్న సంగతులు రేపు విడిచిపెట్టవలసి యుండును. అందుచేత ఇప్పుడు నేర్చుకొనువిద్యకు స్థిరత్వము లేదు.

కనుక, నేర్చుకొను విషయము యధార్థమని నిశ్చయము. పిల్లవాడవలంబించవలసిన వృత్తినిర్ణయము, విశ్రాంతి, చిత్తశాంతి, ఇవి యున్నయెడల ఉపాధ్యాయునకు విద్యార్థికికూడ కష్టములేకుండ పురుషార్థసిద్ధి కవిసరమైన విద్యనేర్చుటకు, నేర్చుకొనుటకు, కావలసినంత అవకాశముండును.

శిష్యవిధులు.

అయితే కేవలము శాస్త్రములు మొదలైనవి చదివి జ్ఞానము నభివృద్ధి చేసికొనుట మాత్రమే పూర్వపు విద్యావిధానములో ముఖ్యంగా ముకాదు. అంతకంటెను ముఖ్యములైనవి చెప్పబడినవి. 'ఉపనీయ గురుః శిష్యం శిక్షయేచ్ఛాచే మాదితః । ఆచార మగ్ని కార్యంచ సంధ్యోపాసన మేవచ॥' (మను 2-69) *

[శిష్యునకు (పుత్రునకు) ఉపనయనముచేసి గురువు (తండ్రి) తొలుత నాచారమును, శౌచమును, సమిధాధానమును,* సంఘావందనమును బోధించ వలెను.] అని మనువు శాసించి ఒక్కొక్కదానిని గురించి వివరముగ పద్ధతులనుకూడ వివరించెను. దీనిని బట్టి మొదట విద్యార్థ్యాసము గురువు ఇంటియొద్ద జరుగవలెను అని స్పష్టమగుచున్నది. తలిదండ్రులు శైశవ మునం దారంభించిన శిశుణుమునే బాల్యమున గురువు కొనసాగించును. గురువు విద్యార్థికి తల్లియును తండ్రి యును, వాత్సల్యముతో సంరక్షించుటకు బుద్ధిపూర్వక ముగ నొడంబడిన సేవకుడును, చుట్టమునై యుండెను. విద్యార్థి గురువు కుటుంబములో నొకడై యుండెను. బ్రాహ్మణుడు తనశిష్యుల యెడల చూపు వాత్సల్యము చేత శిష్యుల గౌరవమునకు కృతజ్ఞతను పాత్రుడగు చుండెను.

గురుకులవాసముచేయు విద్యార్థి ప్రతిదినము భిక్షాట నముచేసి సంపాదించిన అన్నముచేత తనను, ఒక్కొక్క ప్పడు గురువునుకూడ పోషించవలసియుండెను. భిక్షాటనమువల్ల విద్యార్థికి పేదరిక మనుభవించుట అభ్యాస

---

*ఆచార మన గా సత్ప్రవర్తనము, సచ్చీలము. శౌచమనగా మనోవాక్కాయ శుద్ధి. సమిధాధాన మనగా హోమమునకు అగ్నిహోత్రమును సమిధలతో వేల్పుటయేగాక, వంటచేయుటకు నిష్కారముటయని గూడ అర్థము చెప్పబడినది. వంటచేయుటకూడ విద్యార్థులు నేర్చుకొనవలసినదై యుండెను.

మగును. దానివల్ల జీవితము పరిపూర్ణమగును. జీవితములో రసజ్ఞత పెంపొంది, చిన్నతనము, గౌరవలోపము అనుభావముండదు. ఈ భిక్షుటనమునకు అనేక నియమము లేర్పఱచబడినవి. ‘మొట్టమొదట పిల్లవాడు ఎవరియొద్ద భిక్షు అడుగుటకు సిగ్గుపడడో అట్టితల్లి, సోదరి, లేక మాతృభగినియొద్ద భిక్షు నెత్తవలెను. తరువాత తన యొక్క-గాని గురువుయొక్క-గాని బంధువుల యింట భిక్షు నెత్తరాదు. ప్రక్కయూరిలో వేదము యజ్ఞము కలవార, తమకర్మలను జాగ్రత్తగాచేయువారు, అయిన గృహస్థులయిండ్లలో భిక్షు నెత్తవలెను. అట్టివారియిండ్లు లేనియెడల బంధువులయిండ్లలోను అవి లేనియెడల గురుకులములోను భిక్షు నెత్తవచ్చును; వేదాద్యనుష్ఠానములు గలవారి యిండ్లు లేనియెడల నూరంతయు మానముతో తిరిగి పాపుల గృహములు వదలివెట్టి బ్రాహ్మణుల యిండ్లలో భిక్షు తీసికొనవచ్చును. మూడుచోట్లకు తగ్గక తనకు కావలసినంత భిక్షు తీసికొని దానిని గురువునకు నివేదించి, తూర్పుముఖముగ నుండి ఆచమనము చేసి భుజింపవలయును. (మను. 2-183-186, 50, 51)

ఈ పద్ధతయంతయు నిప్పుడు ఆచరణీయము కాకపోవచ్చును. కాని, దీనినుండి మనము నేర్చుకొనవలసిన పాఠము మిక్కిలి గొప్పది. మొదట, విద్యార్థులందరు నొక్కచోట చేరుట, అందరును ఒక్క అచ్చులో పోసి తయారు చేసిన యంత్రములు గాకుండుట, దానివల్ల కలుగు దయారాహిత్యము మొదలగు లక్షణములు బయలు దేరకుండుట, విద్యార్థులను పోషించుభారము, చదువు చెప్పభారము ప్రజలందరు పంచుకొనుట, ఇవి

స్పష్టముగా ఈ పద్ధతివల్ల కలుగు ఫలితములు. 'భిక్షాం దేహి' అని యడిగిన బాలునిమీద భిక్ష పెట్టు తల్లికి పుత్రవాత్సల్య ముద్దేకించును. సంఘములో 'నా' బిడ్డ 'పరుల' బిడ్డ యను భేదముండదు. అందరును సమానులే. గృహస్థునకు కష్టములేకుండ భిక్షకు మిత్రయున్నది. పాపులయిండ్ల భిక్ష నెత్తరాదనుటవల్ల అందరును భిక్ష పెట్టుట కర్హు లగుటకు పాపములను చేయుకుండుటకు ప్రయత్నింతురు. ఈ విధముగ మనువు సంఘములోని జనుల హృదయములను బంధించి, శాశ్వత సుఖమునకు, ప్రేమసే నెలపుల నేర్పరచెను. ఇంతకంటె గొప్ప సామ్యవాదతంత్రము (Socialism) ఇంకొకటి కలదా?

నూతన విద్యాపద్ధతులు

నూతన విద్యాపద్ధతులు ఇంత ప్రశస్తములు కావు. కాని ప్రస్తుత సంఘనిర్మాణమును బట్టి చూడ అంత కంటె బాగుండుట కవకాశములేదు. సంఘనిర్మాణము నంతకును పోరాటమునకు బదులు ప్రేమను ఆధారముగా నుంచి, సంస్కరించవలెను. క్రమక్రమముగ ఇప్పుడు ఉపాధ్యాయులు స్వంతముగ గురుకులవాసములను పెట్టుట, పాఠశాలలోనే బిడ్డల నివాసమునకు వసతు లేర్పరచి ఒక్కొక్క యుపాధ్యాయుని సంతతుణలో కొందరు కొందరు విద్యార్థుల నుంచుట, మొదలైనవి బయలు దేరుచున్నవి. దీనివల్ల జనుల బుద్ధి ప్రాచీనపద్ధతి వైపు మరలుచున్నట్లు తోచుచున్నది.

నేర్పవలసిన విషయములలో శౌచము, సచ్చీలము ముఖ్యముగా చెప్పబడిన వని యిదివరకే చెప్పియున్నాము. శరీరము, బట్టలు, ఇల్లు, వాకిలి పరి-

శుభ్రముగా నుంచుకొనుటయును, భోజనముచేయుట, దాహము త్రాగుట, నిద్రించుట, స్నానముచేయుట, మొదలైన నిత్యచర్యలు యుక్తముగా చేయుటయును విశ్వరూపకారణము లందురు. వీనిలో నే లోపమున్నను దరిద్రహేతువందురు. ఇప్పుడు పాతశాలలలో శీలమును గురించి కొంచెమును శ్రద్ధచూపుటలేదు. దాని వల్ల సంఘమునకు ఎంత ప్రమాదము కలుగుచున్నదో చూడుడు. ఒకపల్లెనుంచి నాగలి విడిచిపెట్టి వచ్చిన వానికి, నాలుగక్షరములు వ్రాసి చదువగల దని, ఒక చిన్న యుద్యోగము నిచ్చినయెడల, వా డా యుద్యోగము సంఘసేవ చేయుట కొర కయబడిన దని యెరుగక పోవుటచేత, తన తోడి సేద్యగాండ్రకంటె తా నధికుడనైతి నని అనుకొని తలదిరిగి గర్వముచే తన యుద్యోగాధికారమును దుర్వినియోగము చేయును. ఇంగ్లండులో రక్షకభటులకు ముందుగా ప్రజాసేవ తమ ధర్మమని బోధపఱచబడి వారి శిక్షణ మంతయు ప్రజాసేవచేయుట కొరకే ఇయ్యబడును. గనుక, వారు ప్రజలను బంధువులవలె కాపాడుదురు. ప్రజలు వారియందు పూర్ణమైన నమ్మక ముంచుదురు. మనదేశములో అట్టి శిక్షణము లేకపోవుటచేత రక్షకభటులు ప్రజలమీద అధికారము చేయుటకు నియమింపబడినా మనుకొని, గర్వముతో బ్రవర్తింతురు. అందుచేత ప్రజలకు వారియందు నమ్మకములేదు. వారికి ప్రజలను కాపాడవలెనను బుద్ధియు నుండదు. దీనినిబట్టి శీలము చిన్నతనముననే బిడ్డలకు అలవాటు చేయుట యెంతముఖ్యమో తెలియును.

‘జ్యేష్ఠుడు యోగ్యుడుగా నుండిన యెడల కులమును ప్రకాశింపజేయును. కాదేని కులమును నశింపజేయును. కావున సదాచారముగల జ్యేష్ఠుడు పూజింపదగినవాడు. వాడు పెద్దలచేత నిందింపబడని వాడుగా నున్నాడు. తమ్ములు తమయందు ప్రితిగల జ్యేష్ఠసోదరుని తలిదండ్రులవలెను, ప్రితిలేని జ్యేష్ఠుని మేనమామ మొదలగు బంధువులవలెను చూడవలెను. (మను 9-109-110) జ్యేష్ఠత్వమువల్ల కలిగిన బాధ్యత సోదరులయందేగాక, సంఘములో పెద్దలయందును, ఉద్యోగులలో పెద్ద ఉద్యోగులయందును కూడ కలదు. వారు తమకంటె చిన్నవారిని, తక్కువపదవులలో నున్నవారిని ఆదరించి, సత్ప్రవర్తనము గఱపవలసిన బాధ్యతయున్నది. పెద్దలు చిన్నలు, సమానులు, ఒకరి కొకరు తగినట్లు మర్యాద చేయుట, ఆత్మ నిగ్రహము, తన భావములను ఎదుటి వాని భావములను కనిపెట్టి మనుకొనుట, ఇవి శీలమునకు ప్రధానములు. ఇవి యున్నయెడల ఒకరియందొకరికి అపోహలు కలిగి వైరములు పుట్టవు. ఒకవేళ కలిగినను త్వరలో పోగొట్టుకొన గలరు. అందుచేత సత్ప్రవర్తనను గురించి మనువు విపులముగా నియమముల నేర్పరచెను. ఆ ప్రకార మందరును ప్రవర్తించినయెడల శీలత మొక నిత్యపండుగ యగును. అందరును సమానులే యను భావము పెరిగి, దానివల్ల అహంభావము వృద్ధియై, ముసలివారును చిన్నవారును ఒక్క-విధముగ చూడబడవలె నను సిద్ధాంతము బయలుదేరి ఒకరికొకరు గౌరవమర్యాదలు చూపుటకు బదులు నిర్లక్ష్యమును, అగౌరవమును, ఉదాసీనతను చూపుట సంభవించుచున్నది.

దీనివల్ల సంఘమునకు శిరచ్ఛేదన మైనట్లుగును. శిరస్సు లేని శరీర మెంత నిరుపయోగమో ఈ మర్యాద ప్రవర్తనములేని సంఘమంత నిరుపయోగము. కనుక, విద్యావిధాన సంస్కర్తలు జాగ్రత్తగా ఆటువంటి మర్యాదలకు కారణములను బోధపరచుకొని, తగిన నియమముల నేర్పరచి, గొప్పవారు, కొద్దివారు, ఉద్యోగులు, నిరుద్యోగులు, పెద్దలు, చిన్నలు అందరు తమతమస్థితికి తగిన ప్రవర్తన నలవరచుకొనుట విద్యాభ్యాసములో నొక నిర్బంధభాగముగ నేర్పరచినయెడల ప్రపంచము నందు శాంతి యేర్పడి, అందరకును సమానముగా పరిశ్రమ, విశ్రాంతి, సుఖము లభించును.

విద్యార్థి సామాన్యధర్మములు

ఈ విషయమై మనువు శాసించిన విధులను వివరించుట కిచట అవకాశములేదు. కనుక, కొన్ని సామాన్యధర్మముల నుదహరించుము.

సత్యమును గురించి ‘సత్యం బ్రూయాత్ ప్రియం బ్రూయాత్ నబ్రూయా త్సత్య మప్రియమ్ | ప్రియంచ నానృతం బ్రూయా దేషధర్మః సనాతనః||’ (మను 4-138) [సత్యమును చెప్పవలెను, ప్రియమును చెప్పవలెను. సత్యమైనను అప్రియమును చెప్పరాదు. ప్రియమైనను అసత్యమును చెప్పరాదు. ఇది సనాతనధర్మము] అనియును, సాధారణ ప్రవర్తనమును గురించి ‘విత్తం బంధు ర్వయః కర్మ విద్యాభవతి పంచమి | ఏతానిమాన సానాని గరీయో యద్య దుత్తరమ్||’ ‘విప్రాణాం జ్ఞాన తో జ్యైష్ఠం క్షత్రియాణాంతు వీర్యతః | వైశ్యానాం ధాన్యధనతః శూద్రాణామేవజన్మతః||’ (మను 2-155)

[విత్తము, ఘనము, వయస్సు, (సత్) కర్మ, విద్య, ఈ యొందును గౌరవమునకు స్థానములు. ఇం దొక్కొక్క టియు దాని పూర్వము చెప్పినదాని కంటె శ్రేష్ఠ మైనది. బ్రాహ్మణులలో జ్ఞానము ఎక్కువ గల వాడు పెద్దవాడు, క్షత్రియులలో భుజబలము పీఠ్యము ఎక్కువగల వాడును, వైశ్యులలో ధన ధాన్యము లెక్కువ గల వాడును, శూద్రులలో వయస్సు ఎక్కువగలవాడును పెద్దలు] అనియు ను చెప్పబడినది. తెలియనివాడు బిడ్డగాను తెలిసిన వాడు తండ్రిగాను చెప్పబడుచున్నారు. తెలివిగల వాడే పెద్దవాడుగాని వయస్సు, నెరసిన బెండ్రికలు ద్రవ్యము, బాంసవ్యము, వీనిచేత నొకడును పెద్దవాడు కాడు. (మను, 151-154) అన్నిటికంటెను జ్ఞానమున కొధిక్యము ఈయబడినను, తక్కినవి, అనగా సంపదాదులు తృణీకరించ దగినవి కావు. జ్ఞానమువలనే అవి యును పూర్వజన్మ సుకృతము వల్ల లభించునవే గాని, నిష్కారణముగ లభించవు. కాని, జ్ఞానము లేక, సంపదాదులను దుర్వినియోగము చేయువానికి గౌరవముండదు. కనుక అవిమాత్రమే ఎవనిని పెద్దవానినిగా చేయవు. అవి సద్వినియోగము చేసినవాడు మానసియుడు.

బ్రాహ్మచర్యము

ఇక శౌచశీలములను గురించి చెప్పినపుడు, దేహ శిక్షణము గూడ నొక ఆంగముగా చెప్పబడినది. దేహ శిక్షణమునకు బ్రాహ్మచర్యము ముఖ్యసాధనము. బ్రాహ్మచర్యము ఆయుర్బల పీఠ్యములకే గాక సకల పురుషార్థ

ములకును మూలముగా చెప్పబడినది. బ్రహ్మచర్యము భంగము కానంతవరకు శరీరమునకు మరణముండదు అని భీష్ముని చరిత్రమువలన తెలియుచున్నది. వేదము చదువ నందునను, తనయాచారమును విడుచుటచేతను, శక్తి యుండియు చేయవలసిన పూజాదికార్యములను (ఆచారములను) విడుచుట వలనను విప్రులను అపవృ త్త్యువు చంపుచున్నది. (మను, 113), ప్రపంచ పరిణా మమున కంతకును అహరమైధునము లాధారములగుట చేత మనువా రెండింటిని గురించియును మిక్కిలి విపు లముగా విధించెను. బ్రహ్మచర్యమనగా కేవలము శారీ రక వ్యభిచారము లేకుండుట మాత్రమేకాదు. మాన సిక వ్యభిచారముకూడ వర్జించవలెను. బలహీనుడు నిర్వీ ర్యుడు ఐన వానిసంతానము దుర్బలముగా నుండును. దుష్టబుద్ధి, మతి భ్రష్టుడు, అయిన వానిసంతానము దుష్ట బుద్ధులు మతిహీనులునై వారికి జాతికంతవను ప్రమా దము కలుగును. భావోన్మేషము కలిగించు పుస్తకములు, పత్రికలు చదువుట, అప్రస్తుత సంభాషణలు, ఖండన ములు, విమర్శలు చేయుట, మానసిక బ్రహ్మచర్యము నకు శత్రువులు. పూర్వము బ్రహ్మచారులు గురువు చెప్పినది విని బోధపరుచుకొనుటయే గాని అధికప్ర సంగములు ఖండనములు చేయకూడదు అని విధించుట కిదియే కారణము.

అఖండబ్రహ్మచర్యవ్రతము బూనినవారు గృహ స్థాశ్రమము ద్వారా ఋణవిముక్తి చేసికొన నక్కర లేదని మనువు విధించెను. వానికి ఈషణత్రయము లేనందున ఉత్తమధర్మమును నెరవేర్చుట కధికారము

కలుగును; ఆ ధర్మముల నాచరించుచు పరమార్థశక్తులను బడసి, సంఘమునకును జాతికిని మూలబలమై, కౌవలసి నపుడు సహాయముచేయ నర్హుడై యుండును. వైద్య శాస్త్రములో కూడ అహారము వీర్యముగా మారి, ఆ వీర్యము నిగ్రహించబడిన యెడల, తేజస్సుగను, ఓజస్సుగను, సహస్సు(జెలుగు)గను మారునని వ్రాయ బడినది. ఒక్కొక్కవర్ణమునకును వారి వారి జ్ఞానము గుణము మొదలైన స్వభావ లక్షణములను బట్టి బ్రహ్మ చర్యకాలము నిర్ణయింపబడినది

దేహశిక్షణములో అహారము, నిద్ర, స్నానము మొదలైన వన్నియు వివరముగా చెప్పబడినవి. విద్యార్థి యొక్క శరీరములో జగుగు అన్నము జీర్ణమగుట, రక్తము ప్రవహించుట, మొదలగు వ్యాపారములకును, శరీరము చుట్టును ఉండి వ్యవహరించు ఆకర్షణాదిశక్తు లకును, ఆధారములైన పంచప్రాణములయొక్క వృత్తు లను బట్టి ఈనియమము లేర్పరుపబడినవి. మనుస్మృతిలో శరీరవ్యాయామము, ఆటలు వీవియు చెప్పలేదు. కాని పురాణములలో యజుర్వేదము నందొక భాగమైన ధనుర్వేదమును గురించియును, యోగసంబంధములైన ఇతర వ్యాయామములు, విద్యలు, కుస్తీలు, గుర్రపు పందెములు, మొదలైన పందెములు ఆటలు ఆయావర్ణ ములకు తగినట్లు విధింపబడిన వనియును ఉన్నది. ఈవ్యా యామములలోను ఆటలలోను పురుషార్థములలో నేదో యొకటి యుద్దేశముగా నుండి, అవి విద్యార్థి తన దృష్టిలో నుంచుకోవలసినట్లు ఏర్పరచబడినది. దానివల్ల ఆ యాటలు సంతోషదాయకముగ నుండక పోవచ్చును

గాని, ఆ యాట నే పరమావధియని భావించకుండ, పురుషార్థములను పరమావధిగా నుంచుకొనిన పరమార్థలాభము చేకూరును. నిరర్థకముగ నే ఆంగమును కదల్పకూడదు అని మనువు (4-177) కాసించెను.

ప్రాణాయామము

ఈ శరీరవ్యాయామము లన్నిటికంటెను ముఖ్యము ప్రాణాయామము. స్వర్ణము మొదలైన వానియొక్క మలినము నిష్కనందు కాఁబ్బటచే నెట్లు పోవునో, అట్లే దేహముతో జేరిన యింద్రియదోషము లన్నియు ప్రాణాయామము చేత నశించును. ప్రాణాయామము చేత నింద్రియదోషములను, పరమాత్మయందు ధారణ చేయుట చేత ప్రాగ్భ్రమమును, ఇంద్రియ నిగ్రహము చేత విషయ సంబంధములను, బ్రహ్మధ్యానముచేత కామకోపధములను పోగొట్టుకొనవలెను, (మను. 6-71, 72). ప్రాణాయామము ఎవరు ఎప్పుడు ఎట్లు చేయవలెనో, ఎట్లుచేసిన ఏఫలము గలుగునో శ్రుతిస్మృతులలో ననేకచోట్ల వివరింపబడి యున్నది. త్రికాలసంధ్యావందనములో ప్రాణాయామమును విధించుటచేత ఆ ప్రాణాయామము శరీరపోషణ కెంత ఆవశ్యకమైన వ్యాయామమో తెలియుచున్నది.

సంధ్యావందనము

మతసంబంధమైన విద్య: మనుస్మృతికి ఇహపరలోకధర్మము ఆధారమని యిదివరకు చెప్పియున్నాము. కనుక మనుస్మృతి విధించిన విద్యావిధానమునకు అంతకును ధర్మమే ఆధారమని వేరేచెప్పనక్కరలేదు. అయి-

నను ప్రత్యేకముగ మతాచారముల విషయమున గూడ నియమము లేర్పరచబడినవి. అందు ముఖ్యము సంధ్యా వందనము. సంధ్యావందనముచేయుని ద్విజాడు ద్విజత్వమును గోలాప్తిపును. సంధ్యావందనము దృశ్యాదృశ్యములను కలుపును. సంధ్యావందనములో ప్రతియొక్క భాగమువలనను విశేషమైన ప్రయోజన మున్నది కాని, వానిలో ముఖ్యమైనది గాయత్రీమంత్రము. ఇది మనకు ప్రత్యక్ష దేవతయును, తనయందు సకల దేవతలను గలవాడు (సర్వదేవమయోహి సః) ను అగు నూర్య నారాయణమూర్తి ను పాసించు మంత్రము. శరీరపోషణకు అన్నపానములు, గాలి, యెట్లూపశ్యకమో అట్లు ప్రాణశక్తికి ఓజస్సుకు నూర్యని తేజస్సు ఆవశ్యకము. ఈ తేజస్సు గాయత్రీజపము విధ్యుక్తముగ చేయుటచేత లభించును. ప్రాణవమాహాత్మ్యమును గురించియును జపవిధానమును గురించియును ఇక్కడ విపులముగా వాయుటకు ఆవకాశము లేదు. దీనినిగురించి సంగ్రహముగా మనువు చెప్పిన వాక్యముల నుదహరించెదము. ‘బ్రహ్మ, ప్రాణవమయొక్క అంగములైన అకార ఉకార మకారములను, భూః, భువః, సువః, అను మూడు వ్యాహృతులను, మంత్రము యొక్క మూడు పాదములను, మూడు వేదములనుండి (సారము తీసి) సృజించెను. వ్యాహృత పూర్వకమైన గాయత్రిని సంధ్యాకాలములయందు జపించెడు విపుడు మూడు వేదములను పఠించినవాడు...’ (మను. 2-76-79).

త్రికాలములయందు సంధ్యావందనముచేయు విద్యార్థి తన యితర మతాచారములను గుఱించి ప్రత్యేకముగ

నేర్చుకొనినను నేర్చుకొనకున్నను నిర్బంధములేదు. ఏల యన ఏవిద్యయైనను పరమార్థముకొరకే నేర్పబడును గనుక, ఆవిద్య నేర్పుటయందే 'మత'బోధకూడ కలిసి యుండును.

మానసిక శిక్షణము

తరువాత, మానసిక శిక్షణము: ఇది వృత్తినిర్ణయము వల్లను, సర్వజ్ఞులైన ఋషుల వాక్యములలో విషయము సంగ్రహముగను సమగ్రముగను చెప్పబడుటచేతను మిక్కిలి సులభముగ నుండెను. ఎంత గొప్ప విషయ మయినను సూత్రరూపమున చెప్పబడుచుండెను. ఇప్పుడు కూడ ఫార్మ్యూలా (formula) లు అని గణితాది శాస్త్రములలో చెప్పుదురు. అవి అట్టి సూత్రములే. వానివల్ల విషయ మంతయు సులభముగ జ్ఞాపక మంచు కొనుటకు వీలుండును. మనువు 'అక్షరజ్ఞానము లేనివాని కంటె గ్రంథము చూచి చదువగలవాడు' మేలు. వాని కంటె చదివినదానిని చూడకుండ తిరిగి చెప్పగలవాడు మేలు. వానికంటె చదివినదాని యర్థము నెరింగిన వాడును, వానికంటె చదివినదాని ననుష్ఠించి ప్రవ తించువాడును 'శ్రేష్ఠులు' (మను 12-103) అనిచెప్పు ట చేత సూత్ర పాయములైన గ్రంథ వాక్యములను విద్యార్థులు కంఠపాఠముచేసి, వానిని మననము చేయు చుండిరి. ఇప్పుడు పాఠపుస్తకములలోని యితర గ్రంథ ములలోనుంచి విచక్షణలేకుండ ఎత్తివ్రాసిన చిన్నచిన్న భాగములు అనేకములు మితిలేకుండ చదువుటయును, వార్తాపత్రికలను చదువుటయును, అజీర్ణము కలిగించు

అకాల భోజనము చేయుట, అమితాహారము తినుట వంటిది.

ఇట్లు కంతపాతముచేయు శాస్త్రములలో మొట్టమొదటివి కోశము (నిఘంటువు), వ్యాకరణము. ఇవి భాషాజ్ఞానమునకు మూలములు. భాషాజ్ఞానము సరిగా లేనియెడల విద్యార్థి భావములు సంకల్పములు కూడ సరిగానుండవు. మాట్లాడుటకు భాష ముఖ్యము. యుక్తమైన సంభాషణ చేయుటకు భాష చక్కగా వచ్చియుండవలెను. లేనియెడల మనోభావములు యథార్థముగా వ్యక్తముగావు. దానివల్ల వివాదలు పుట్టును. అందుచేత భాషకంత పాఠము ముఖ్యము ఈయబడినది. 'సర్వేషామేవ శాస్త్రాణాం న్యాయవ్యాకరణం ముఖం' (సకలశాస్త్రములలో ప్రవేశించుటకు న్యాయ వ్యాకరణ శాస్త్రములు ద్వారము) అని చెప్పబడినది.

బాల్యములో విచక్షణశక్తి తక్కువగా నుండును; అనుకరణశక్తి ఎక్కువగా నుండును. ఆ వయస్సులో కంతస్థముచేసిన విషయములు ఎప్పటికిని మరుపునకు రావు. వయస్సు ముదిరినతరువాత తర్కశక్తి వృద్ధియై ప్రతివిషయమునకు కార్యకారణ సంబంధములను తెలిసికొనగోరుట, విమర్శించుట, వచ్చును. అందుచేత విద్యార్థులకు మొదట ముఖ్యశాస్త్రములలోని సూత్రములను కంతపాతముచేయుట అవశ్యకము.

వేదముతో పాటు వేదాంగములు, శాస్త్రములు కూడ బోధింపబడుచుండెను. ఒక్కొక్క విషయమునకు వారములో కొన్ని ప్రత్యేకదినము శేర్పరచబడుచుండెను. అందుచేత ప్రతిదినము ఏదేనిమిది విషయ

ములు చదివి, వాని నన్నిటిని జ్ఞాపక ముంచుకొనుటకు శ్రమపడ నక్కరలేకుండ ఒక్కొక్క విషయము తీరు బడిగ చదువుటకును బోధపరచుకొనుటకును జ్ఞాపక ముంచు కొనుటకును అవకాశ ముండెను.

విద్యార్థి పాఠము నేర్చుకొనునపుడు “శరీరము, వాక్కు, బుద్ధి, ఇంద్రియములు, మనస్సు, వీని నణచు కొని, చేతులు మొగిడ్చి, గురున కెదురుగా గురునిముఖము చూచుచు నిలువబడవలెను. గురువు ఆజ్ఞయైనపుడు ఎప్పుడును ఉత్తరీయమునకు వెలుపల దక్షిణహస్తము నుంచుకొని, గురువున కెదురుగా, మూసికొనవలసిన అంగ ములను చక్కగా మూసికొని కూర్చొనవలెను” (మను. 192, 193) దీనివల్ల మెలకువ, జాగ్రత్త, ఊపిరి దీర్ఘముగా తీసికొనుట మొదలగు సుగుణములు కలుగును. ముఖ్యముగా ప్రథమావస్థలో చదువుటకు పుస్తకములు లేక పోవుటచేతను, ఉపాధ్యాయుడు చెప్పిన వాక్యములను శిష్యుడు వెంటనే చెప్పి వర్ణించుటచేతను, కంఠస్థునికీ మంచి శిక్షణము కలిగి, కండ్లజబ్బులును, పుస్తకములకు కాగితములకు ఘనప్రయమును లేకుండెను.

అనధ్యయన దినములు

ఉదయమున, సాయంత్రము సంధ్యావందనమైన తరువాత, చదువుకొనుకాలము. తక్కినకాలము భిక్షుట నము, విశ్రాంతి, గురువునకు ఇంటిపనులుచేయుట, అట పాటలు, మొదలగు పనులతో గడుపుచుండిరి. అనధ్యయనదినములు మిక్కిలి తక్కువ. ‘వేదాంగపఠనము, గాయత్రీజపము, బ్రహ్మయజ్ఞము, ఔపాసనము,

వైశ్వదేవము మొదలగు నిత్యకృత్యములకు అనధ్యయన కాలము లేదు' (మను. 2-105) అనధ్యయనకాలములు గాలి, వాన, విద్యుత్తు, మొదలగు ప్రకృతిసంఘటనలను బట్టియును, శరీరశౌచమును బట్టియును, గ్రామ పారిశుద్ధ్యము, గ్రామములోని పండుగలు, పర్వములు, కష్టసుఖములను బట్టియును ఏర్పరచబడినవి. ఒక వేదము నధ్యయనము చేయు శబ్దము వినునపు డింకొక వేదమును పఠింపరాదు. (మను. 4-101-127) యంత్రాది పరికరములు కావలసిన పారిశ్రామిక విద్యలు పట్టణ ప్రాంతములలో చెప్పచుండిరి. గురుకులమునకు పెద్ద భవనములులేవు. అందుచేత చదువు చెప్పటకు వ్యయము లేదనియే చెప్పవచ్చును. దేశసంచారమువల్ల జ్ఞానము సంపాదించుటకూడ కలదు. కాని, సాధారణముగ నిది గృహస్థాశ్రమములోనో వానప్రస్థాశ్రమములోనో జరుగుచుండెను.

మనుష్యుడు అంతర్ముఖు డగుటకు నిష్కళంకమైన బ్రహ్మచర్యము అవశ్యకము. ఎంత గొప్ప పండితుడైనను బాల్యమున బ్రహ్మచర్యము నవలంబించని యెడల, ఈ జన్మమున ఆత్మవిద్య యొక్క ఫలము ననుభవించ జాలడు. అథివా, అనుభవించుట బహుకష్టసాధ్యము. మనస్సు బుద్ధితో కలిసిన యెడల ఆత్మానుసంధానము సాధ్యమగును గాని కామముతో గలిసినయెడల మనస్సు బహిర్ముఖమై ఆత్మానుసంధానము సాధ్యము కాదు. గనుక బ్రహ్మచర్యము ఆత్మవిద్యకంత అవశ్యకమైనది. ఆత్మానుసంధానమునకు కావలసిన ప్రయత్న భారమును ఐహిక భోగములకై తమశక్తిని తమకామమును వ్యర్థ

ముగ వ్యయముచేయని కుమార జీవులేగాని భరించ జాలరు.

ఇది మహాభారత యుద్ధమునకు పూర్వము, ద్విజులకు ఏర్పర్చిన విద్యావిధానము. ఇక, శూద్రులకును బాలిక లకును విద్య గలపుటను గురించి ఎట్టి యేర్పాట్లు చేయబడెనో చూతము.

శూద్రులకు విద్య

శూద్రుడు తత్త్వతః ఆత్మవిద్యను బోధ పరుచు కొనుటకు సమర్థుడేని అపరిపక్వజీవి. అందుచేత, వాని విద్యను గురించి మనువు ప్రత్యేకముగ నెట్టి నియమము లను ఏర్పర్చలేదు. తక్కిన వర్ణముల వారు ద్విజత్వసిద్ధి కలుగవరకు నుండు స్థితిలోనే శూద్రుడు యాజ్ఞేయ మును నుంచబడెను. 'జన్మనా జాయతే శూద్రః సంస్కారా ద్ద్విజ ఉచ్యతే' (ప్రతివాడును జన్మముచేత శూద్రుడు. ఉపనయన సంస్కారము పొందినది మొదలు ద్విజు డనబడును.) అనియును 'శూద్రేణ హి సమస్తావ ద్యావద్భవే న జాయతే' (వేద సంస్కారము పొంద నంతవరకు శూద్రుడగును) అనియును చెప్పబడెను, ద్విజత్వమును పొందని వారును, పొందుట కర్హులు కానివారు నొక్క తరగతిలో చేర్చబడినట్లు తెలియు చున్నది.

కనుక, తనకు చెప్పినపని చేయుటయును, గురుకుల మునకు వెళ్ళకముందు, బిడ్డలింటియొద్ద నేర్చుకొనునట్లు, తానే యింటిలో పనిచేయునో ఆ యింటివారి సహవా సముపల్ల నేర్చుకొనుటయును, పురాణములు వినుట వల్ల

నేర్చుకొనుటయును, శూద్రునకు విద్యాభ్యాసముగా నుండెను. ఋషులు వేదములను చదువదగిన మనో బలము లేనివారికొరకు ప్రత్యేకముగ పురాణములను వ్రాసియుంచిరి. ఇప్పుడు Popular scientific books అని శాస్త్రపరిభాషలేకుండ భౌతికశాస్త్రము మొదలైన శాస్త్రవిషయములు జనసామాన్యమునకు సులభముగ బోధపడు మాటలతో వ్రాయుచున్నారగదా! ఇటు వంటివే పురాణములు. ఈ పురాణములకు సరియైన యర్థము చెప్పగల పండితులు అర్థముచెప్పి బోధించిన యెడల, వినినవారి కెంతయో విపులమైన విషయజ్ఞానము కలుగును. ఆధ్యాత్మిక శక్తులు బడయు సాధనములు తప్ప తక్కిన వేదరహస్యములన్నియును పురాణములలో వ్రాయబడినవి. శూద్రుని నిరాదరణచేసి, అవమానించి, అణగదొక్కి రను మాట సత్యదూరము. పాపచీనకాలములో శూద్రునకు తదితరులకంటె తక్కువగౌరవము లేదని పురాణములవల్లనే కనిపించుచున్నది. ఆకాలపు శూద్రుడు నేటి శూద్రునికంటె మిక్కిలి యున్నతస్థితిలోనుండెను. సమర్థులైనశూద్రులు కొన్ని నియమములకు లోబడి, ద్విజులవలె విద్యాభ్యాసము చేయుచుండిరి. ఇప్పుడు నాగరికజాతులలో సంఘ దూరులయొక్కయు దరిదురిలయొక్కయు అవస్థకంటె నాటి శూద్రుల అవస్థ మిక్కిలి శ్రేష్ఠముగ నుండెను.

‘శూద్రుడు పాపముజేయుట అనునదిలేదు. (తక్కిన వారు దుష్కర్మచేసిన యెడల పతితు లగుదురు. శూద్రుడు పతితు యగుట కవకాశములేదు గనుక తక్కినవారుచేసిన పనులు శూద్రుడు చేసినను వారివలె పీనికి పాపమంటును)

వానికి సంస్కార యోగ్యతయును లేదు. ఒకధర్మమును పాలింపవలెనను నిర్బంధములేదు. పాలించినందువల్ల ప్రతిబంధకములేదు. శూద్రుడు ధర్మశాస్త్రమును తెలిసికొని, దాని ననుష్ఠించి, గుప్తమంత్రములు జపించుట తప్ప తక్కిన పంచయజ్ఞములు మొదలైన సత్కర్మల జేయుచు ద్విజులవలె ప్రవర్తించినయెడల వాడు ప్రశంసాపాత్రుడును గౌరవనీయుడును అగును గాని దోషిగాడు. మను (10-126, 127) దీనివల్ల రహస్యమంత్రములు తప్ప తక్కిన విద్య లన్నియును శూద్రుడు నేర్చుకొనుట కర్హుడనుట స్పష్టమగుచున్నది.

స్త్రీ విద్య

స్త్రీవిద్య విషయమై యీ మధ్య మన దేశములో మిక్కిలి ప్రబలమైన ప్రచారము జరిగినది. ఆ ప్రచారముకొరకు ప్రాచీన గ్రంథములలోని వాక్యములు విపులముగా నుదహరింపబడి అనేక వాదోపనాదములు జరుగుచున్నవి. స్త్రీలకు విద్య అక్కరలేదని యెవ్వరు ననరుగాని యెటువంటి విద్యకావలెను అనునది వివాదాంశమై యున్నది. స్త్రీకిని పురుషునకును శారీరకముగను మానసికముగను భేద మున్నంతకాలము వారికిఁ గూడ భేద ముండక తప్పదు. ఈభేద ముండుట చేత స్త్రీ పురుషులు ఒక పూర్ణమునందు రెండు అంశలుగా నున్నారు. ప్రపంచమునందున్న సర్వ భూతములను ఒక్కటి యను తత్త్వముమీద ఆధారపడి యున్న మనుస్మృతి యందు స్త్రీ పురుషులయం దేకత్వభావ ముంచుట అశ్చర్యముకాదు. స్త్రీ పురుషుల ఆత్మ

యందు ఏకత్వ మున్నను బాహ్యచిహ్నముల యందు భేద ముండుట చేతనే ఇద్దరును కలిసినగాని పరిపూర్ణత కలుగదు. ఇది గృహస్థాశ్రమమునకు మూలము. సంఘ నిర్మాణమంతయు గృహస్థులమీద నిలిచియున్నది. మెదడులో రెండు భాగములు నొకదాని కొకటి యెట్లు పరిపూర్ణత గలిగించుచున్నవో, శ్రవణేంద్రియ మొక్కటి యైనను రెండు చెవులును, దృశ్యేంద్రియ మొక్కటి యైనను రెండు కన్నులును ఉండి, యెట్లు ఒకదాని కొకటి పరిపూర్ణత నిచ్చుచున్నవో అట్లే స్త్రీ పురుషు లిరువురును కలిసి గార్వాన్యమున పరిపూర్ణత నిచ్చుచున్నారు. ఇది మనుష్యులలో స్త్రీ పురుషజాతి భేద మున్నంతకాలము ఇట్లుండును కనుక స్త్రీ పురుషులు తమతమ ధర్మములను యుక్తముగ నెరవేర్చగలుగుటకు వారికి గరపు శిక్షణవిధానమున భేదము లుండకతప్పదు. అందుచేత మనువు,

‘స్త్రీలకు జాతకర్మాదులు ఆయాకాలములలో శరీర శుద్ధికొరకు వేదమంత్రములు లేకయే తంత్రపూర్వకముగా చేయవలెను స్త్రీలకు వివాహము ఉపనయనముగాను భర్తృశుశ్రూష గురుకులవాసముగాను, గృహ సంరక్షణము అగ్ని సేవగాను చెప్పబడుచున్నది. (మను 2-66, 67) అనిచెప్పి ‘కన్యాప్యేవం పాలనీయా శిక్షణీయా ప్రియత్నతః, కన్యయైనను ప్రియత్న పూర్వకముగ (బాలనివలె) పాలింపబడదగినది. శిక్షణ నీయదగినదియు నైయున్నది] అని చెప్పెను.

దీనినిబట్టి స్త్రీవిద్య గృహకృత్యములు - అనగా ఇల్లుచూచుట కింపుగా నుండునట్లు చక్కగా నవరించు

ఇంటిలో వారికి దయతోను మార్గవనుతోను సకల సదుపాయములను సమకూర్చి సుఖము చేకూర్చుట, అతిథిసత్కారము చేయుట, పోషించుట, పెంచుట మొదలైన మాతృస్వభావమున కనుగుణ్యములైన కార్యములు—నిపుణతతో చేయగలుగుటకు శిక్షణము నిచ్చునదియును, పురుషుల విద్య, ధన, సంపాదనము, యుద్ధము, విద్యాబోధనము మొదలైన లౌకిక వ్యాపారములు నిపుణతతో చేయగలుగుటకు శిక్షణము నిచ్చునదియును, అయి యుండివలె నని విశద మగుచున్నది. స్త్రీవిద్యలో గూడ వర్ణభేదమునుబట్టి కొన్ని భేదము లున్నవి. బ్రాహ్మణ, బాలికకు పుస్తకములద్వారా నేర్చుకొనునది యొక్కవ. శూద్రులబాలికకు శరీర వ్యాయామ మెక్కువ. వైశ్య బాలికకు ఆర్థికజ్ఞాన మెక్కువ. ఈ విధమైన భేద ముండెను. దీనివల్ల బాలిక భర్తృగృహమున కేగినపుడు అక్కడి వ్యాపారమునకు తగిన శిక్షణ మియ బడుచుండెను. చిత్రకళలు బాలకు గూడ నేర్పబడుచుండెను. గాని బాలికలకు ముఖ్యముగా నేర్పబడు చుండెను. ఇట్టిభేదములు ఏర్పడియున్నను స్త్రీలు ఇష్టమున్నయెడల పురుషులవలె తమవర్ణమున కనుగుణ్యములైన సకలవిద్యలను నేర్చుకొనగూడ దని నిషేధ మెక్కడను లేదు. అటువంటి విద్యావిశారద లగు స్త్రీలు పండితసభలలో విజయములు గాంచి రని పురాణములలోను ఇతిహాసములలోను పెక్కు నిదర్శనము లున్నవి.

భార్యయు భర్తయు విద్యావంతులను, కళాప్రవీణులను అయిన యెడల వారి పరస్పరానురాగమునకు విద్య తోడై వారి గృహస్థ జీవనము లోపరహితమై యుండును. వారు రసానుభవమునకు నిల్లు విడిచి పో

నక్కరలేదు. 'సుఖానుశయీ రాగః' అనగా సుఖము ననుసరించుటయే రాగము (యోగ. 2-7) ఆ సుఖము ఇంటను లభించనపుడు దానికొరకు బైటకు పోవుట చేత రాగము బైటను వృద్ధియై సంఘ దురాచారములకు కారణ మగును. కనుక, స్త్రీలు కూడ మీద చెప్పిన నియమములకు లోబడి విద్యల నేర్చుట అవశ్యకము.

స్త్రీపురుష భేదము ఆత్మకు లేదు. ఆత్మ యీ భేద లక్షణములు గల శరీరములలో బుట్టుచు అనుభవములను సంపాదించును. కనుక, ఈ జాతిభేదముచేత విద్యా విధానము నందును, నేర్చుకొను వృత్తులయందును స్వల్ప భేదము లున్నను ఆత్మవికాస హేతు వగు విద్య అందరకును ఒక్కటియే యగును. కనుక, జ్ఞానవికాసము కలిగించు విద్య అందరకును సమానముగా చెప్పవలెను.

గృహస్థధర్మము

నల్గవ అధ్యాయము

అధీత్య విధివ ద్వేదాః పుత్రాంశోఽపి తాద్య ధర్మతః
ఇష్టా చ శక్తితో యజ్ఞై ర్మనో మాత్రే నివేశయేత్॥

సర్వభూతేషు చాత్మానం సర్వభూతాని చాత్మని
సమం పశ్య న్నాత్మయాజీ స్వారాజ్య మధిగచ్ఛతి॥
ఏవం యః సర్వభూతేషు పశ్యత్యాత్మాన మాత్మనా
స సర్వసమతా మేత్య బ్రహ్మభ్యేతి పరంపదమ్॥

(మను-6-36; 12-91, 125)

[వేదమును విధ్యుక్తముగ నేర్చుకొని, ధర్మయుక్తముగ సంతానము గని, శక్తికొలదిగ యజ్ఞాదులజేసి,

అటుమీద మోక్షమునందు మనస్సు నుంచవలెను. తన యందు సర్వభూతములను, తాను సర్వభూతములయందును ఉన్నట్లు సమముగా చూచు ఆత్మయాజి (ఆత్మ యందాత్మను యజ్ఞము చేయువాడు) స్వారాజ్యమును (మోక్షమును) పొందును. ఈ ప్రకార మెవ్వడు తన యాత్మచే సర్వభూతాంతర్యామి యైన పరమాత్మను గనుచున్నాడో వాడు సర్వోత్కృష్టమైన బ్రహ్మ పదవిని పొందుచున్నాడు.]

బ్రహ్మచర్యాశ్రమమున శారీరక మానసిక శిక్షణమును పొందినవాడు గృహస్థాశ్రమమున కర్హుడగును. సతీపతులును తలదండిలును వారి బిడ్డలను ఒకరి యెడల నొకరు నెరవేర్చవలసిన ధర్మములు మాత్రమే గాక, ఆరోగ్యము, పారిశుద్ధ్యము, జనసంఖ్య మొదలైన ఆర్థికసమస్యలతో గూడిన విషయములు, ఇవన్నియును గృహస్థాశ్రమముతో సంబంధించినవే.

కుటుంబజీవనము

కుటుంబ సౌఖ్యము సమకూడుటకొరకు ఎవరే ప్రకారముగా ప్రవర్తించవలెనో మనావు వివరముగా విధించెను. మొదట, 'భార్యాభర్తలను గురించి భార్యయు భర్తయు ఆమరణాంతము (మనోవాక్కాయములచే) వ్యభిచరించకుండ ఉండవలెను. ఇదే స్త్రీ పురుషులకు సంగ్రహమైన ధర్మమని యెరుంగవలెను.' (మను.9-101) అనియును, 'ఏ స్త్రీ మనోవాక్కాయముల నణచుకొని వ్యభిచరించకుండునో ఆమె పతిలోకమును చేందును. పెద్దలచే పతివ్రత యని చెప్పబడును' (మను,

5-165) అనియును చెప్పబడినది. ఏకపత్నీత్వము, అవ్యభిచార జీవనము ఆదర్శములుగా విధింపబడినవి. బహుపత్నీత్వము కొన్ని సందర్భములలోను, బహుపతిత్వము మిక్కిలి అరుదైన స్థితిగతులలోను అంగీకరించబడినవి. భార్యపోయిన పురుషుడును, భర్త పోయిన స్త్రీయును దిరిగి వివాహమాడ వచ్చునని యంగీకరించ బడినను, అది గౌణముగా నెంచబడెను.

స్త్రీకి ప్రేమయును ఏకాగ్రతయును స్వభావ సిద్ధములగుట చేత, ఆమెకు పరమార్థసిద్ధి కలుగుట కవకాశము ఎక్కువగ నున్నది. అందుచేతనే వితంతు స్త్రీ భార్యపోయిన పురుషునికంటె ఎక్కువ కఠినములైన బ్రహ్మచర్య నియమము లేర్పరచబడినవి. ఇంద్రియ నిగ్రహములేని స్త్రీ పురుషులకు - అనగా, శూద్ర స్వభావము గల అపక్వజీవులకు - మాత్రమే పునర్వివాహము అంగీకరించబడినది. మరియును స్త్రీకికూడ పురుషునివలె నైషిక్బ్రహ్మచర్యము అంగీకరించ బడినది.

వివాహము స్త్రీ పురుషులకు పరమార్థసాధనముగా విధింపబడినది. వారి కామరణాంతము అవ్యభిచార జీవన మాదర్శమగుటచేత, వారి కా జీవనమువల్ల ప్రేమ, కరుణ, భూతదయ మొదలగు నిష్కలుషము లగు రాగములు వికసించి, అవి ఆత్మవికాసము కలిగించి పరమార్థసాధనము లగును. కాని, తిరిగి తిరిగి వివాహములు చేసికొను ఇంద్రియలోబుర కట్టి రాగ వికాసము కలుగుట కవకాశ ముండదు.

‘నదిలోని యుదక మెటువంటిదైనను, సముద్రములో ప్రవేశించి నంతనే సముద్రోదకము యొక్క గుణమును పొందుచున్నది. అది యెట్లనిన, వసిష్ఠునిచే వివాహము చేసికొనబడిన ఆక్షమాలయును, మందపాలునిచే వివాహము చేసికొనబడిన సారంగియును, అధమజాతీవారైనను, తమ భర్తల గుణమును పొంది పూజింపదగిన వారైరి.’ (మను. 9, 22, 23) అనియును, ‘పాములవాడు పామును పుట్టలోనుంచి పైకి తీసినట్లు పతివ్రతయైన స్త్రీ బ్రహ్మహత్య, కృతఘ్నత, మిత్రోద్రోహము మొదలైన ఘోరములు చేసినవారైనను భర్తను ఉద్ధరించును’ (యాజ్ఞవల్క్య - మితాక్షర) అనియును చెప్పబడెనట్లు భార్య భర్తలలో నెవ రుత్తములైనను రెండవ వారిని ఉద్ధరింతురు. అందులో స్వభావముచే పురుషుడు స్త్రీని జ్ఞానముచే నుద్ధరించును. స్త్రీ పురుషుని ప్రేమచే నుద్ధరించును. జ్ఞానముకంటె అవ్యాజమైన ప్రేమ శక్తి గొప్పది. గనుక భార్యను భర్తకంటె పతివ్రతయైన స్త్రీ తనభర్త నుద్ధరించుట కెక్కువసామర్థ్యము కలిగియుండును.

మనువు (2-145) ‘ఉపాధ్యాయుని కంటె ఆచార్యుడు పది రెట్లు ఎక్కువ గౌరవార్హుడు. ఆచార్యునికంటె తండ్రి నూరురెట్లు ఎక్కువగౌరవార్హుడు. తండ్రికంటె తల్లి వేయిరెట్లు ఎక్కువ గౌరవమున కర్హురాలు.’ అని చెప్పబడెనట్లు స్త్రీకి మనువు ఇచ్చిన అధిక్యము నేటినాగరిక సంఘములలో నెక్కడను కానరాదని చెప్పవచ్చును. అయితే, యీ గౌరవము మాత్రిస్వరూపిణి యైన స్త్రీకి ఇయ్యబడినదిగాని ‘స్త్రీలహక్కులకై’ పోరాడు స్త్రీ.

కీయబడలేను. 'తస్మా త్సాధ్వ్యః స్త్రీయః పూజ్యః సతతం దేవవత్సరైః, సతీనాంతు ప్రసాదేన ధార్యతే జగత్ప్రయమ్' (మత్స్యపురాణం). [సాధ్వ్యులగు స్త్రీలు ఎల్లప్పుడును దేవతలవలె పూజ్యరాండ్రు. సతుల ప్రసాదము చేతనే మూడులోకములును నిలచియున్నవి.]

భర్తకు భార్య అర్హదేహము, పుత్రుడు ఆత్మస్వరూపము అగుటను, మనువు 'భార్య, పుత్రుడు పురుషుడు ఈ మువ్వురును చేరియే పురుషుడగుచున్నాడు, మరియును ప్రాజ్ఞులు భర్తకును భార్యకును భేదములేదని చెప్పుదురు' అని వ్రాసెను. (9-45) పురుష ప్రకృతులొకరి నొక రెడబాసి యుండరు. ప్రకృతి స్వరూపమగు స్త్రీ లేని పురుషుడుగాని, పురుషుడులేని స్త్రీగాని అసంపూర్ణముగ నుండును. కనుక, వారిద్దరినిచేర్చి సంపూర్ణముచేసి, దంపతులకు ఆధ్యాత్మికసిద్ధి కలుగజేసి, ఈ సంసారయాత్రలో సుఖప్రయాణము చేయుటకై యితర జీవులకు తగు నుపాధులను బుట్టించుటకు వివాహ మేర్పడినది. అందుచేతనే, వివాహ సంస్కారమునకంత పవిత్రత చెప్పబడినది.

బ్రాహ్మము, దైవము, అర్షము, ప్రాజాపత్యము, ఆనురము, గాంధర్వము, రాక్షసము, ప్రేశాచము అని వివాహ మెనిమిది విధములు. (మను. 3-21). వీనిలో మొదటి నాలుగును శ్రేష్ఠములు వానిచే బుట్టిన బిడ్డలు మాత్రము బ్రాహ్మ తేజస్సుగలవారుగాను, పెద్దలచే పొగడతగినవారుగాను ఉందురు. అందము, బలము, గుణము, ద్రవ్యము, యశము, చాలినంత యనుభవము, ధర్మముగలవారై నూరేండ్లు జీవింతురు. తక్కిన

నాలుగు వివాహములవలన బుట్టినబిడ్డలును హత్యచేయు వారుగను, అసత్యము బల్కవారుగాను, బ్రహ్మ ధర్మమునకు విరోధులుగను ఉందరు. (మను.3-39,-42) నిందిత వివాహముల వలన కలుగు సంతానమున కార సత్యము నిచ్చుటకు వానిని కూడ వివాహములుగా నంగీకరించ వలసివచ్చినది.

ఈ విధముగా మనువు జాత్యభివృద్ధికి పరలోక సౌభాగ్యము నొక సాధనముగ నేర్పర్చెను. జాత్యభివృద్ధి కొరకే దంపతులకు అవ్యభిచార జీవనము ధర్మముగా విధించెను. కాని, ఈ ధర్మములును విధులును ఎట్లున్నను ప్రవృత్తిమార్గమునం దున్న జీవుడు సహజముగ వ్యక్తిత్వమును బలపర్చుకొనుటయును, దానితో పాటు స్త్రీ పురుష విభేదము బలపర్చుకొనుటయును తత్ఫలితముగ వర్ణసంకరమును, ఆశ్రమసంకరమును, సంభవించినవి. ఈ సంకర మింకను వృద్ధియై, తుదకు ప్రతిక్రియ ప్రారంభమై, మనుష్యజాతి ఇందిరియ లోతత్వముకంటె ఇందిరియ నిగ్రహము ఎక్కువ శుభదాయక మని తెలిసి సన్మార్గానువర్తన లగుదురు. ఇది నివృత్తిమార్గము. అప్పుడు తిరిగి మనువు శాసించినట్లు పురుషుడును స్త్రీయును పురుషప్రకృతుల వలె ఆవినాభావముతో మెలగుదురు.

పురుషునకును స్త్రీకిని శారీరక, మానసిక లక్షణములు వేర్వేరుగా నుండును. ఈ భేదము జీవునియందన్నదికొదు. జీవునియందన్ని లక్షణములును బీజరూపముగ నుండును. కాని, కొంతకాలము స్త్రీ లక్షణములును కొంతకాలము పురుషలక్షణములును ప్రకృ

పించి, అందుకు తగిన యుపాధులు కలుగుచుండును. అట్లు గలిగిన స్త్రీ శరీరముగాని పురుషశరీరముగాని జీవుని సర్వలక్షణములను ప్రకటింప జేయనందున జీవునకు పరిపూర్ణత్వ మనుభవించుటకు రెండవజాతి శరీరముతో సంబంధము కావలసి వచ్చును. ఈ సంబంధముచే స్త్రీ పురుషుల న్యోన్యము సాహాయ్యము చేసికొని, ఒకరియందున్న లోపముల నొకరు పూర్తిచేసికొందురు.

ప్ర) జా భి వృ ధి

మనువు తన అపార కరుణచేత ఫ్ర)జాభివృద్ధి యావశ్యకమైనను, అతివృద్ధి కాకుండ చేయనెంచి, ఈశ్వర సంకల్పమును బట్టి పూర్తియైన సంతాననిషేధము నిరర్థక మగునని యెరింగినవాడై, జ్యేష్ఠపుత్రుడు పుట్టిన మాత్రముననే మానవుడు తండ్రియై పితృబుణమును తీర్చినవాడగుచున్నాడు, కనుక, జ్యేష్ఠపుత్రుడు పితృధనమున కంతకు అర్హుడగుచున్నాడు, మరియును తండ్రి తన మాడు విధముల బుణములను జ్యేష్ఠపుత్రుని కొప్పజెప్పను. దానిచేత తండ్రి మోక్షమును బొందును, కనుక, జ్యేష్ఠపుత్రుడే ధర్మముచే బుట్టినవాడనియును, తదితరులు కామసంతాన మనియును చెప్పదురు. జ్యేష్ఠపుత్రుడు పితృమును స్వాధీనముచేసికొని, తన సోదరులకు తండ్రివలె కాపాడవలెను. తమ్ములన్నను దండ్రిని వలె అనుసరించవలెను, మను:- (9-105, 106, 107) అని సంతాన విషయమున ధర్మమును మాత్రము సూచించి విడచెను.

మనువు, మనుష్యుడు చేయు సకల సంకల్పములకును చర్యలకును కామమే కారణ మగుటను, అకామత యీ లోకమునం దెచ్చుటను కానరాదు గాని, జీవుడు కామములకు బద్ధుడగుట ప్రశస్తముకాదు అనిచెప్పి, ధర్మము ననుసరించి చరించినవాడు ఈ లోకమున సర్వకామ్య సిద్ధిపొందినవాడై పరమమునం దమరలోకమును పొందును. (మను 2-2-5) అని యొకసామాన్య సూత్రమును చెప్పెను. కామము నణచి నాశనముచేయక, ధర్మముచే దానిని సన్మార్గముల యందుపయోగించుటకు లోబర్చుకొనవలె నని సర్వత్ర బోధింపబడుచున్నది.

ఆర్థిక శాస్త్రమున కంతకును ఆధారము ఒక్కటే. అది, దేశమునందు ఆహారము, బట్ట ఎంత, ఎటువంటిది దొరకును? వానిని వాడుకొను ప్రజలు దేశము లో నెందరున్నారు? ఆహారము, బట్ట తయారుచేయు పని వారెందరు? పనిచేయకుండ వాని ననుభవించు వారెందరున్నారు? ఈ యాధారమును విడిచి యెన్ని సమాధానములు చెప్పినను ఆర్థిక సమస్యలు విడక పోవుట యేగాక చిక్కులనేకములు సంభవించును. అందుచేత ఈ ముఖ్య ఉపాయమును గమనించి మనువు జ్యేష్ఠ పుత్రుడు మాత్రమే ధర్మసంతానమని తక్కినవారు కామ సంతాన మని విధించి బ్రహ్మచర్యము యొక్క మాహాత్మ్యమునంత విపులముగా వర్ణించెను.

కాని, ప్రకృతి బద్ధులైన మనుష్యులీ ధర్మమును యథావిధిగ పాలింపజాలక పోవుటచేత, తరుచు విషమ పరిస్థితులు సంభవించుచుండును. వర్ణసంకరమై, ఆహారము బట్ట మొదలగునవి తయారుచేయక పెత్తనము

చేయు జనులసంఖ్య యొక్కవ యైనపుడు దేశములో శీవనము దుర్భర మగుట తప్పదు. అటువంటినమయము లలో జనుల మొర విని బ్రహ్మ యుద్ధములను కల్పించి దుష్టులను నశింపజేయును. లేక, మొత్తమునూద జన సంఖ్య యొక్కవయై, ఇందియత్ప్రతికారకు పాప కర్మయు, వానితోపాటు దరిద్రము, అపరిశుభ్రత మొదలైన పరిస్థితులు కలిగినపుడు, వ్యాధులు, కాటక ములు వచ్చి అదనపు జనసంఖ్యను తగ్గించివేయును.

పూర్వకాలములో ప్రజాపాలనము చేయుటకు తపశ్శాలులు ఆత్మజ్ఞానసంపన్నులు రాజులుగా పుట్టుచుండిరి. ఆ ప్రకారముగానే, కుటుంబమును పాలించుటకు మహా నీయు డొకడు జ్యేష్ఠపుత్రుడుగా పుట్టి కుటుంబ ద్రవ్యమును స్వలాభముకొరకు గాక, ధర్మకర్తవలె ప్రజారథము వ్యవహరించుచుండెను. రానురాను వ్యక్తిత్వము బలపడి 'అహం'భావము వృద్ధియైనందున స్వార్థపరులు జ్యేష్ఠపుత్రులుగా పుట్టి నారంభించిరి. దానితో కుటుంబ ద్రవ్యము తలిదండ్రుల యనంతరము పుత్రులందరు పంచుకొనుట వచ్చినది.

ఇప్పుడు ప్రపంచమునం దెక్కడ చూచినను స్త్రీ పురుషులలో నైషిక్ బ్రహ్మచర్యము ఎక్కవ యగుచున్నది. దానివల్ల జనసంఖ్య తగ్గి బ్రతుకు దెరువునకై పోరాటములు తగ్గి మనువు ఏర్పర్చిన సుఖజీవనము తిరిగి రావచ్చు నను నూచనలు కనిపించుచున్నవి.

పా ర శు ద్ధ్య ము .

జనసంఖ్యకును ఆర్థిక స్థితికిని సంబంధమున్నట్లే, జన సంఖ్యకును పారిశుద్ధ్యమునకును సంబంధమున్నది.

బాల్యమున బ్రహ్మచర్యాశ్రమమునందుఁ బడయు శిక్ష
 యము వల్లనే ప్రతిపానికిని అనారోగ్య కరములైన ఆహార
 పానీయములను విసర్జించుట, శరీరశౌచము మొదలగు
 ఆరోగ్యవిధులు అభ్యాసములై పోవును. హిందూ
 మతాచారములలో సగము ఆచారము లీ సంబంధ
 మైనవే. కాని క్రమముగా శీలము జ్ఞానము తగ్గి, ఆ
 యాచారముల నిశ్చోద్దేశములను మఱచిపోయి, నేటి
 హిందువులు వాని కపార్థములుచేసి, నిర్జీవ ప్రతి
 మల నారాధించుచున్నారు. స్పృశ్యత, అస్పృశ్యత,
 పంక్తిభోజనములు మొదలైన ఆచారములు నేడు
 ఆరోగ్యహేతువులుగాక, విరోధహేతువు లైనవి. ద్వీజా
 లందరును విద్యార్థిదశలో, వర్ణవిచక్షత లేకుండ, ఒక్క
 గురుని యొద్ద నివసించుచు, ఒక్క వంటలో తినుచు,
 అందరు తెచ్చిన భిక్షాన్నమును గురువునకు సమర్పించి,
 అందరును కలిసి భుజించుచు ఉండవలె నని విధించిన
 మనువు నేటి యీవిధేదముల నంగీకరించె ననుట హాస్యా
 స్పదము. ద్వీజాలు ధర్మవర్తనులైన యెడల వర్ణవిచక్షత
 లేకుండ పంక్తి భోజనములు చేయుచుండి రనుటకు పురా
 ణముల నిండ నిదర్శనము లున్నవి. ద్వీజాడు కూదురిని
 చేతి భోజనమును చేయుట గురించి మనువు 'తనయొక్క
 పంటపండించువాడు, తనకులమిత్రుడు, తన గోవులను
 పాలించు గొల్లవాడు, పరిచారకుడు, మంగలి, తన్ను
 సంరక్షించ వలయు నని ఆశ్రయించినవాడు అయిన
 కూదురిచేతి యన్నము తినవచ్చును' (మను-4-253)
 అని చెప్పెను.

ఈ విషయములో వర్ణభేదముకంటె భక్తి ప్రేమ
 శరీరపరిశుభ్రత ఎక్కువ ముఖ్యముగా చెప్పబడినవి.

(మను. 4-224, 225). అయితే, ఈ నియమములు సామాన్యగృహస్థుల కొరకేర్పడినవిగాని యోగాభ్యాసుల కొరకుకాదు. యోగాభ్యాసికి ఇంతకంటే కఠినములైన నియమము లున్నవి. అవి సామాన్యగృహస్థులకు పనికిరావు.

శరీర పరిశుభ్రతతోపాటు, ఇంటి పరిశుభ్రతకూడ విధింపబడినది. నిత్యాగ్నిహోత్రము చేయుట, ఆజ్యాది ద్రవ్యముల హోమముచేత, దేవతామందిర మొకటి యేర్పాటుగా నుంచి దానిలో నిత్యము సంధ్యావందనము చేయుట, పుష్పములతోను, సుగంధద్రవ్యములతోను పూజాద్యర్చనలు చేయుట, వీని పారితోషికోపయోగ మెట్లున్నను గృహమును నిర్మలముగ నుంచును. కొన్ని యిండ్లు ఆరువది సంవత్సరముల తరువాత పడగొట్టవలెనుగాని ఉపయోగించకూడదని వాస్తుశాస్త్రము చెప్పుచున్నది.

ఒక గ్రామమునకు నాలుగు ప్రక్కలను నన్నూరు మూరల దూరము బయలు నేర్పర్చవలయును, లేక బలముగలవానిచే విడువబడిన మూడు కోలలు పోవుదూరము వరకైన విడిచి పెట్టవలెను. పట్టణమునకు మూడు పాల్లధికముగ నేర్పర్చవలెను' (మను 4-237) దీనిని బట్టి గ్రామమునకు గాలి వెల్తురు నిరాటంకముగా వచ్చుటకును, జనుల మలమూత్ర విసర్జనమునకును, పశువులకు గ్రాసము జనులకు కట్టెలు మొదలగునవి సమకూర్చుటకును తగిన యేర్పాట్లకూడ చేయబడినవని స్పష్టమగుచున్నది. మలమూత్రములు విడుచుట, పాదప్రక్షాళనము, ఉచ్చిష్టమును వేయుట, ఇవి గృహమునకు దూ

ముగా చేయవలెను. (2-151) గాలి, ఎండ, కొన్ని రకముల మొక్కలు జంతువులు ప్రకృతి సిద్ధములైన సమూహములై, అనారోగ్యము కలుగనీయవు. పెద్ద నగరములలో జనసమృద్ధి మెక్కువయై, ఇట్టి సౌకర్యములు చొరకకపోవుటచేత, అక్కడ కృత్రిమపు యేర్పాట్లు చేయవలసివచ్చుచున్నది. ఈ యేర్పాట్లు ఎన్ని చేసినను సంతృప్తికరముగ నుండుటలేదు.

అంటురోగములు ప్రబలకుండగూడ కొన్ని యేర్పాట్లు చేయబడినవి. అనారోగ్యము ఒకరినుండి యొకరి కంటును; ఆ విధముగానే, కొంచెము ఎక్కువ తక్కువ భేదముతో అన్నిరోగములును కూడ ఒకరి నుండి యొకరికంటును; శరీరగుర్గుతలేగాక, కామములు, ఉత్సాహము, ఉద్వేగము, వ్యాకులత, ఇవన్నియును ఒకరినుండి యొకరి కంటునవే. అందుచేత ఒకయింట నెవరు మరణించినను, వాని బంధువులకు ఆశౌచ మేర్పర్చబడినది. ఈ యాశౌచము సామాన్యముగ రోగముచే మరణించినపుడు విధించబడినది గాని యుద్ధములోవలె శరీర మారోగ్యముగా నున్నప్పుడును, వానప్రస్థసన్యాసులకువలె నైచ్చికముగ స్పృశము వదలినప్పుడును విధించబడలేదు.

సాంఘిక జీవనము

మనుస్మృతిలో సాంఘిక జీవనమునకు వర్ణవిభాగ మార్థాయుయున్నదని యిదివరకు చూచియున్నాము. తక్కిన అన్ని విషయములలో వలె ఈ విషయములో గూడ ఐహికము ఆముష్మికమునకు మార్గముగా నేర్ప

రుప బడినదిగాని అదియే పరమావధిగా నెంచబడలేదు. ఆపదలేని కాలమందు ప్రాణులకు ద్రోహము చేయు నట్టియు అది వీలులేనప్పుడు అత్యల్పద్రోహము చేసిన సరిపోవునట్టియు వృత్తి నవలంబించవలె నని విధించబడి నది. (మను. 4—2) దీనివల్ల ఐహిక భోగములు ఆధ్యాత్మిక సౌఖ్యము కలుగజేయునవియై యుండవలె నను సుద్దేశమే గాని, ఆధ్యాత్మిక శక్తులను గూడ ఐహిక భోగముల కొరకు వినియోగించు సుద్దేశము పూర్వకాలధర్మము కాదని తెలియుచున్నది. కేవలము ఐహిక భోగములకొరకు జీవించువాని కిహ సౌఖ్యము గూడ దొరకదు. కాని, ఆధ్యాత్మిక సంపదకొరకు ఐహిక ప్రవర్తనమును సవరించుకొన్నవాని కైహిక సౌఖ్యము గూడ చేకూరును. కామము భోగమువల్ల వృద్ధియగును గాని శమించదు. 'ఈ ప్రపంచమునందు దొరకు సమస్త సంపదలును, సమస్త భోగములును ఒక్క మనుష్యుని తృప్తిపరచుటకు చాలవు అని తెలిసి శమమును బొందుము' అని యయాతి చెప్పినట్లు మహా భారతములో వ్రాయబడినది. కనుక, ఒక జాతిలో ప్రతి వ్యక్తియును స్వలాభాపేక్షతో పని చేసినయెడల మొత్తముమీద జాతీయ సౌభాగ్యమున కవకాశ ముండదు. వ్యక్తులు స్వలాభమునకు గాక సంఘలాభము నకు పనిచేసినయెడల ఆ జాతి సకల సంపదలతో తులదూగును. జాతీయసంస్థ లన్నియును జరు లందరకు సుఖమును సంతోషమును కలుగజేయునవియైయుండును. వ్యక్తులు ఆ సుఖసంతోషములలో బాల్గొనుచు ఏ విధమైన బెంగగాని, అందోళనగాని, లేపండ హాయిగా బ్రతుక వచ్చును.

పూర్వము ఋషులు విధించినట్లు ఆముష్మికము కొరవ విహికకర్మను చక్కగా చేయుట మానికొల క్రమమున మనదేశస్థులైహికకర్మమందు పూర్తిగా అశ్రద్ధను జూపనారంభించిరి. పాశ్చాత్యులు ఆముష్మికమును పూర్తిగా మఱచిపోయిరి. ఇకమందు తిరిగి పూర్వమువలె సమత్వము రావలసియున్నది.

నాలుగు వర్ణములు

ప్రజలు స్వార్థపరులై యైహిక భోగముల కొరకొకరితో నొకరు పోట్లాడవలెనని మనువు శరీరస్వభావమునుబట్టి నాలుగువర్ణముల నేర్పర్చి, వారివారికి అనుకూలములైన ధర్మముల నేర్పర్చి, సంఘములో నొకరి కొకరు సహాయము చేసికొనుటకును, సాంఘిక జీవితము శాంతముగను, సుఖముగను నడుచుటకును అవకాశముల నేర్పరచెను. (మను. 1-31)

ఏదేశమునందుగాని ఏకాలమునందుగాని, మనుష్యుల శరీర నిర్మాణమున భేదములు విశేషముగా నుండునో అదేశమున, ఆకాలమున, వర్ణవిభేదము గూడ బలముగా నుండి, సామాన్యముగ నొకవర్ణములోని వారొక వర్ణములోనికి మారుట సాధ్యమకాదు. కాని, శరీర తత్త్వమున భేదములు లేక ఆందరు నొక్క విధమైన స్వభావముగల శరీరములు గలవారై నపుడు ఒకవర్ణమువారింకొకవర్ణములోనికి చేరుటయును, ఒకవర్ణము వారింకొకవర్ణధర్మమైన వృత్తి నవలంబించుటయును సాధ్యమగును. ఒక్కచెట్టయొక్క విత్తులనుండి పుట్టిన మొక్కలను వేరువేరు పరిస్థితులలో పెంచి సంరక్షించి, క్రమముగా

వానినుండి భిన్నలక్షణములుగల చెట్లను తయారుచేయుచున్నారు. ఆ లక్షణ భేదము కనిపించిన తరువాత, ఆ మొక్కలకు ప్రత్యేక సంరక్షణ చేయుట మానివేసిన యెడల, వాని సంతతి తిరిగి మొదటిరకమున చేరును. ఇది వృక్షశాస్త్రజ్ఞు లంగీకరించిన విషయము. అట్లే మనుష్యజాతులయందును జరుగును.

బ్రహ్మ శరీరమునుండియే నాలుగు వర్ణములును పుట్టిన వని మనువు న్రాసెను. వర్ణవిభాగములేని మనుష్య జాతిలో నుంచి వర్ణవిభాగము కలిగెనని మార్కం డేయ పురాణము చెప్పుచున్నది. వాయు పురాణములో కృతయుగములో వర్ణాశ్రమ వ్యవస్థ గాని సంకరముగాని లేదని చెప్పబడినది. విష్ణు భాగవతములో పూర్వయుగములలో విశ్వామిత్రునివంటి వా రెవరో యొకరిద్దరు మాత్రమేగాక, అనేక కుటుంబములు, కులములుగూడ పైవర్ణములలో జేర్చుకొనబడినట్లు నిదర్శనములు కనిపించుచున్నవి. భవిష్యత్ప్రశంసలో గూడ గలియుగాంతమున, వర్ణసంకరము పూర్తియైనపుడు—అనగా, అన్ని వర్ణముల జనుల శరీరముల స్వభావము ఒక్కటియైనపుడు భగవంతు డవతరించి, మరియొకరీతిగ వర్ణవిభాగము నేర్పఱ్ఱునని పురాణములలో చెప్పబడియున్నది.

మహాభారతము వనపర్వములో యుధిష్ఠిర నహుష సంవాదములో, అప్పటి కీ వర్ణసంకరము పూర్తియైనట్లును, ఒకడు ద్విజుడగునా కొదా యన్న సంగతి వాని వృత్తము (ప్రవర్తన) వల్లనే చెప్పవలెను గాని, జన్మవల్లగాని, సంస్కారమాలవల్లగాని, చదువువల్లగాని, కుల సంప్రదాయమును బట్టిగాని చెప్పటకు వీలు

లేదనియును యుద్ధిష్ఠిరుడు చెప్పిన ట్లున్నది. మనువు తపస్సుయొక్కయు బీజము యొక్కయు ప్రభావము చేత అన్నియుగములయందును తక్కువజాతిలో బుట్టిన వారు ఎక్కువజాతిని పొందుచున్నారు. ఆ ప్రభావము లేనివారు తక్కువజాతిలోనికి పోవుచున్నారు (10-42) అనియును; శుచియైనవాడును, ఆభివృద్ధి నభిలషించిన వాడును, మృదువైన వాక్కుగలవాడును అహంకారము లేనివాడును, ద్విజులను విడువక ఆశ్రయించి విడువ కుండ వారి శుశ్రూష చేయువాడును, అగు కూద్రుడు ఉత్కృష్టజాతిని పొందును' (మను 9-335) అనియును చెప్పెను. వర్ణములో మార్పు ఎట్లు చేసికొనవలెనో (10-57 మొ॥ 65) మనువు విధించెను. ఈ మార్పు పూర్వకాలములో (శరీరస్వభావములలో భేదములు బలపడనప్పుడు) ఒక్క జన్మములోనే సాధ్యమగు చుండెను. కాని, తరువాత తరువాత, కొన్నిజన్మలలో గాని సాధ్యముగాకయుండెను.

ఇప్పుడు ఒక వర్ణములో పుట్టిన బిడ్డయొక్క జాత కమును చూచిన యెడల వాడు మరియొక వర్ణమునకు చెందిన స్వభావముగల వాడుగా కనబడుట సాధారణముగా తెలిసిన విషయమే. ఈ జాతక శాస్త్రమును బాగుగా నవలంబించిన యెడల వర్ణవిభాగము సులభమగును. దానివల్ల వృత్తి విభాగముకూడ సులభమగును.

బ్రాహ్మణుడు.

వర్ణవిభాగములో బ్రాహ్మణునకు జ్ఞానసాధనములను కాపాడుట, జ్ఞానబోధచేయుట, స్వయం

కృషిచే క్రొత్తవిషయములను తెలిసికొని జ్ఞానమును విస్తరింపచేయుట, ఆధ్యాత్మిక శక్తులను వికసింపచేయుట, ధర్మములుగా విధింపబడినవి. దానికి కావలసిన విద్య, తపస్సు, యోగము; వీనిని సాత్విక స్వభావముగల శరీరము భరించవలెనుగాని యితర శరీరములు భరించజాలవు. గనుక, బ్రాహ్మణున కొసగబడిన ధర్మములు ఇతరుల కొసగబడలేదు. ఇతర వర్ణములవారు తమధర్మములను నెరవేర్చుటకు పడవలసిన శ్రమ బ్రాహ్మణ శరీరము భరించజాలదు గనుక ఆధర్మములను బ్రాహ్మణునకు విధించలేదు. ‘బ్రాహ్మణునకు తపస్సు, విద్య, మోక్ష సాధనములు. అందు తపస్సుచే సాపములు పోవును. విద్యచే మోక్షము కలుగును’ (మను 12-104) సమస్త సుఖములకును తపస్సే ఆదిమధ్యాంతములైయున్నది. అందు బ్రాహ్మణునకు జ్ఞానమును, తీర్థియునకు ప్రజా సంరక్షణమును, వైశ్యునకు సేద్యము, వర్తకమును, శూద్రునకు సేవయును తపస్సు లగును. దుస్తరములు, దుష్ప్రిప్యములు, దుష్కరములు అయిన వన్నియు తపస్సుచే సాధ్యము లగును,’ (మను-11-234, 235, 238). ‘ఆత్మ సంయమము గలవారును, కందమూలఫలములను గాలిని ఆహారముగా గొనువారును అగు ఋషులు తమ తపో బలముచేత ముల్లోకములయం దుండు చరాచరములను అన్నిటిని ప్రత్యక్షముగా చూడగలరు,’ (11-236), ‘బ్రాహ్మణుడు జీవనముకొరకు లౌకికవృత్తుల నవలంబించ కూడదు. దుష్ప్రవర్తనములు లేని సాధుజీవనము చేయవలెను.’ (4-11).

ఆత్మజ్ఞానము బడయవలసినవాని జీవిత మంత పరి శుద్ధముగా నుండవలెను. గనుక, బ్రాహ్మణునకు, తన ధర్మావలంబమునం దాటంకము గలుగకుండ ప్రభువు కాపాడవలసిన బాధ్యత యున్నది. అందుచేత బ్రాహ్మణుడు రాజానంద నుండియైనను తన శిష్యుల యొద్ద నుండియైనను తనచే యజ్ఞము చేయించుకొను వాని యొద్దనుండి యైనను ధన మార్జింపవచ్చును. వా రుండగా ఇతరులనుండి ధనము గ్రహించరాదు, (మను 4-33), అని విధించబడినది.

బ్రాహ్మణుడు తన జ్ఞానమును విక్రయించరాదు. ధనమునకు ధనము ప్రతిఫలము, పాటుపడినందుకు ధనము ప్రతిఫలము. కాని, జ్ఞానమునకు ప్రతిఫలము గౌరవము గాని ధనముకాదు. కనుక, అయాచితముగ నెంత లభించిన నంతటితో సంతృప్తుడై యుండవలెను. ఇది జను లందరకును ఆదర్శమైన జీవితము. బ్రాహ్మ ణునకు దేహము తుదగ్రకామములయందు వ్యర్థముగా వ్యయముచేయుట కీయబడలేదు, తపస్సుచే దహింప బడుట కీయబడినది. తపస్సుచే దనకును ఇతరులకును ఇహపర సుఖములు సమకూర్చును. అటువంటి బ్రాహ్మ ణుని గౌరవించుట అందరకును విధి. గౌరవించనివారు కృతఘ్నులు. కాని, బ్రాహ్మణుడు తనకు తాను గౌర వము నపేక్షించరాదు. అన్యలుచేయు గౌరవమును విషమువలెను, అనమానమును అమృతమువలెను చూడ వలెను. (మను 2-162).

బ్రాహ్మణునకు గౌరవము చేయనివాడు ఆ బ్రాహ్మ ణునివల్ల (జ్ఞానమును) విద్యను బడయజాలడు. (దీనిని

గురించి విద్యావిధానములో వ్రాయబడినది.) అధ్యాపకుడు తనను ఆకర్షణముగా నడిగినవానికి చెప్పనక్కరలేదు. గాని తన నాశ్రయించుకొని యున్న పసిబాలురు, పుత్రులు తనను గౌరవము చేసినను చేయకపోయినను వారియందు కరుణగలవాడై, విద్య చెప్పవలెను, అని విష్ణుభాగవతములో చెప్పబడినది.

కొంతమంది హిందూమత మనగా బ్రాహ్మణుని గోవును పూజించుటయే యని హేళన చేయుదురు. ఇందులో హేళనకు గారణములేదు. బ్రాహ్మణుడు జ్ఞానస్వరూపుడును గోవు మాతృస్వరూపిణియును. ఈ రెండింటిని పూజించుటకంటె గొప్పకర్మ యేమున్నది?

‘బ్రాహ్మణుడు, గోవు, స్త్రీ, బాలుడు, వీరికొరకు దేహత్యాగము చేసిన బాహ్యజాతివాడు సిద్ధిపొందును.’ (మను-10-62) ‘గోవుయొక్క మాతృవాత్సల్యమును బ్రాహ్మణునిజ్ఞాన సంచయమును ఎక్కడ గౌరవించెదరో ఆదేశము సంపత్సమృద్ధమై ఏకొంతయు లేకయుండును.’

‘బ్రాహ్మణుడు అన్ని వర్ణములవారి వృత్తులను తెలిసియుండి వారికి ఆయావృత్తులతో సంబంధించిన యుపాయములను బోధించుచు, తన జీవనమునకు తన వృత్తి నవలంబించవలెను’ (మను-10-2), ఇటువంటి బ్రాహ్మణులున్న దేశములో విద్యావిషయమైన సమస్య లేమియు నుండజాలవు. ప్రతి బ్రాహ్మణుని యిల్లును ఒక వసతి గృహసహితమైన పాఠశాలయగును. ఎక్కువమంది విద్యార్థు లొకచో మూగుటగాని విద్యార్థులకు

ప్రపంచముతో సంబంధము లేక పోవుటగాని యుండవు. పిల్లలకు ఇంటియొద్ద నున్న నదుపా యము లుండును. విషయము, ఎవరి కనుకూలమగు నట్లు వారు కావలసినంత వ్యవధి కలిగి, నేర్చుకోవచ్చును. ప్రతి పిల్లవానికి వాని ప్రకృతిని బట్టి బోధించుటకు ఉపాధ్యాయునకు తీరుబడి యుండును. విద్యకొరకు తగనివ్యయ మక్కరలేదు. గురువునకు, శిష్యునకు, తలిదండ్రులకు, ఇతర గృహస్థులకు పరస్పరము ఆనురాగము, గౌరవము, నమ్మకము వృద్ధియై, ఈ ప్రేమ సకల ప్రాణులకును విస్తరించును.

పిల్లలేగాక పెద్దలుగూడ బ్రాహ్మణులవల్ల పుణ్యదిన ములందు పురాణములు ఇతివౌసములు ఉపన్యాసములు వినుటచే వారికిగూడ నిత్యము విద్యాబోధనము లభించు చుండును. సంవత్సరములో నించుమించుగ సగము దినములు పుణ్యదినములే. ఎవరో యొక దివ్యపురుషునితో గాని, యొక దేవతతోగాని, యొక పుణ్యకర్మతోగాని సంబంధించిన దినములన్నియు పర్వదినములే. ప్రకృతి సౌందర్యము, దేవతలు నిత్యసంస్కరణీయములు. ప్రతి వస్తువు సవిత్రమైనదే. పుస్తకము సరస్వతీ స్వరూపము గనుక వీధిలో బోవు ప్రతివాడును వ్రాయకూడదు, ముట్టకూడదు. ప్రతినాణెము లక్ష్మి స్వరూపము గనుక పాపకర్మలకు వినియోగించరాదు. ప్రతి ఆయుధము యముని ధర్మదండ స్వరూపము గనుక ధర్మసంరక్షణార్థమేగాని ఎత్తరాదు. ఈవిధముగ జీవితమునందంతటను ఆధ్యాత్మచింత దృఢమగుట కేర్పాట్లు చేయ

బడినవి. అటువంటి పరిస్థితులలో బుట్టిన మనుష్యుని జీవితముగాక మరియొకరి జీవితము ధన్యమగును!

క్షత్రియుడు

బ్రాహ్మణుడు జ్ఞాన సంచయమును కాపాడునట్లు క్షత్రియుడు దేశబలమును కాపాడును. పైనుండివచ్చు శత్రువుల నెదిరించుటకును, అంతఃకలహముల నణచుటకు తగిన భుజబలము దేశములో నుండవలయును. ఆ బలము క్షత్రియునిది. బలవంతులచే హింసింపబడకుండ బలహీనుల గాపాడువాడు అని, క్షత్రియ శబ్దమునకు అర్థము. 'క్షతాత్కిల త్రాయత ఇత్యుదగ్ధః క్షత్రిస్య శబ్దో భువనేషు రూఢః రాజ్యేన కిం తద్విపరీతవృత్తేః ప్రాజ్ఞై రుపకోశమలీమనైర్వా' (రఘువంశము 2-53) ఇతర విధముగ ప్రవర్తించువాడు రాజు అగుటకు తగడు. శరణాగత రక్షణ చేయజాలని వానికిని అపఖ్యాతి ప్రబలిన వానికిని ఈ జీవితముతో పనియేమి? క్షత్రియుని ఆదర్శ మిది.

రాజునకు తన అధికారము చేతను భుజబలముచేతను గర్వము కలుగకుండుటకును, యితరులకు వానిమీద అనూయ కలుగకుండుటకును రాజు నెరవేర్చవలసిన ధర్మములును, వహించవలసిన బాధ్యతలును కూడ విధించబడినవి. పేదబ్రాహ్మణుని జ్ఞానమునకును, సాధు శీలమునకును వినము డగుటయును, తనరాజ్యములో నతినీచ జనులైనను దుర్మార్గులనుండి కాపాడుటకు తన జీవితము నైన నిచ్చుటయును, రాజునకు ధర్మము, ప్రజలను రక్షించుట, దానము, యజ్ఞముచేయుట, అధ్య

యనము, విషయములయం దప్రసక్తత త్కత్రియునవ ధర్మములు (మను-1-89). ప్రజలు రాజునెడల భక్తికలిగి విధేయులై యుండవలెను. ఇట్లుభయులు తమతమ ధర్మములు నెరవేర్చి నప్పుడే రాజ్యమున సుఖము, శాంతి యుండును. అందుకు మంచి నేర్పరితనము యుక్తి యుండవలెను. అహంభావము, వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ప్రబలియున్న యీ కాలమున యీధర్మము లసహ్య ములుగా కనబడును.

‘రేయింబగళ్ళు రాజు ఇంద్రియనిగ్రహము చేయ వలెను. ఇంద్రియములను నిగ్రహించిన రాజునకే ప్రజలు వశమగుదురు!’ (మను 7-44) ‘శుచి, సత్యసంధత, శాస్త్రానుసారమగు నడవడి, మంచి (వారి) సహాయముగల రాజు మాత్రమే దండమును యుక్తముగా నేల గలడు. దురాశ గలవాడు, మంచి (వారి) సహాయములేని, వాడును, మూఢుడును, బుద్ధిహీనుడును, ఇంద్రియ లోలుడును, అయిన రాజు దండము నేలజాలడు. అట్టి రాజుచేత మిక్కిలి లేజన్సుగల యా దండపురుషుడు ఏలబడడు. ఆ దండము ధర్మములేని రాజును సమటుంబముగ నాశనము చేయును.’ (మను 7-31, 30, 28). ఈ విధముగ రాజధర్మములను, ప్రజాధర్మములను విధించి, మనువు రాజ్యపరిపాలనా విధానమును మిక్కిలి విపులముగా వివరించెను. పరిపాలనమున కంతకును ధర్మము ఆధారముగా జేయబడినది. ధర్మబుద్ధిలేని అధికారులున్నయెడల శాస్త్రము లేంత విపులముగ నున్నను ప్రయోజనము లేదు. అధి

కొరి ధర్మబుద్ధిగలవాడైనయెడల శాస్త్రవిధులెంత సంగ్రహముగా నున్నను లోపముండదు.

రాజు తన ధర్మమును పాలించుచున్నాడా లేదా యని చూచు బాధ్యత బ్రాహ్మణునకును, తన క్రింది యధికారులు, ఉద్యోగులు తమతమ యుద్యోగములను న్యాయముతో నెరవేర్చుచున్నారో లేదో చూచు బాధ్యత రాజునకును గలదు. ధర్మము లన్నిటిలో ముఖ్యమైన యీ ధర్మము మనుసంహితకు ఆధారము. ఈ కాలములో ఇటువంటి ధర్మములు బాలబోధలలో వ్రాయవలసినవే గాని రాజ్యతంత్రజ్ఞులకు చెప్పవలసినవి కావని భావించుదురు. కాని బాలబోధలో గూడ ఈ ధర్మములు ఎక్కడను చెప్పటలేదు. అందుచేత విద్యావంతులు అధికార పదవులలో నున్నను దర్మము, గర్వము ఎక్కువగా కనిపించు చున్నవి గాని ఓరిమి, త్నమ, విచక్షణ మొదలగునవి అరుదుగా నున్నవి. “రాజు వ్యాజ్యమునం దోడినవారైనను, చిన్నవారైనను వృద్ధులైనను, రోగియైనను తన్ను తిట్టినట్లయిన దానిని ఓర్చుకొనవలెను. దుఃఖము బొందినవారి తిట్లను త్నమించిన రాజు స్వర్గమునందు గౌరవము పొందును. తన యైశ్వర్యము వలన తిట్లు నోర్వనియెడల సరకమును పొందును.” (మను-8-312, 313).

రాజు ప్రజల ఆదాయములో ఆరింట నొకపాలు తీసికొనవలెను. కరువుకాలమున పదవపాలు, మంచికాలమున నాల్గవపాలు తీసికొనవచ్చును. కాని సామాన్యముగ అరవపాలు పన్నుగా తీసికొనవలెను. ఆ ఆదాయములో నుంచి రాజ్యాంగమున కగు వ్యయము, ప్రజల

సౌకర్యము లమర్చుటకు అగు వ్యయము చేయవలెను. బడులు, వైద్యశాలలు, తోటలు, వస్తు ప్రదర్శనశాలలు, నాట్యశాలలు, సత్రములు, నూతులు, చెరువులు, మొదలైనవి ప్రజాసౌకర్యమునకు చేయు ఏర్పాట్లు. ఈ ఆదాయములోనుంచి స్వంత ఆదాయములేని బ్రాహ్మణులను సన్యాసులను పోషించవలెను. ప్రజల ఆదాయములోనే కాక ప్రజల పుణ్యసాపములలో గూడ రాజున కారవ పాలు ముట్టనని మరువు చెప్పచున్నాడు (మను— 8-304,35;11-23)

క్షత్రియులందరును శస్త్రనైపుణ్యమును యుద్ధ తంత్రమును నేర్చి రక్షకబుద్ధి గలిగి యుందురుగాని, వారిలో కొద్దిమందిమాత్రము నైనికవృత్తిలో చేరుదురు. తక్కినవారువివిధములైన యుద్యోగములలో జేరికావలసి నప్పుడు యుద్ధమునకు సిద్ధమగుదురు. తమ ప్రాణములను ఆర్తులను రక్షించుటకై ధారబోయుట కనుక్షణమును సిద్ధముగా నుండు క్షత్రియునకుగూడ తపస్సు చేయు బ్రాహ్మణునకు లభించు పదవి లభించును. 'యోగారూఢుడైన యోగియును, యుద్ధములో బాణముచే హతుడైన వీరుడును ఈ యిద్దరియాత్మలే సూర్యమండలమును భేదించుకొనిపోవునవి.' క్షత్రియులీ ధర్మమును విడిచినపుడు భూభార మధికమై, ఆభారమును తగ్గించుటకు భగవంతు డవతరించును. అటువంటి సమయములలో తిరిగి ధర్మప్రతిష్ఠయగుటకు ముందు యుద్ధము ప్రజానాశనము తప్పదు. సామాన్యముగ జనులలో అహంభావము స్వార్థపరాయణత బలమైనపుడు పోటీబయలుదేరి ఒకరి నొకరు, ప్రత్యక్షముగా

గాకున్నను, పరోక్షముగను, ఒక్క-మారుగాక మెల్ల మెల్లగను చంపుకొందురు. వారు అనుభవముచేత కొంత కాలమునకు ఈ పోరాటమువల్ల తమకు కావలసిన సుఖము దొరకలేదని గ్రహించి, తమ ప్రవర్తన యంద సహ్యముపుట్టి తద్వారావై రాగ్యముపుట్టి, సత్ప్రవర్తన నభ్యసించ నారంభింతురు. వారు ఆరవజాతి మూలపురుషులుగా బుట్టుదురు. పూర్వకాలములలో జనులు తమ వర్ణధర్మములను, రాజులు తమ ధర్మములను జాగ్రత్తగా పాలించుచుండుటచేత జనులయందీ మార్పు శాంతముగ జరుగుట కవకాశము లెక్కువగా నుండెను. ధర్మపరిపాలనము లేనప్పుడు యుద్ధములు, తిరుగుబాట్లు, విప్లవములు సంభవించును.

మనువు నిరంకుశ ప్రభుత్వమునుగాని, మూఢజనుల మూకల ప్రాతినిధ్యముగల ప్రజాపరిపాలనమునుగాని అంగీకరించలేదు. రాజు జ్ఞాననిధియైన బ్రాహ్మణుల యొక్క కర్మేంద్రియము, జ్ఞాననిధులచే నిర్మితములైన అమాయములలో స్పష్టముగా విధింపబడిన విషయములను రాజు మార్పుచేయుట కధికారము లేదు. 'మూడు వేదములను, న్యాయశాస్త్రమును, నిరుక్తమును, ధర్మశాస్త్రమును ఎఱిగిన వారును, బ్రహ్మచారియు, గృహస్థుడును, వానప్రస్థుడును, కూడినది దశవిధ లక్షణములుగల పరిషత్తు. ఋగ్వేదసామ వేదముల నర్థముతో నెఱిగిన ముగ్గురు కూడినది త్రివిధ లక్షణములుగల పరిషత్తు. ఈ రెండు విధములైన పరిషత్తులలో నొకటి జేనిని ధర్మముగా విధించునో దానినే ధర్మముగా అంగీకరించవలెనుగాని ఆక్షేపించరాదు. ధర్మసందేహమును

తీర్చుటకు ఈ పరిషత్తులకే ఆధికారము గలదు. (కొన్ని స్మృతులలో పరిషత్తునకు 12,15,21 వరకు సభ్యులుండవలెనని విధించ బడియున్నది.) పరిషత్తు లేనిచోట వేద విద్వాంస యొక్క బ్రాహ్మణుడు నిర్ణయించినదే ధర్మముగా నంగీకరించవలెనుగాని, వేదార్థ మెఱుగని పది వేలమందియైనను చెప్పనది ధర్మము కానేరదు. బ్రహ్మచర్యాది వ్రతనియమములను వదలినవారును, గాయత్రీ మంత్రోపదేశము పొందనివారును, కేరునకు మాత్రము తమ కులమునకు చెందియున్నవారును వేలకొలదిగ కూడినను, వారు న్యాయమును తీర్చుటకు సమర్థులుకారు గనుక, అది సభ యన తగదు. తమోగుణము గలవారు, మూర్ఖులు, చేసిన తీర్పువల్ల కలిగెడు పాపము నూరు రెట్లు వృద్ధియై తీర్పు చేసినవానిని చెందును' (మను 12-108 మొ॥ 115) జ్ఞానులు, ధర్మవర్తనులు, వయోవృద్ధులు, అనుభవ సంపన్నులు, తమ ఆత్మత్యాగము చేతను జ్ఞానముచేతను ప్రజలయొక్కయు రాజుయొక్కయు నమ్మకమునకు పాత్రులై, వారిచే నాహూతులై ధర్మ నిరూపణ చేయుట ఆదర్శవ్రాయ మైన శాసన నిర్మాణముగాని, అల్పజ్ఞులు, అర్థజ్ఞులు, తమ మాటలచే జనులను వంచించి వారి నాశబెట్టి వారి సమ్మతులను గొని సభలలో జేరువారు చేయునది సరియైన శాసన నిర్మాణము కాజాలదు. సత్యమొక్కటియే గనుక దానిని నిరూపించుటకు సత్యసంధుడొక్కడు చాలును. అసత్యము వేయి రూపములు గలది గనుక దానిని నిరూపించుట కంతమంది మూర్ఖులు కావలెను.

ఈ కాలపు ప్రజా పరిపాలనములో నియోజక వర్గ

ముల నేర్పర్చి ప్రానియోజక వర్గమునకు ప్రానిధులుండవలె ననుట మూలమాత్రము. దీనివల్ల పోటీలు బయలుదేరి పెద్దలు చిన్నలుకూడ వాటిలో పాల్గొనవలసివచ్చుచున్నది. ఈ పోటీలమీద గెల్చినవారు సభలలో గూర్చొని సంఘమునకు మొత్తముగా లాభించు విషయముల నాలోచించుటకు ప్రయత్నించక, ఎవరికి వారు లాభమును, ఎవరినియోజకవర్గమునకు వారు మేలును కలుగవలె నని చూచెదరు. తన లాభమునకు, లేక తన వారియొక్క లాభమునకు, పోరాడుట యనగా తన ప్రయోజనము ఇతరుల ప్రయోజనముకంటె భిన్నమని నిశ్చయము చేసి కొన్నట్లే గదా! అట్టి భేదభావము గలవాడు దేశక్షేమమునకు ఏమి పని చేయగలడు? అందరిని సమముగా చూడగలవాడు అందరి క్షేమముకొఱకు పని చేయువాడు న్యాయము నాలోచించగలడు. గాని పక్షపాతము గలవాడు న్యాయము నాలోచించజాలడు.

సాంఘిక వ్యాపారము లన్నియు నొక దానితో నొకటి సంబంధించి యుండును. ఒకదానిలో గొప్ప మార్పు ఏదైన జరిగినయెడల తక్కిన వన్నియు మార్పుగోరును. ఈ సంగతి పార్లమెంటు సభ్యులకు అధునిక సంఘశాస్త్రజ్ఞులు అంగీకరించిరి. గాని శాసన నిర్మాణ నిపుణులు మాత్రమీమాత్రము సంగీకరించరు. వారి కేవల కొన్ని విషయములను గుఱించి కొన్ని అభిప్రాయము లుండును. వానినే అటునుంచి ఇటు, ఇటునుంచి అటు మార్పుచుందురుగాని ఆత్మజ్ఞానముతో పురుషార్థముల నెఱింగి తత్సిద్ధికొఱకు శాసనములను నిర్మిం

చుట నెరుగరు. ఇప్పుడు పాశ్చాత్యులలో కొందరు శాసన నిర్మాతలు ప్రత్యేకముగ శిక్షణము నొందిన వారుగ నుండవలె నని అంగీకరించు చున్నారు. ఈ శిక్షణమునే మనువు బ్రహ్మచర్యాశ్రమములో గురుకుల వాసమున 36 సంవత్సరములు పొందుటకు విధించినది. అట్టి శిక్షణముపొంది మూడువేదములను తెలిసినవారు ధర్మపరిషత్తులలో గూర్చొనుట కర్హులు అని విధించబడినది.

పూర్వలకంటె మేము గొప్పవార మని, తెలివైన వారమని, పూర్వపు శాసనసభలకంటె మావియెక్కువ జనాభిప్రాయమును పొందుపరచునని అని దర్పము లాడు నేటి రాజ్యాంగవేత్త భేర్పూరిన పరిషత్తులలో గూడ నిజముగా మంచిచెడ్డల నాలోచించి, వాదములు చేయువారు బహుతక్కువమంది. తక్కినవారు గంట వాయిించగానే తమనాయకు డే పక్షము చేయెత్తిన ఆ పక్షము చేయెత్తువారే. అయినను ఆ కొద్దిమంది యైనను సరియైన యాదర్శముతో పనిచేయువారుకానందున నేటి శాసనసభలు మనువు చెప్పిన సభలవంటి యున్నతస్థితియం దుండజాలవు.

ఏ కాలములోనైనను విజ్ఞులు తక్కువమంది అజ్ఞులెక్కువమంది యుండుట సహజము. అట్టి విజ్ఞుల సహాయముతో ధర్మబద్ధుడైన ప్రభువు చేయు పరిపాలనములో కరుణతో శాసించుటయును, కృతజ్ఞతతో శాసనము ననుసరించుటయు నుండెను. నేటి ప్రజాప్రాతినిధ్య పరిపాలనము ధర్మబదుడుకాని నిరంకుశ ప్రభువు

పరిపాలనముకంటె ఔమకరము కావచ్చునుగాని ధర్మ బద్ధుడైన ప్రభుని పాలనమునకు సాటిరాదు.

‘సర్వం పరవశం దుఃఖం సర్వ మాత్మవశం సుఖమ్! ఏతద్విద్యాత్సమాసేన లక్షణం సుఖదుఃఖయోః||’ [మను 4-160] [ఇతరుల వశమగుటంతయు దుఃఖము, ఆత్మ వశమై యుండుటంతయు సుఖము, ఇది సంగ్రహముగ సుఖదుఃఖముల లక్షణము] అని చెప్పటలో మనువు స్వరాజ్య సిద్ధాంతమును చక్కగా నిరూపించెను. ఇక్కడ ఆత్మ అనగా మన యంతరాత్మ అనియు పరులనగా అనాత్మయైన శరీరము, కౌమములు, ఇంద్రియములు అనియును ఆర్థము చేసికొనవలెను. మనుష్యుని యందు అంతరాత్మ దేహాత్మయున్నట్లే జనాంగములలో గూడ సత్వగుణ ప్రధానులైన తక్కువమంది జనులు రజస్తమోగుణ ప్రధానులైన యెక్కువమంది జనులు ఉన్నారు. ఆత్మ పరిపాలించునపుడు సుఖము అనాత్మ పరిపాలించునపుడు దుఃఖము కలుగును. కనుక సత్వగుణ ప్రధానులైన కొద్దిమందిపాలనము సుఖదాయకముగాని రజస్తమోగుణ ప్రధానులైన జనసమూహముల పాలనము దుఃఖకరము.

మనుష్యుడు బాల్యమున అజ్ఞానముచే తలదండ్రుల పాలనముక్రింద నుండి శాంతి ననుభవించును. యౌవనమున అజ్ఞానజనితమైన శాంతి పోయి, జ్ఞానము లేనందున జ్ఞానముచే గలుగు శాంతి నమకూడక, ఇంద్రియముల ప్రభావ మెక్కువయై జీవితము ఒడుదొడుకులతో నుండును. వార్ధక్యమున జ్ఞానము కలిగి శాంతి చేకూరును. అట్లే జనసామాన్యము అజ్ఞానదశలో నున్నప్పుడు

అనుభవజ్ఞులైన కులపెద్దలచే పాలింపబడుచుండిరి. జనసామాన్యమిప్పటివలె యావనదశలో నున్నప్పుడు పెద్దలు చెప్పినట్లు వినక స్వతంత్రముగ ప్రవర్తించవలె నను కుతూహలముతో బయలుదేరి, యింద్రియములకు లోబడి పోవుటచే, అల్లకల్లోలముగ నుండును. ఈ యనుభవము లన్నియు ననుభవించి క్రమముగా జ్ఞానము సంపాదించినపుడు, ముందుకాలములలో జనసామాన్యమంతయు నింతకంటె జ్ఞానవంతులగుదురు. గనుక స్వరాజ్యమున కర్హులగుదురు. గనుక, అప్పుడు ఇప్పటికంటె సుతక్రొవ్వుమైన ప్రజాపరిపాలన ముండగలదు.

ఈ సంగర్భములో మనుస్మృతియందు చెప్పిన దండనవిధానమును గురించి కొంత యోచింతము. మనువు విధించిన శిక్షాస్మృతిని జాగ్రత్తగా జదివి జూచిన యెడల ఇప్పటి నవనాగరిక దేశములయందలి శిక్షాస్మృతులకు దీసిపోదని చెప్పవచ్చును. ఎనిమిదవ అధ్యాయములో నేరముచేసిన జనుల కెట్లు శిక్షలు విధింపబడినవో అన్యాయముచేసిన రాజునకు న్యాయాధిపతికి కూడ అట్లు దండన విధింపబడినది. న్యాయాధిపతి ధర్మములను గుఱించి మనువు వ్రాసిన విధులు నేటి చట్టములలో నిమిడ్చిన యెడల న్యాయస్థానము లిప్పటికంటె ఎక్కువ ఉపయోగకరముగ నుండవచ్చును. ఇప్పటి న్యాయస్థానములలో న్యాయవాదుల వాఙ్మేళనలు, సాక్షుల తెలివితేటలు, జయాపజయకాండములు గాని న్యాయము, సత్యము కనుగొనవలెనన్న అకాంక్ష తక్కువ.

‘రాజుగాని న్యాయాధికారిగాని స్వయముగా వ్యాజ్యమును కల్పించరాదు. ఒకరు తెచ్చిన వ్యాజ్యమును విచారించక యుండరాదు’ (మను 8-43)

దండన యెట్టిదిగా నుండవలెను? ఎంత యుండవలెను? అను విషయమై మనువు ఇట్లు శాసించెను. ‘దండింప దగనివారలను దండించినను, దండింప దగినవారిని దండింపకున్నను న్యాయాధిపతి ఇహమం దపయశస్సును పరమందు సరకమును పొందును. ఒకడు మొదటచేసిన నేరమునకు వానిని నోటితో హెచ్చరించుటయు, రెండవ నేరమునకు నలుగురిలో నవమానపరుచుటయు, మూడవ మారు నేరము చేసినయెడల జుల్మానా వేయుటయు, నాలుగవమారు చేసినయెడల శరీరహింసయును దండనలు. ఒక కార్తాపణము దండన విధించవలసిన నేరమును రాజే చేసినయెడల వానికి వేయిరూకలు విధించవలెను. దొంగతనమును శూద్రుడు చేసినయెడల విధించు దండనకు రెండురెట్లు వైశ్యునకును, అంతకు రెండురెట్లు క్షత్రియునకును, అంతకు రెండురెట్లు గాని మూడు నాలుగు రెట్లుగాని బ్రాహ్మణునకును విధించవలెను. చేసినది దోషము అని బ్రాహ్మణుడు తెలిసినవాడు గనుక వాని కంత దండన విధించబడినది. దొంగ యెత్తుకొనిపోవు ద్రవ్యము దొరికినయెడల దాని స్వంతగాడు దొరకనప్పుడు దానిని సర్వవర్ణకులకును రాజు పంచిపెట్టవలెను. అట్లు పంచక తానుపయోగించుకొన్న యెడల రాజు ఆ దొంగచేసిన పాపమును పొందును. పాపము చేసినవాడు తాను చేసిన పాపము నందరితో చెప్పుటచేతను, పశ్చాత్తాప పడుటచేతను,

తపస్సుచేతను, అశ్వయనయుచేతను, దానము చేయుట చేతను, శుద్ధుడగుచున్నాడు. పాపముచేసిన జనులు రాజుచే దండింప బడిన యెడల తమ పాపమును నివర్తించుకొని నిర్మలులై పుణ్యముచేసిన వారివలె స్వర్గమును పొందుదురు. (మను 8-128, 129, 336, 337, 338, 40; 11-227; 8-318).

చోరత్వముచే నొకపౌరుడు నష్టము పొందినద్రవ్యమును రాజాచోరుని యొద్దనుండి తీసికొన జాలనప్పుడు తన కోశమునుంచి తీసి ఆపౌరున కీయవలెనని భీష్ముడు చెప్పింట్లు మహాభారతములో నున్నది. ఈ పైవిధులలో నున్న ధర్మములను నేడే శిక్షాస్ఫూర్తిలోను కానము. మనుస్మృతినంతను చక్కగా బోధపరచుకొనని వారు శూద్రునకు విధించు దండముకంటె వైశ్యునకును అంత కంటె క్షత్రియునకును తక్కువ దండమును చెప్పిన శ్లోకములను మాత్రము దహించి మనుస్మృతి ఘోరమైన అన్యాయము అని చెప్పదురు. ఇట్టి శ్లోకములు పదిపన్నెండు కంటె నెక్కువలేవు. అట్టి ఘోరదండనలు నేరస్థుల భయములో నుంచుటకు విధించియుండవచ్చును. మరియును, దండనము నేరమునుబట్టి గాక నేరముచేసిన వానినిబట్టి యుండును. దండన నేరము చేసినవానిని సంస్కరించుట కేర్పడినది. ఒకనిని సంస్కరించుటకు మందలింపుచాలును. మరియుకనికె కొరడాతో కొట్టినగాని బుద్ధిరాదు. మరియుకనికె వాని ధనమును తీసికొనిన బుద్ధివచ్చును. మరియుకనికె నలుగురిలో నవమానపరచిన యెడల ఊరిదీయుటకంటె నెక్కువ పని

చేయును. ఇది ఆయామనుష్యుల స్వభావమును బట్టియు, వాని ఆత్మ వికాసమును బట్టియు నుండును.

మనుస్మృతిలో చాలానేరములకు అర్థదండన (జుల్మానా) మాత్రమే విధించెను. దేహదండన విధించినవి బహుతక్కువ. వానిలో బ్రాహ్మణునికూడ విడిచి పెట్టలేదు. ఏ పని చేసినవాని కా పనికి తగిన శిక్ష ప్రకృతి విధించియుంచును. ఇదియే కర్మ యందురు. బహుశః, ఆకర్మతత్త్వము నెరింగిన మహనీయులు కర్మ ఫలముగ నెప్పుడో యచభవించవలసిన దానిని ఇప్పుడే దండన దాపముగ విధించియుందురు. మనువు 'వధ', 'భేదము' అనుమాట లుపయోగించినపుడు వానికి ప్రాణము తీయుట, అంగమును కోసి పారవేయుట అను నర్థములను చెప్పగూడదు. మీద నుదహరించిన 8-129 శ్లోకములో వధ అన్నమాటకు కొట్టుట, బాధించుట అని వ్యాఖ్యాత లర్థము చెప్పిరి. ఇట్టికారణముల చేత ఆ పదిపండ్రెండు శ్లోకములను బట్టి మనువు పక్ష పాతముగ దండనలు విధించె నని చెప్పదగదు.

రాజు 'ఎట్టివాడై యుండవలెనో విష్ణుభాగవతము లోని పృథుచక్రవర్తి వర్ణనమును బట్టి తెలిసికొనవచ్చును. పృథుచక్రవర్తి తనయందు సమస్తమైన లోకపాలు (రగు దేవతల) లక్షణములను ఏకీభూతము చేసికొన్న వాడని చెప్పి ఆయాదేవతల గుణము లతనియందున్నవని వివరించి తుదకు, 'వాత్సల్యమున ననుగ్రాహం ప్రభుత్వే భగవానః, బృహస్పతిర్బ్రహ్మవాదే ఆత్మవత్త్వే స్వయం హరిః' (విష్ణుభాగ. 4-23-61) [వాత్సల్యమున మనువు వంటివాడు; ప్రభుత్వమునందు అజాని (బ్రహ్మ) వంటి

వాడు, ఆత్మవిద్యయందు బృహస్పతివంటివాడు, ఆత్మానుభూతియందు విష్ణువువంటివాడు] అనిముగించెను. రాజేంద్రవర్మ యుండవలెనని విధించబడినదో వానిచే నియమింపబడిన రాజకయోగ్యోగులందరును కూడ అట్టి వారై యుండవలెను. అనగా జనుల నమ్మకమునకు పాత్రులై, జనులను రక్షించువారై యుండవలెను. లేని యెడల 'యద్యదాచరతి శ్రేష్ఠః తత్తదేవేతరోజనః' అను వాక్యమును బట్టి ప్రజలందరు దుర్మార్గులగుదురు.

వైశ్యుడు

బ్రాహ్మణునకు జ్ఞానబోధయును తత్త్రియునకు రాజ్యసంరక్షణయును ధర్మము లగుటచేత వారికి లాభకరము లగు వృత్తు లవలంబించవలసిన బాధ్యత లేదు. ఆ బాధ్యత వైశ్యున కియ్యబడినది. 'పశూనాం రక్షణం దానమిజ్ఞానై ధ్యాయనమేవచ । వణిక్పిధం కుసీదంచ వైశ్యంచ కృషిమేవచ' (మను 1-90).

[వైశ్యునకు పశుసంరక్షణ, దాన మిచ్చుట, యజ్ఞము చేయుట, వేదాధ్యయనము, వాణిజ్యము, వడ్డీకి బదు లిచ్చుట, సేద్యముజేయుట ఇవిధర్మములు.] యజ్ఞము ఆధ్యయనము ద్విజులందరకు సమానము. దానము చేయుటకు తక్కినవారి కంటె వైశ్యున కెక్కువ అవకాశము లున్నవి. తరువాత స్వభావజనితమైన కర్మలు 'కృషిగోరక్షవాణిజ్యం' (గీతా-18-44) చెప్పబడినవి. కృషి, గోరక్షణ జీవనాధారములు. వాణిజ్యము సంపదలకు సుఖమునకు కావలసినది. కనుక, మొదటి రెండింటి కిని మనువు మిక్కిలి ప్రాముఖ్యము నిచ్చెను.

కాలక్రమమున కృషి, గోరక్షణ నిరక్షరకుత్సుతైన మూర్ఖుల చేతిలో పడినది గాని పూర్వము అట్లు లేదు. ఆహారపదార్థ మేది యైనను అమృతముగా భావించ బడుచుండెను. 'అన్నము పూజనీయము. దానిని తిర స్కరించక సంతోషముతో చూచి, పొగడి, భుజిం పుము. అన్నమును పూజించి భుజించిన ధైర్యమును బల మును ఇచ్చును. నిందించిన నా చెడింటిని నాశనము చేయును. (మను 2-54,55). శ్రుతిస్మృతు లన్నియు అన్నము మిక్కిలి పవిత్రమైనది అని చెప్పుచున్నవి. బృహదారణ్యకోపనిషత్తులో 'అన్నంబ్రహ్మ' అని సంక్షేపముగా చెప్పబడినది. అన్నమునకును శరీరమునకును మనస్సునకును సంబంధ మున్నది. 'పవిత్రమైన అన్నము వల్ల సత్త్వము (మనస్సు) పవిత్రమగును. దానివల్ల పూర్వ స్మృతి కలుగును. దానివల్ల హృదయాది సర్వగ్రంథులు విడిపోవును. అట్టివానికి స్కంద డనబడు శ్రీ సన త్కుమారులవారు ఆంధకారమును తొలగించెదరు' అని ఛాందోగ్యోపనిషత్తు చెప్పుచున్నది. (7-26) ఈ తత్త్వము తెలిసిన యెడల ధనవంతుల యిండ్లలో ఆహారపదార్థము లింత రద్దు అగుటయు పేదవారికి దొరకకుండుటయు నుండదు. ధనవంతు లెక్కువ తినుటవల్లను, పేదలకు తిండి లేకుండుటవల్లను కలుగు రోగములు కలుగవు.

అటువంటి పవిత్రమైన ఆహార పానీయములను నిర్మల మైన వానిని సమకూర్చుట ఆత్మజ్ఞానము సమకూర్చుట కంటే తక్కువ పనికాదు. అట్టి మహాకార్యము వైశ్యున కొప్పగించబడినది. బ్రాహ్మణునకు శబ్దబ్రహ్మము ఒప్పు గించబడినది. వైశ్యునకు అన్న బ్రహ్మము ఒప్పుగించబడినది.

పార్వతీదేవికి అన్నపూర్ణ యని పేరు. దానిని ఒట్టి అన్నమును సమకూర్చు పని యెంత పవిత్రమైనదియు తెలియును. వ్యవసాయముచేయుటయును, ఆహారపదార్థములను సేకరించుటయును, అన్నము వండుట, బిడ్డలకు పెద్దలకు అతిథులకు ఆదర్శముతో పెట్టుట మొదలగు గృహీణీశర్మములు, ఇట్లు పవిత్రము లని తెలిసినవారి కవి యెంత మనోహరముగా కనబడునో చూడుడు. మన దేశములో గృహిణిని అన్నపూర్ణదేవి యని గౌరవించెదరు. పాశ్చాత్యదేశములలో గృహిణియొక్క ధర్మములును, గౌరవమును తెలియనందున పురుషులతో సమానత్వము కావలె నని స్త్రీలు కోరుచున్నారు. ఆ గాలి మన దేశములోనికి రాకుండుగాక !

శ్రీకృష్ణుడు కారవులయొద్దను రాయబారియై వెళ్లి నపుడు దుర్యోధనుని అతిథ్యము నంగీకరింపక విదురుని కతిథియై, సమస్తోపచారములను పొంది తృప్తుడై వరము కోరుకొను మని విదురు నడిగెను. కేవలము యమ ధర్మరాజు అవతారమైన విదురున కేమి కావలెను? అయినను శ్రీకృష్ణుని నిట్లడిగెను. 'అస్తుమే త్వయిరతిః సుతాదులం భోజ్యమప్యతిథి సంకులం కులం' (బాల భారతము) [నేను నీయందు రతుడనై యుందునుగాక! నాయంట బిడ్డలును అతిథులును విశేషముగానుండి వారు తినుట కాహారము చాలినంత యుండుగాక!] ధన మదాంధతచే ఒడలు తెలియక బిడ్డలను తమ చేతితో సంరక్షించని వారికిని, అతిథులను తమ చేతితో సత్కరించని వారికిని సంపదలు నిలువవు అని చెప్పుదురు. అటువంటి సత్కార భాగ్యము వైశ్యున కీయబడినది.

వైశ్యునకు భూమాతను గోమాతను సంరక్షించు మహా భాగ్యము లభించినది. 'ఒక డొక ధర్మకార్యమును చేసి సంపాదించిన పుణ్యములో మూడువంతులు ఆ పని చేయుటకు బలము కలిగించిన అన్నము నిచ్చిన వానికి పోయి, యొకవంతు కర్తకు మిగులును.'

శరీర మారోగ్యముగా నుండుటకు శిరస్సు అవయవ ములు అన్నియు బలముగాను ఆరోగ్యముగాను ఉండ వలెను. అందుకు హృదయము నీరోగముగా నుండి రక్తము అన్నివైపుల ప్రసరించుచుండవలెను. ఆవిధముగా ఒకదేశమున ప్రజలు సుఖముగా నుండుటకు వైశ్యులు ఎక్కువ మంది యుండి తమధర్మమును చక్కగా పాలించుచున్నయెడల, వారి యొద్దనుండి ఆహారవస్తువులు, ధనము అందరకును కొవలసినట్లు చేరును. ఒక జనాంగములో వైశ్యు లెక్కువగా నుండుట ఔషధముగాని శూద్రు లెక్కువగా నుండుట ఔషధముకాదు. సేవచేయు శూద్రు లెక్కువగా నున్నయెడల తక్కిన వర్ణములవారికి బద్ధక మెక్కువ యగును. మరియు, జానముగలవారు తక్కువమంది యగుదురు. అందుచేతనే ఏ రాజ్యము శూద్రభూయిష్ఠమో ఆరాజ్యము దుర్భిక్షములచేతను, దారిద్ర్యముచేతను వ్యాధులచేతను నాశన మగునని మనువు (8-22) చెప్పెను.

పూర్వము ద్విజు లందరికిని తపస్సు, దానము, అధ్యయనము ముఖ్యముగ విధింపబడినవి గనుక, జనులలో ముప్పాతికమంది ఆత్మజ్ఞానము గలవారై, రాజ్యమును గృహమును చక్కగా పాలించుకొనగలవారై, యుండిరి. అందుచేత అప్పటి జనులు ఆరోగ్యవంతులు

దీర్ఘాయుర్దాయము గలవారునై ధన్యవర్తనులై యుండుటలో ఆశ్చర్యములేదు.

వైశ్యునకు ప్రత్యేకముగ తెలిసియుండవలసిన విషయము లేవనగా : మణులు, ముత్యములు, పగడములు, లోహములు, వస్త్రములు, కర్పూరము మొదలగు వానద్రవ్యములు, ఉప్పు మొదలగు రసద్రవ్యములు, వీటి సారాసారములు, విలువల హెచ్చు తక్కువలు తెలియవలెను. విత్తనములను విత్తెడు క్రమము, ఆయావిత్తులు నాటుకొలమును, భూమియొక్క గుణదోషములును, కొలపాత్రలను, త్రాసును, వీనిలో నుండు ప్రమాణభేదములును ఎరుగవలెను. ఒకరకము సరుకులో మేలు చెడ్డలను, ఏదేశములో ఏ సరుకుకు ధర గలిగి యున్నదియును, ఏ సరుకు ఎంతకొలము నిలువ యుంచిన యెంతలాభము, లేక నష్టము కలుగునదియును, ఏదేశమందు పశువృద్ధికి కావలసిన పచ్చికయును నీరును సమృద్ధిగా నున్నవియును, ఎరుంగవలెను. (మను 9-329-332) వైశ్యధర్మములో పోటీగాని, చవుకగా సరుకులను తయారుచేయుటకు అందము, కళ, గమనించక, అచ్చులలో పోసి చూచుట కసహ్య కరములును, త్వరలో చెడిపోవునట్టియును సరుకులను తయారుచేయుటయు లేదు. వైశ్యుడు తనకొరకుగాక ప్రజలందరికొరకు ధనార్జనముచేయును, ప్రజలందరికిని శరీరపోషణమునకే గాక, జ్ఞానపోషణమునకు రసజ్ఞతా పోషణమునకు గూడ నుపయోగించు వస్తువులను తయారుచేయును.

శూ ద్రు డు

నాలుగవ వర్ణమునకు చెందిన శూద్రునకు సేవ, పరిశ్రమ ధర్మముగా మనువు విధించెను. శూద్రునకు స్వామ్యములు, అధికారములు లేకపోవుటచేత బాధ్యతలు గాని, విధిగా చేయవలసిన కష్టకార్యములు గాని, ఇతరులకొరకు చింతగాని లేవు. చెప్పిన పని చేయుటయే వానిపని. వానికి కావలసిన తిండి, బట్ట లోపము లేకుండ లభించుచుండెను. సంగ్రహముగా శూద్రుడు బాలునివలె చూడబడుచుండెను. 'శూద్రునకు కొంచె మైనను పాపము అంటదు. వాడు సంస్కారమున కర్హుడు కాదు. వానికి అధికారములేవు. కాని ధర్మకార్యములు చేయుట నిషేధింపబడలేదు. (మను10-126) ఈకాలములో ప్రజలలో నుత్తమపదవియం దుండు రాజునకు పాపమంట దందురు. (The King can do no wrong.)

మనువు శూద్రుని బానిసవలె చేసినాడని నవనాగరికు లందురు. ఇప్పటి జనులు తమ మానసిక ప్రకృతిని బట్టి, తమకంటె ఇతరులు అల్పులని భావించుచు, దానికి ఫలితముగ, తమ రితరులచే అవమానమునుపొందుచుండుట చేత, తాము పరిపూర్ణుల మనుకొని తమ అల్పత్వ మితరుల కారోపించి పూర్వులు అల్పు లని భావించెదరు. మహాభారతయుద్ధము తరువాత, ఇతర దేశములలోవలె ఈ దేశమునందును బానిసత్వము ప్రబలి యుండినను, మనువుకాలమునం దట్లు లేదు. శూద్రుడు 'కులమిత్రు'డని చెప్పిన శ్లోక మిదివర కుదహరించి యుంటిమి.

కూర్చుడు పాదములతో పోల్చబడి నంతమాత్రమున
లాఘవము లేదు. శరీరమునంతను భరించునవి పాద
ములు. శరీరమునం దితరావయవము లెంత ముఖ్యమునో
పాదములును అంత ముఖ్యములే.

మనువు ప్రతివాడును జన్మచే కూర్చుడు, ద్విజ
త్వము సంస్కారముచే లభించును, వేదోపదేశమగు
నంతవరకు కూర్చునితో సమానుడు, అని చెప్ప
చున్నాడు. దీనికి వ్యతిరేకముగ మహాభారతములో
మానవజాతి యంతయు బ్రహ్మపుత్రులు బ్రాహ్మణులుగా
బుట్టిరినియును, క్రిమముగా గుణభేదము లేర్పడి వర్ణ
ములుగా విభజింపబడిరనియు చెప్పబడినది. ఈరెండు
భావములను విమర్శించి చూచినయెడల, ఇదివరకు చెప్పి
నట్లు, మొదట మనుష్యులు పాగరూపముగల శరీరము
లతో నుండినప్పుడు, ఒకరితో నొకరికి భేదములు లేక
అందరు సమానలక్షణములు గలిగియుండిరనియును,
శరీరములు గట్టిపడి స్థిరపడినప్పటినుంచియు గుణభేదము
లేర్పడి, దానితో వర్ణభేదము లేర్పడినవనియును, క్రమ
ముగా వర్ణసంకరమై, అందరును తిరిగి సమానులై
యున్నారనియును, ఇట్లుపైని వేరువిధములైన తప
స్సాన్విధ్యాధ్యాపాదిభేదములచే కొత్తవర్ణము లేర్పడవలసి
యున్నదనియును తెలియుచున్నది. అనగా, అంత
ర్దృష్టి లేనివారందరు కూర్చులుగా నెంచబడి, వారి
ధర్మములు ప్రత్యేకముగా వేర్పర్చబడినవి. శిరస్సు,
పాదములు వేరువేరు విధముగా నిర్మింపబడి, వేరువేరు
పనులుచేయుట కేర్పడినంతమాత్రముచేత ఒకటి గొప్పది
ఒకటి తక్కువది యనుటకు వీలులేకపోవుటయేగాక,

రెండింటిచేతను ఒక్కవిధమైన పనులు చేయించ
బోవుట ఆనందార్థము, తెలివితక్కువ అగును. రెం
డును నిద్ర (ప్రళయ) సమయమునం దొక్కవిధముగ
ప్రవర్తించును, గాని, మేలుకొనియున్నపుడు భిన్న
ముగా నుండుట తప్పదు. ఆహారము, సంరక్షణ,
విశ్రాంతి రెండింటికి సమానముగా కావలెను. దండనము
మొదలగు కొన్ని విషయములలో మనువు పాదముల
(శూద్రుల)యెడలనే ఎక్కువదయ చూపెను. కొన్ని
స్మృతులలో గృహయజమానులయిన దంపతులు తమ
బిడ్డలు, ఆతిథులు, సేవకులు భుజించిన తరువాత భుజించ
వలె నని యున్నది. మానవజాతికి శూద్రుడు పరిణతి
పొందని గర్భస్థపిండమువంటివాడు. లోపలనున్న చైత
న్యమునుండి క్రమముగ జ్ఞానము, కామము, క్రియ
బయలుదేరినపుడు బ్రాహ్మణాదివర్ణములును బయలు
దేరును. కనుక, శూద్రునియందు వికాస చిహ్నములు
కనిపించినపుడు వానిని వికసింపజేయ వలె నని వాడు
పైవర్ణములలో జేర నర్హుడగునని విధింపబడిన దని యిది
వరకు చెప్పియున్నాము. (మను 10-127, 128, 42; 9-
35-37 చూ॥)

శూద్రుడు వానికి చూపవలసిన ఆదరణయందు స్త్రీ
బాలరతో సమానముగా చెప్పబడెను. కృపణవత్సలుడైన
వ్యాసుడు సర్వభూతముల హితము గోరి వేదార్థమును
ద్విజబంధువులైన స్త్రీ శూద్రుల కోమల బుద్ధులకు
బోధపడునట్లు పురాణ ఇతిహాసములను రచించె నని
చెప్పబడినది. దీనిని బట్టి పూర్వకాలమున శూద్రుల
సదవి ఇప్పటివలె నుండలేదని తెలియుచున్నది. పాశ్చాత్య

నాగరికతవల్ల నిర్బంధ బానిసత్వము అణచివేయబడినదిగాని అది యితరరూపములుగా యింకను ప్రబలియున్నది. బలవంతము లేక బుద్ధిపూర్వకముగను, దయాపూర్వకముగను సంఘములో నొకరి కొకరు, తమ తమ శక్తినిబట్టి సేవజేయుట కందరును పూనుకొను సమయము తిరిగి రావలసి యున్నది.

మిశ్రమజాతులు-చిన్న చిన్నకళలు - వృత్తులు.

మనువు వర్ణములు నాలుగేగాని అయిదవవర్ణములేదు అని స్పష్టముగా చెప్పి, ఈనాలుగువర్ణములలో సంకరమగుట చేత బయలుదేరిన మిశ్రమజాతులను గురించి కూడ వ్రాసెను. సంకరము ఆమోదింపదగినది కాదు గాని యున్నదానిని ఆంగీకరించక తప్పదు. అందుచేత, మనువు నాలుగువర్ణములవారును అవలంబించవలసిన వృత్తులు ముఖ్యములైనవి విధించి, చిన్న చిన్న వృత్తులు వ్యాపారములు ఈ మిశ్రమవర్ణములకు ఒప్పుచెప్పెను. ఏయే వర్ణములవారికి సంకరమై పుట్టినవారి కేయే వృత్తులు తగిన పని విధించబడినవో జాగ్రత్తగా పరిశీలించి చూచినయెడల, ఆయేర్పాటు కూడ శారీరక మానసిక ప్రవృత్తులను బట్టి చేయబడిన దని కనిపించును.

జీవనాధారమునకు చేయవలసిన పనిచేసి, తీరుబడిగా నున్నప్పుడు విద్యుల కన్నిటికిని మూలమైన యోగము నభ్యసించవలెను అని పూర్వము అభిప్రాయము. ఇది తమ నిచ్చు వృత్తులకు గౌరవ మెక్కువగ ఈయబడినది. చిత్రకళలు మొదలైన వృత్తుల కంత గౌరవము లేదు. అందుచేతనే బ్రాహ్మణుడు జ్ఞానబోధచే గడువని

యెడల సేద్యవృత్తి నవలంబించవలెనుగాని, చిత్రకళలను వృత్తిగానవలంబించగూడదనివిధించబడినది. బ్రాహ్మణుడు చిత్రకళలను, అనగా చిత్రలేఖనము, నృత్యము, గానము మొదలైనవి నేర్చుకొనియితరులకుబోధించవచ్చునుగాని తన జీవనమున కవి వృత్తులుగా నవలంబించరాదు, అని విధించుటచేత వానిని మనువు లాఘవముతోచూచెనని కనిపించును కాని, ఆకళలను స్వలాభమును కోరి, ఉదర పోషణమునకు, అవలంబించ కూడకపోయినను, ఇతరుల కుల్లాసము గలిగించుటకును, దైవభజనయందును ఉపయోగించ వచ్చునని చెప్పుటచేత, వాని కీయవలసినంత గౌరవము నిచ్చెనని విశదమగును. దేవాలయములు కట్టూటలూ ఉపయోగించిన శిల్పజ్ఞానము, యుద్ధమునందు శత్రువుల నొడించుటకును రాజ్యమును కాపాడుకొనుటకును చేసిన యంత్రములను, మనుష్యుల రాకపోకల కుపయోగించు వాహనములను నిర్మాణముచేయుట యందు చూపిన యంత్రకౌశలము, సంస్కారములయందు పూజాదులయందు ఉపయోగించు వేద గానము అసమానములుగ నుండెను. ఇవన్నియును బ్రాహ్మణుల వల్లనే బోధింపబడుచుండెను. బ్రాహ్మణుల సలహామీదనే ఆయా పనులు జరుగుచుండెను. కాని బ్రాహ్మణుడు ఈ విద్యలను స్వలాభముకొరకు వినియోగించినపుడు వాని గౌరవము చెడిపోయెను. ఇది స్వభావతః అనివార్య మగుటచేత పతనమును సాధ్యమైనవరకు అరికట్టుటకు మనువు సంకరవర్ణముల నంగీకరించి వారి కీ వృత్తుల నొప్పగించెను.

ఇది మనువు చేసిన వృత్తుల యేర్పాటు. మనువు ఈ వృత్తులన్నియును గృహస్థాశ్రమమునందు ఆవలంబించ వలసినవిగా నేర్పరచెను. “సమస్తపాణిలును వాయువు నాశ్రయించి యెట్లు జీవించుచున్నవో అట్లు సర్వ ఆశ్రమస్థులను గృహస్థు నాశ్రయించి జీవించు చున్నారు. గృహస్థుడు ఎల్లప్పుడును తక్కిన మువ్వు రను భిక్షుమిచ్చి, ఆదరించి, వేదాధ్యయనము చేయించి కాపాడుటచేత గృహస్థాశ్రమము ఉత్తమ మని చెప్ప బడినది.” (మను 3-76,77).

దేహబలము, ఓపికగలిగి, సోమరులై, భిక్షమెత్తు వారిని మనువు నిరాకరించెను. అన్ని వర్ణములవారును తమ తమ విధ్యుక్తులైన వృత్తులయందు శ్రద్ధ గలిగి కష్టపడి పనిచేయవలెను. (మను-7-100,102,8-419), తగినంత కారణముండిననే తప్ప ప్రతివాడును గృహస్థాశ్రమమున బ్రవేశించి సమష్టి ప్రయోజనముకొరకు తన వంతు కష్టమును పడి పనిచేయక తప్పదు. గృహస్థాశ్రమము సంతానముకొర కేర్పడినది గాని ఇంద్రియ భోగముల కొరకు ఏర్పడినది కాదు. ఎంతకాల మా యాశ్రమమునం దుండవలెనో, ఎప్పుడు విరమించ వలెనో నిర్ణయింపబడినది. దేనియందును మితిమీర కూడదు.

వా న ప్ర స్థ డు

గృహస్థాశ్రమమున తన జీవితమునందలి రెండవ భాగమును గడపిన పురుషుడు పరిశుద్ధుడై యింద్రియముల నణచుకొని వానప్రస్థాశ్రమమును బొంది వనము

నందు వసింపవలెను. గృహస్థుడు తన దేహమందు ముసలితనమునకు గుర్తులైన ముడుతలు, నెరసిన వెండ్రుకలును, పుత్తునకు పుత్తుడును కనబడగానే వానప్రస్థమున బ్రవేశించవలెను. (మను 6-1,2) ఋణత్రయమును దీర్చి, పుత్తునియందు కుటుంబ భారము నుంచి, తాను మధ్యస్థుడుగా నుండవలెను. రహస్యస్థలమునం దొంటరిగానుండి ఆత్మహితమును గూర్చి చింతించవలెను. అట్లు ఏకాంత ధ్యానము చేసినవాడు పరశ్రేయస్సును బొందును. (4-257,258) ఎప్పుడును స్వాధ్యాయము నందు శ్రద్ధగలవాడును, కీర్తోష్ణములను సమముగా నోర్చువాడును, సకల ప్రాణులకు హితుడైనవాడును, ఇతరుల కిచ్చుటయేగాని, ఇతరుల నుండి తాను తీసికొననివాడును, అయియుండవలెను. (6-8,9) ఆ యా కాలముల యం దా యా యజ్ఞములను చేయవలయును. (6-10).

పూర్వము చేయబడుచుండినట్లు వనవాసము చేయుటకుగాని యజ్ఞముల చేయుటకు గాని యీ కాలమున నెవ్వరును అంగీకరించరు. ఇటువంటి కాలములకు తగినట్లుకూడ మనువు మీద చెప్పిన నియమముల ననుసరించ జాలని వానికొరకు, 'కర్మలను (అనగా గృహస్థుడు చేయవలసిన కర్మలను) అన్నిటిని విడిచిపెట్టి, పూర్వకర్మరాహిత్యము చేసికొనుచు, పరిశుద్ధుడగుచు, వేదము చదువుకొనుచు, పుత్తునిచే పోషింపబడిన వాడై యింటియొద్దనే యుండవలెను' (4-95) అని నియమించెను. ఎక్కడ నున్నను ఈ యాశ్రమమున ముఖ్యధర్మము త్యాగము.

ఈ యాశ్రమములో కూడ తక్కిన యాశ్రమములలో వలె పురుషుడు లోకక్షేమము కొరకు పనిచేయుట మానరాదు. ఈ యాశ్రమములో సున్న వారు ధర్మపరిషత్తులలో నుండదగినవారు. విపులనకు తల్లిగర్భమునుండి పుట్టుట మొదటి జన్మము, ఉపనయనము రెండవజన్మము, యజ్ఞ దీక్ష మూడవ జన్మము. వానప్రస్థుడు మూడవ జన్మమును పొంది యోగరహస్యముల నెఱుంగుట కర్హుడగును.

స న్న్యా సి

వానప్రస్థాశ్రమ ధర్మములను యుక్తముగా నెరవేర్చినవాడు సన్న్యాసి. ఆశ్రమ ధర్మములను బొందుట కర్హుడై అచట వానప్రస్థమునం దారంభించిన ఆత్మధ్యానాదుల పరిపాకముంగాంచికృతార్హుడగును. పూర్వాశ్రమ ధర్మములను చక్కగా నెరవేర్చి వానియందు బడలిక గలిగి, ఆశ తీరిన వెనుక సన్న్యాసమును పొందవలెను. ఋణశేషము లేకుండ తీర్చిన తరువాత సన్న్యాసమును తలచవలెను. ఋణములు తీరక మిగిలియున్నంత వరకు మోక్షమునకు త్రోవలేదు. సన్న్యాసి బ్రతికియున్నను మరణించినను సంతోషించరాదు. భృత్యుడు భృతికొరకు వలె మరణమున కెదురు చూచుచుండవలెను. ప్రాణాయామముచే నిందియదోషములను, పరమాత్మ యందు ధ్యానముచే పార్శ్వభ్రమమును, ఇందియ నిగ్రహముచే సంబంధములను, ఈశ్వర గుణధ్యానముచే కామక్రోధములను పోగొట్టుకొనవలెను. వేదాంతవాక్యముచేత అధ్యయనము, అధిష్టావికము, అధ్యాత్మికము అని చెప్పబడిన

బ్రహ్మ స్వరూపమును సదా ధ్యానించవలెను సకల సంబంధముల యందును మమతను మెల్లమెల్లగా విడిచి, ద్వంద్వములనుంచి విముక్తి నొందిన వాడై బ్రహ్మమును పొందుచున్నాడు. తన యిష్టులవద్ద తన పుణ్యమును, తన ద్వేషులవద్ద తన పాపమును విడిచి బ్రహ్మయోగము వలన సనాతనమైన బ్రహ్మనందమును పొందును. అత్మ యీ శరీరమును మరల పొందకుండ చేయవలయును. ఈ విధి ప్రకారము ఎవడు సన్న్యాసము చేయుచున్నాడో వాడు సకల పాపములను ఇహమందే వర్జించి పరమైన బ్రహ్మమును పొందుచున్నాడు. (మను. 6-34 మొ॥) ఇది మనువు ఇంతచక్కగా నేర్పర్చిన మానవ జీవిత మునకు సమాప్తి.

ఈ యాశ్రమ క్రమమును మూచినయెడల ముం జైహిక ధర్మములను నెరవేర్చి క్రమముగా ఆముష్మికధర్మములను బూనుట కవి యేర్పడినట్లు విశదమగును. ఏకో గ్రమైన ధర్మనిష్ఠ గలవానికి ఆధ్యాత్మిక శక్తులు వికసించి లోక సంగ్రహార్థ ముపయోగించును. ప్రతిజీవుని కిని భక్తి, కర్మ, జ్ఞానములలో నొకటి ప్రధానమైయున్న ను, తక్కినవికూడ గౌణముగ నుండును. వానియందు తమస్సు, రజస్సు, సత్త్వము, ఈ మూడు గుణములలో నేది ప్రధానముగ నుండునో దానినిబట్టి వానికి భక్తి కర్మజ్ఞానములలో నొకటి ప్రధాన మార్గమగును. వీని కన్నిటికిని సామాన్యమైనది ఉపాసన (సేవ, సన్నిధినుండుట), తమస్సు, భక్తి వైశ్యులకును, రజస్సు, కర్మ క్షత్రియులకును సత్త్వము, జ్ఞానము బ్రాహ్మణులకును ప్రధానములై ఉపాసన. శూద్రులకు ముఖ్యమార్గమై యున్నది.

ఉన్నత సాంఘిక ధర్మతత్త్వము

ఇంతవరకు సంగ్రహముగా జెప్పిన దానినిబట్టి మనుచోదితమైన సంఘ నిర్మాణము ఒక సమష్టి కుటుంబము వంటిదనియును, నేటి సర్వసామ్య సిద్ధాంతములో ప్రజల మూకకు అధికారము నీయక జ్ఞానుల కధికారము నిచ్చునట్లు మార్చినయెడల మనువుయొక్క సాంఘిక వ్యవస్థకు సరిపోలు ననియును విశదమగును. నాలుగు వర్ణములును జ్యేష్ఠ కనిష్ఠ సోదరులు అని చెప్పబడినవి. స్వార్థరాహిత్యము, సర్వభూతహితము, ఆత్మత్యాగము, సామ్యము లున్నచోట బాధ్యతలనుకూడ నుంచి గర్వము అహంభావము కలుగకుండ చూచుట, అన్నివర్ణముల వారను తమతమ విధ్యుక్త వృత్తులయం దేమరుపాటు లేక పనిచేయుట, వృత్తిభేదము లుండియు నొకరి నొకరు ప్రేమతోను నమ్మకముతోను, ఉపకారబుద్ధితోను చూచుటః ఇవి యీ సంఘనిర్మాణమున మూలతత్త్వములు. వృత్తి విద్యలు, ఆహారము, వివాహము, శీలము, ప్రవర్తనము, దానము, కృషి మొదలైన వేన్నొ విషయము లిప్పుడు ప్రభుత్వమువారు అవలంబించక ఎవరియదృష్టమును బట్టి వారికి లభించుటకు విడిచిపెట్టిరి. కాని పూర్వ మివి అన్నియును ఖలపెద్దలు గ్రామయజమానులు చూచుచుండిరి. దానివల్ల ఒకవైపు ప్రభుత్వోద్యోగులవల్ల బాధయుండకుండుటయును, ఒకవైపు జనులు అతీవృత్తి తుగ్రిలు కాకుండ కట్టుబాటులో నుండుటయును సంభవించెను. అర్యజాతిలో అచరణయోగ్యమైన సంఘ వ్యవస్థ ఇదియొక్కటే ఇంతవరకు ప్రతిపాదించబడినది. ఇందలి తత్త్వములను మార్పుటకు సాధ్యముకాదు;

సాధ్యముకాలేదు; తత్త్వములు సర్వకాలములయందు వర్తంధను. ఏలయన, అవి ప్రకృతిధర్మములను బట్టి నిర్ణయింపబడినవి నివరములు దేశకాలముల కనుకూలముగ మార్పుకొనవచ్చును. ఈ తత్త్వము లీ కాలమునకు పనికి రా వను వారికి అనుభవమే పాఠము చెప్పవలెను. అహంభావము పోయినగాని ఈ తత్త్వములు నచ్చవు.

క్రోత్త నాగరికత బయలుదేరి ప్రాతనాగరికత నణచి వేసిన దని యందురు. అణచి వేసినది ప్రాతనాగరికత యొక్క నిర్జీవశేషము. పాశ్చాత్యులు తమ భౌతిక శాస్త్రజ్ఞానముచేత ప్రాచీనమూఢత్వము నణచివేసినా మందురు. వారణచినది యీమస్య రెండు మూడు శతాబ్దముల క్రిందటి అజ్ఞత. ఆ యజ్ఞత అంతకుపూర్వపు టొన్నత్యము యొక్క నిర్జీవశేషము. ఆప్రాచీన నాగరికతకు ఈ యాధునికులు దిద్దుబాట్లు చేయలేదు. పరిణామ వాదమును కనిపెట్టినా మనుకొను ఈ భౌతిక శాస్త్ర పండితులు కొత్తవిషయమును కనిపెట్టకపోవుటయేగాక పురుషుడు ప్రకృతిలోఁ దగుల్కొని, యందుండి తిరిగి విముక్తుడగుట యీ పరిణామమునకు కారణమని మరచి పోయిరి. పూర్వము మనువు శాసించిన ధర్మములకొఱకే నేటిభౌతిక శాస్త్రజ్ఞులు గ్రుడ్డిగా తడుముకొనుచు వెదకుచున్నారు. క్రమముగా వారికవి దొరకును. కాని అధ్యాత్మవిద్య నంగీకరించి తెలిసికొన్నయెడల త్వరలో దొరకును. అప్పుడు వ్యక్తిజీవనము, సంఘజీవనము ఐహిక సుఖములతో గాక ఆధ్యాత్మిక సుఖముతో నిండియుండును. మనుష్యు లొకరి నొకరు హింసించుకొనుట మొదలైన దుర్వృత్తులు, పోయి శాంతినెలకొని, సకలశాస్త్రము

ఓరు విద్యలను మనుష్యులకు జ్ఞానమును సుఖమును కలిగించున వగును; పురాణము లన్నియు భవిష్యత్తునం దిట్టి స్థితి వచ్చునని చెప్పుచున్నవి.

స మా ప్తి

ఒక్కొక్క యుగమునందు మనుష్యజాతి ధర్మము లొక్కొక్క తీరున నుండును. ఆ మా కాలముల యందు మానవజాతి పొందుచున్న వికాసమున కనుకూల మయిన ధర్మము విధింపబడును. మనువు విధించిన స్మృతి లోని ధర్మముల తత్త్వములు సర్వకాలములయందును అవలంబించదగినవి యైనను విచరములు దేశకాలములకు బట్టి మారుచుండక తప్ప దని యిదివరకు చెప్పి యున్నాము. ఆర్యజాతి యనబడు అయిదవ మానవజాతి యిప్పుడు ప్రపంచమున ప్రబలియున్నది. ఆందులో అయిదు ఉపజాతులు పుట్టియున్నవి. ఆరవ యుపజాతికి అంకురము లిప్పుడిప్పుడే బయలుదేరు చున్నవి. ఈ యుపజాతుల లక్షణములలో భేదము లున్నను జాతి కుంతేమను కావలసినది మానసిక వికాసము. మనస్సు తర్కము, విమర్శ, పరిశోధన, వివరములను సంగ్రహించుట మొదలగు స్వభావములు గలది. అది అయిదవ ఉపజాతియం దిప్పుడు విశేషముగా ప్రబలియున్నది. దానివల్ల ఉపద్రవము లెక్కువయై ప్రపంచము నంతను నాశనము చేయు ప్రళయమునకు కారణ మగునేమో యన్న భయము కలుగుచున్నది. ఇట్టి సమయములలో ఇదివరకు వలెనే పరమపురుషులగు లోకపాలు లేదో యొక యుపాసుమును చేయుదురు. మన

స్నుతో సంబంధించిన నాగరికతకు ముఖ్యలక్షణము
 లైన అహంభావము, పోటీ - ఈ రెండింటివల్లను పైన
 చెప్పిన ప్రమాదము రాకుండ కలియుగారంభము
 నుండియు ఐక్యమై, గౌతమబుద్ధుడు, క్రైస్తు,
 మహమ్మదు మొదలైన అవతారపురుషులు అందరును
 ప్రేమను, అహింసను, భగవంతునికి ఆత్మసమర్పణము
 చేసికొనుటయును బోధించుచున్నారు. ఎవ్వరు చెప్పి
 నను ఆత్మ యొక్కటే పరమప్రియమైన వస్తువు;
 ఆ యాత్మకొరకే సర్వమును ప్రియ మగు చున్నవి
 అన్న సత్యమునే చెప్పియున్నారు. ఇక ముందుకూడ అవ
 తార పురుషులు లుదయించెదరు. వారును ఆ ధర్మమునే
 మరియొక విధముగా బోధింతురు. ముందు రాసున్న
 ఆరవ యుగజాతికి ముఖ్యముగా వికసించవలసినది బుద్ధి.
 ఆయుషజాతిలో పుటెడు జీవులము మనమే. మనమప్పుడు
 బుద్ధివికాసమునకు లభింపగల ధర్మముల నవలంబించె
 దము. ఇటువంటి భేదము లున్నను ప్రవృత్తి నివృత్తి
 మార్గములును వాని ధర్మములును ఉండక తప్పదు. ఇన్ని
 జాతులకును, ఇన్ని విధములైన వికాసమునకు మూలకార
 ణము ఆత్మవికాసము. ఆత్మ వికాసముకొరకే ఈ
 సంసార మేర్పడినది. దీనికి మార్గము యోగము; పర
 మావధి నిత్యుడైన పరమాత్మనియొక్క అనంతమాహా
 త్వమును గాంచుట !

శాంతి, శాంతి, శాంతి.

స్వర్ణసోపానములు

పరిశుద్ధజీవనము, ధారాళమైన మనస్సు.

స్వచ్ఛ మగు హృదయము, తీవ్ర జిజ్ఞాస—

అనాచ్ఛాదిత అధ్యాత్మజ్ఞానము,

ఎల్లవారియెడ సోదరభావము.

బోధించుటను, బోధింపబడుటను సంసిద్ధుడై
యుండుట.

తనకు కలిగిన అన్యాయమును ధైర్యముతో
సహించుట,

తన నియమముల ధైర్యముతో ప్రకటింప గలుగుట,

అన్యాయముగ ఎదిరింపబడినవారిని సాహసమున

రక్షింపబూనుట —

మానవ పరిణామము - పరిపాకము - అను గూర్చి

పవిత్ర శాస్త్రము బోధించిన ఆకర్షణమునందు

సదా దృష్టిని నిలిపియుండుట —

ఆను స్వర్ణసోపానముల నెక్కి

బ్రహ్మజ్ఞానాలయమును

ఉపాసకుడు చేరగలడు.

హెచ్. వి. బ్లావట్స్కీ.